SKRIFTER AV ALBERT ENGSTRÖM

EN BOK TILL

AV

ALBERT ENGSTRÖM



STOCKHOLM
ALBERT BONNIERS FÖRLAG

Stockholm
Alb. Bonniers boktryckeri
1946

Förord till den elektroniska utgåvan

Digitaliserad efter *Skrifter av Albert Engström. [Del 4]*. Originalupplagan utkom 1909.

FÖRETAL.

Min vän förläggaren har begärt det. Jag skulle själv aldrig kunnat hitta på det. Här är det!

Jag har kallat detta opus En bok till, emedan jag för åtskilliga år sedan hos samme förläggare utgav En bok, vilken titel man då fann originell, och det är ju originaliteten man vill åt.

Jag hoppas alltså att Svenska Folket vänligen vill anse även En bok tills titel lika originell som En boks, eller om möjligt originellare. Jag känner mig med en visionärs säkerhet tacksam på förhand.

Jag vill att denna utmärkta samling Originalberättelser skall verka som ett härskri eller (kanske finare tänkt) som en vacker, rent, klangfullt ljudande ton bland alla gnisslingar bakom stallet, vilka i år liksom alla år komma att ljuda i jullitteraturen. Sluten edra välformade öronmusslor, kära svenskar, för alla röster utom för min! Detta är min blygsamma bön. Ingen skall vara tacksammare än eder gamle vän

Albert Engström.

TANKAR UTE I HAVSBANDET.

Jag som är född långt inne i en skog — hur kan jag tycka om havet mer än allt annat? Jag borde väl egentligen sitta i en grandunge och lyssna till suset i de vaggande topparna och taltrastens melodi och älska någon torpflicka, som spinner och sjunger »Till Österland vill jag fara».

Om det än finns sådana torpflickor. De jag känner sjunga

Kovan är min, festårru lika mycke som din, festårru

och ha velociped och en underbar hatt, bestående av sopor och pappersbitar och halm och ståltrå. Utom Skansens flickor, förstås, som gå klädda i dräkter från Nordiska Kompaniet och gyckla om sin hembygd.

Ja, nu är jag inne på mitt gamla ämne, men jag lämnar det just nu.

Jag återvänder till havet och skulle vilja kunna sjunga om det, så att det susade i min hemskogs grantoppar. Men poesin är ju också antikverad, och skalderna vältra sig i sjukasjälvhädelse—äktenskaps—själsdarrnings—homosexualitets—heteroevnuckitets—poliomyelitssensationer, som bero på att de gynnats och senterats av sina lärare i svenska i de lägre klasserna. Den olycklige, vilken som gymnasist inte är kapabel att påta ihop en diktsamling och få den recenserad i en tidning, kan gå in vid polisen eller ägna sig åt hönsskötsel, ty han passar inte alls i vårt högkulturella samhälle.

Men jag skulle ju tala om havet. Genom fönstren, innanför vilka jag just nu vistas, ser jag en stor fjärd med skärgårdar som blå streck mot horisonten. Segel lysa vita, havet glittrar, vinden sjunger och vågorna sjunga.

Jag tror knappast, att jag förrän i dag fått en verkligt stark förnimmelse av vågornas sångförmåga. Jag satt nere vid bryggan och tänkte på, hur skalderna ha talat om vågornas sång. Jag hade hittills uppfattat det där ljudet mera vetenskapligt, kosmiskt, nivellerande, som klockor, som ringa till invigningen av ett nytt kaos, där bruset så småningom förtonar till evig tystnad — tills tiden varder fullbordad igen som otaliga gånger förut och en bubbla höjer sig och brister och föder nya strider och kärlek och dödar och människor.

Jag hade tyckt, att detta var en nog så stor tanke. Men just i dag fann jag, att de små skalderna ha rätt — alldeles som små älskliga barn, som tro på storken. Och jag hörde verkligen en orkester, välskött och stor och absolut felfri. Men detta berodde på, att jag hade varit ute och härjat i havsbandet och varit förkyld — som detkallas — och var nervös av arbete och litet alkohol. Jag hade med ens blivit skald.

Jag bleknade över hela kroppen och gick in igen och tog min värds boxhandske och började slåss mot en vägg. Satte in hela min vikt i maggropen och ansiktet på Fantasos, tills han låg där blodig och knocked out!

Vet ni, goda människor, det var på ett hår nära att jag blivit skald och börjat ruinera mina förläggare. Sådant hade nästan varit synd mot Den Helige Ande.

Det är egentligen den kurren jag ville tala om.

Jag har mött honom många gånger i mitt liv, ju äldre jag blivit desto oftare, och i olika gestalter. Ibland var han en färg, en gammal bok, en riktig linje, en melodi, eller bara en ton — eller en darrning i ett aspblad, ett moln, som gick igenom min själ, en kornblixt bort emot finska sidan, en solstråle som på bottnen i en av mina vikar lydde vågornas spel.

Ibland var han en kvinna — gud nåde oss alla. Då var åska i luften, och när den slog ned — ja, det är orätt att tala om. Men jag var ung då. Jaja, jag är väl inte lastgammal än. Men gud nåde oss alla!

Men roligt är det att segla i alla fall härute. Det är som om man komme själva kärnan i saken närmare. Två man, säkra pojkar, vid skoten, och en säker prisse vid rodret, och döda djävlars andar som fylla luften med skrän och hot, medan skummet blixtrar i solskenet och de gröna sjöarna lyfta stäven högt, som sutte man i en gunga. Det ärliv, pojkar, och är något helt annat än att sitta vid skrivbordet, där man bara blir sentimental eller arg på alla som begära att få svar på sina länge sedan bordlagda utgjutelser.

För resten har jag börjat måla och finner, att det är uppfostrande. Färgen drar en med sig, det är som om penseln skulle vara själen och man själv bara gjorde grovarbetet och ströke plank. Där finns avgrunder av vishet och lycka, och i dag då jag såg på min palett från i går — ja, jag gladdes som en nyfödd unge, som är hungrig och får bröstet, ty den var vackrare än i går. Men nöje kan man inte kalla det. Kalla det med något vackrare namn än lycka.

SLAGRUTA.

Häradsskrivaren, xylografen, trädgårdsdirektören, disponenten och jag sutto inbegripna i livligt samspråk i häradsskrivarens trevna våning. Vi hade med anledning av vinterns oväntade ankomst sökt leka jul med dopp i grytan, glögg och fet mat. Vi voro fjärran från människor — d. v. s. vi dvaldes för tillfället i utkanten av en småstad långt utåt havsbandet, i en idyll med stadsfullmäktige och rådmän och den oundviklige gamle postmästaren med plommonnäsa och spår av tusen toddar i sitt poröst fläskiga anlete. Snö över ängden. Frid över allt landet. Senaste valfejdens hetta kom en dimma att sväva över vinterlandskapet. Jag antar att poliskonstapeln sov hos sin gumma i den mörknande kvällen, medan hans fruktansvärda svärmor vakade över de öde gatornas otvivelaktiga säkerhet. Utanför våra fönster nalkades roslagsnatten mörkblå och skön, och om vi icke varit sysselsatta med förtärande av punsch, hade de finkänsligaste av oss säkerligen förnummit havsvikens brus som ett svagt surr mot våra fönster.— Och de skickade en hel mängd ingenjörer och sådana där att ta reda på vatten, för fabriken behövde ju vatten! Nå, de borrade och beräknade och borrade igen, men det kom intet vatten, pengarna gick åt och dagtraktamentena började inte räcka till — — —

— Nå, det var då en förbannad lögn —

— Lugn, gosse! Du vet lika väl som jag att det blev nytt styrelsesammanträde, och dom fick en och femti per skrov till — nå, då kojn Johannes Mattson från Lillön och sa: — Fan, här borrar di å borrar ända te Australien, så borre går varmt, låt mej gå mä slagruta tie menuter, ska I få både te rakvatten å fabrik!

— Slagruta! invände jag, berättaren, tror ni på sånt här utåt havet än?

Det blev cirka fem sekunders tystnad. Häradsskrivaren, disponenten och trädgårdsdirektören vidöppnade sina beslöjade ögon och stirrade på tvivlaren. Xylografen, som öppnat sina på glänt, slöt dem igen, medan ett outgrundligt leende spelade under hans gula hängmustascher.

Så häradsskrivaren: — Tror du inte på slagrutan?

— Nej, min gosse, det gör jag inte. Hur vill du förklara, hur vill du inbilla gammalt folk och en gammal kamrat därtill sådant där? Tror du på den?

— Visst fan, därför att jag sett hur den fungerar. Det var nere i Östergötland — dom hade sökt vatten och grävt och borrat och jäklats förgäves i flera månader och så kom en gammalgubbe med slagruta och sa: — där ha vi ådern — dom grävde och fick vatten på femtiåtta fot. Dom börja tröttna förstås efter en femton fot, men gubben gav sej faen på, att där skulle finnas vatten. Dom grävde tjugufem fot, men han sa bara: — håll i, gubbar! Dom grävde och grävde och till slut fick dom vatten — — —

— Nå, vet du, om den där femtiåttafots- brunnen gör tjänst än?

— Nej, det vet jag inte! förklarade häradsskrivaren sanningsenligt.

— Nå, den gav kanske vatten till ett par toddar efter en regnnatt — eller den gav kanske tusen liter i timmen, vilket du vill, men vill du fortfarande inbilla mig att tro, att du, en gammal akademiker och medprisse tror på sånt där?

— Tro och tro! jag vet bara att jag har sett det och Seneca säger ju — — —

— Ja, det var tusan att du inte vill tro på det, avbröt trädgårdsdirektören. Märkvärdigt är det, men det måtte väl finnas något egendomligt samband mellan krafterna i vattenådrorna och krafterna i slagrutan. Det är ofelbart, att slagrutan böjer sig över källdraget eller där det finns rinnande vatten.

Xylografen, som suttit till synes frånvarande, upphov sin röst och sade: — Ja, det är ju själva fan!

— Du tror inte du heller, sade disponenten och tog en bottenfock. Men jag har flera exempel på saken. Det är alldeles detsamma som elektricitet, sir du, min skeptiske vän! Elektriciteten går som en röd tråd genom det hela. Jag villtala om ett exempel. Vi sökte vatten för en fontän i backsluttningen över min trädgård, och den som gick

med slagrutan var en gammal erfaren vattensökare. Han gick och gick och började spotta och fräsa efter ett par timmar, för han fick intet vatten fast där efter alla naturlagar måste finnas vatten. Så kom jag att se på gubbens fötter, han hade galoscher, naturligtvis, gummi isolerar, av med galoscherna, vips fick han vatten — är det inte märkvärdigt?

— Jo, det är själva fan, sade jag och sökte se övertygad ut. Nå, ni grävde förstås?

— Om! vi grävde trettisju fot och då ville arbetarna ge sej! Men gubben svor på att vattnet var där i närheten, och vi tog upp en grop ett par famnar därifrån och där fick vi vatten, men dåligt, det var bara en liten åder, men då kom jag att tänka på att gubben möjligen hade kautschuk i byxhängslena — visst hade han det; han tog av hängslena och gick med slagrutan igen och rätt som det var böjde hon sig lodrätt ner, så att ena kvisten bröts av. Där grävde vi fyrtio fot och där fick vi vatten, äcke de fan?

— Jo, vaknade xylografen, det var verkligen fan! men håller man på på det där viset och plockar av folk all kautschuk, ända från galoscher och hängslen till klockskyddare och radergummi och hattsnodd och samtidigt byter om plats för grävning, så vore det väl märkvärdigt, om man efter några gångers försök i en bergsluttning, där det efter alla naturens regler bör finnas vatten, inte skulle hitta på ådern! Vadskall man för resten med vatten för resten, när det finns öl?!!

— Det är sorgligt, sade häradsskrivaren och gjorde en långgrogg, att gammalt bildat folk skall vara så absolut utan auktoritetstro!

— Du sörjer väl inte lungsot på dig, sade xylografen, som jag, till exempel. Men det beror inte på slagruta utan på kärlek! Skål!

— Ni skojar om det här, go vänner, sade direktören och höjde sitt punschglas med spets av en liten, liten konjak. Men det ska ni inte göra, för jag har sett det och vet det och jag vill härmed högtidligen fråga herrarna, om jag inte kan få inbjuda er alla på en liten seans med slagruta i morgon bittida!

Jag gjorde en ädel handrörelse åtföljd av en bugning och sade: — Jo, gamle vän! Och jag hoppas de andra närvarande, värden naturligtvis i första rummet inberäknad, icke misstycka, om jag även efter seansens slut skulle framhärda i min egenskap av tvivlare!

— Ingalunda, ingalunda! utbrusto alla liksom med en mun.

Xylografen log ett trött löje och försäkrade sig vara så långt ifrån ovillig för företaget, att han tvärtom desto mera gillade det.

Vi åtskildes.

Flertalet av mina läsare veta kanske icke, vad som menas med en slagruta. Jag vill förklara det under ett avlägset och som jag hoppas ohörbart morrande över okunnigheten som trots folkskolor, präster och tungomålstalande ännu vidlåder vårtälskade fosterland. En slagruta är en kvist av ett träd, en kvist bestående av två grenar. Denna kvist kan vara av vad trädslag som helst, men traditionen förmäler att den bäst skäres av flogrönn, d. v. s. en rönn som kommit att slå rot i någon gammal trädstam, alltså en parasitrönn. Flogrönnskvistarna äro effektivast om de skäras under nymånens skimmer Men det går lika bra med andra trädslag, kanske bäst med vide, näst flogrönn. Jag har sett folk försöka med al- eller tallkvistar. Bäst äro de färska, men gamla män ha försäkrat, att det lyckas även med torrt björkris.

Alltnog — man fattar kvisten, avancerar sakta, och då man passerar en källåder, måste kvisten böja sig nedåt. Man må anstränga sig att hålla emot hur mycket som helst — den sänker sig och går till och med av, om man gör motstånd. Där den sänkt sig, kan man lugnt gräva sin brunn, den måste ge vatten.

Detta med slagrutan är ganska intressant, ty man träffar folk som man måste kalla genomkultiverade — efter vanliga mått, bildade, kunniga — som tro på slagrutan, eller om icke genomkultiverade, dock i besittning av hälsosam skepsis på de flesta mystiken — eller ockultismen — berörande områden. Jag läste för icke så länge

sedan en allvarlig artikel om slagrutan i »Die Woches» vetenskapliga avdelning. Författaren trodde kanske icke på slagrutan, men — han behandlade ämnet med risk att tangera det löjeväckande. Nå! DieWoche är ju en satans tidning, men ändå! Den läses över hela världen.

Slagrutans ursprung döljer sig i sagor och natt. Jag har för liten plats här att ge mig in på de frågorna. Jag låter mig hellre efter en drömlös natt vakna hos min värd häradsskrivaren, morna mig och inse att jag befinner mig väl, utsövd och längtande efter frukost med gammal finkel, tillsatt med svarta vinbär. Jag sträcker mig lättjefullt och bereder mig att somna om igen, då någon brutalt underrättar mig att mannen med slagrutan väntar. Han, som trädgårdsdirektören skulle bjuda på.

Slagruta!! Jag vacklar ur bädden och börjar kläda mig, medan jag söker fatta att jag verkligen medvetet är på väg att syssla med mystik.

De äro färdiga, häradsskrivaren, xylografen, trädgårdsdirektören, och medan vi äta frukost, växer realisten inom mig, medan mystikern, idealisten, ockultisten, som min själ döljer, kvider av brist på plats.

Vi gå ut i trädgården. En gammal vithårig, ärevördig man står där med slagrutan, en videkvist, i handen. Han hälsar oss värdigt, nästan sorgset värdigt. Han börjar gå med slagrutan. Han går med fackmannens tvärsäkerhet och hans dubbelgrepp om kvisten verkar vana. Han går avmätt, med Roslagens vemod under sina vita ögonhår. Slagrutan sänker sig sakta, stupar rakt nedåt.

— Här går ådern, säger han likgiltigt,— Låt mig försöka, säger jag, och han lämnar mig den mystiska kvisten. Jag får lära mig greppet och går, avmätt och med ett kanske misslyckat försök att inlägga samma vemod som den gamle i min blick. Men fåfängt, slagrutan pekar upp mot zenit. Jag ber att få veta orsaken. Han ler sorgset, outgrundligt. Jag går omigen med samma resultat.

Xylografen går också, avmätt, dystert. Med samma resultat. Han anmärker, att det kanske är fel att ha mässingsstift i skorna.

Men den gamle mannen svarar:

— Det beror bara på nerverna! Si det är elektricitet si, och det är skillnad på folk si!

Häradsskrivaren och trädgårdsdirektören gå på skilda ställen och de känna hur slagrutan fungerar: — Här finns vatten och här och här! och den gamle vane säger: — Ja, si vattnet går och grenar sig som ådrorna i människokroppen si; det finns mycket vatten här i trädgårn!

Jag frågar, om inte slagrutan verkar, även om två hålla den samtidigt. — Joo då!

Jag och den gamle fatta kvisten båda med var sin hand. Plötsligt känner jag, hur den gamle humbugen börjar vrida sin gren. Jag observerar hans hand och säger: — vrid inte! Han svarar intet, men hans vemod blir outhärdligt. Jag håller emot så mycket jag orkar, och den gamle skurken måste vrida, tills hans kvist går av.

— Här går ådern! säger han igen.

— Hur mycket kostar det? frågar trädgårdsdirektören efter några ögonblicks tystnad.— 50 öre, svarar den gamle, för jag har ju gått ifrån arbetet för att visa herrarna det här.

Han fick mina småpengar, 90 öre, och sade det vara för mycket. Det tyckte jag också, men lärdomen skall ju betalas.

Emellertid blev jag djupt allvarlig. Jag frågade häradsskrivaren och trädgårdsdirektören, om de trodde att min oförmåga med slagrutan möjligen kunde bero på någon okänslighet, något rått, okultiverat i min själ, eller någon lumpen sida i min karaktär. Jag blev helt bedrövad. Jag trodde mig tillhöra vårt lands finast kännande andar. Och så skall man icke ens känna var ett uselt källsprång rinner under ens fötter, då man har instrumentet i sin hand! Det är sorgligt — och jag klämde sönder en tår i vänstra ögat.

— Kanske det borde ha varit whisky i ådern? sade xylografen lumpet.

— Men du kände ju ingenting heller? invände jag slagfärdigt.

— Nej, för där fanns intet öl!

— Men häradsskrivaren kände ådern utan punsch och trädgårdsdirektören utan konjak — vi måtte vara särskilt ofinkänsliga, du xylograf, inte sant?

Nu uppträder för min fantasi den vakne och intelligente goodtemplaren som antages ha åhört samtalet. Han frågar: — Men vi grävden I icke efter dessa härliga drycker — jag menar naturligtvis vattnet — för var gång slagrutan lutade, förd av de troendes händer, den gamles, häradsskrivarens, trädgårdsdirektörens?Det glömde vi. Och det hade blivit för dyrbart för resten. Vi hade inte tid, om vi också haft råd.

— Och upptäckarna grävde inte heller för att övertyga er?

— Nej!

— Då står frågan om slagrutan på samma ståndpunkt som förut?

— Ja!

FARBROR BERGKLINT.

I dagens tidning ser jag att gamle kapten Bergklint, f. d. ägare och förare av skonertskeppet Atlantic, gått till sina fäder. Den gubben var en dundergubbe av första ordningen, sjöman i varje tum, sade aldrig nej till en romtoddy, hade seglat på alla hav, talade engelska som en infödd och rådbråkade för resten alla språk som talas i en hamn. Just nu frammanar jag hans bild för min själ. En liten, kolossalt grov, vithårig gubbe med väldig kroknäsa, blind på ena ögat — utslaget av en neger i Bahia — en svart kritpipa med tumslångt skaft i ena mungipan, och hes som i kronisk difteri. Gick alltid med stövelskaften utanpå byxorna då han var ombord, bar svart ylleväst natt och dag och en mössa som nog varit med sina trettio år. Men gick han i land var han fin som en amiral och drog handskar till och med — fast sådana nummer, han behövde, finnas säkert inte i Sverige, ty hans händer voro fruktansvärt stora och tätt bevuxna med långt rött hår.

Gubben var en framstående historieberättare och hade den sällsynta förmågan att ge även de

mest halsbrytande lögner verklighetens färg. Men han berättade endast för att bräcka föregående berättare. Av andra motiv började han aldrig en historia. Med kännedom härom kunde hans vänner ibland draga upp honom gång på gång under en hel kväll, men han var nogräknad, han brydde sig ej om att bräcka en alldaglighet eller en dumhet. Men i timtal kunde han med förstört humör sitta och fixera en misslyckad berättare, tills denne kände sig formligen uttittad.

Jag trodde verkligen att gubben för länge sedan lagt upp för alltid, då jag för några år sedan befann mig i trakten av Västervik och såg i tidningen att Atlantic låg i hamnen där. Jag gjorde en mils promenad för att hälsa på min gamle vän. Han var på väg till Gävle för att lämna fartyget i andra händer och gjorde nu sin sista resa som kapten.

Det blev stor fest i kajutan med romtoddy och supé. Men gubben var inte i sina gamla tag. Han var ju sjuttinio år gammal och försäkrade, att det var slut med honom, fast jag ingen förändring kunde se. Samma rödlätta hy, samma rörlighet — för att inte tala om samma kostym. Hans mössa hade blivit monstruös. Han svor över gikten och klagade över svindel — — —

— Men nu går du inte hem i natt, utan du kinesar hos mej i andra kojen! försäkrade farbror Bergklint. Inge resonemang, man lyder om skeppsbord! Och så äter vi sillfrukost i morron bittida — sen kan du få dra för fan i våld, för vi lättar kl. 8 om vind står. Kasta en stövel iskallen på mej om jag snarkar och vill du ha nattgrogg, så vet du var skåpet finns. Nu är klockan 11 och gubbfan kojar — gammal förstår du — duger inte mera — får inte sova ändå — ligger och glor efter dagern i ventilen hela nätterna.

— Farbror har kanske något att låta mig läsa bara fem minuter, sen jag kojat. Det är en ovana.

— Läsa! Nehej, min gosse, har aldrig läst andra böcker än bibeln och katekesen och knappt dom, äger ingen bok, men vi kan ju säga till vakten — jag ser att pojkarna ligger och rotar i böcker på frivakterna.

Han gick till dörren och ropade utåt: — Hallå där — jaså, det är du, har du någon bok i din kista? Ja, just bok, och gapa inte som en haj för det!

— Ja, nog har jag en bok, men den är på engelska och — — —

— Det var fråga om en bok, några men tål jag inte, langa hit'en på fläcken, din långbenta fan!

Jag fick boken, en flottig lunta med titeln Wonderful Stories.

Vi kröpo ur kläderna och i kojerna. Gubben låg tyst och jag började studera. Det var små berättelser ur äventyrens värld från alla tider och världsdelar.

— Vad läser du för smörja? hördes det ur farbror Bergklints koj.

— Ja, det är en historia om ett par trogna negrer, som bar sin husbonde i öknen 30 engelska mils väg. Han hade blivit riven av ett lejon.— Bar de honom? — hur bar de honom?

— Jo, det ser ut som om de burit honom i gullstol.

— Såna idioter! Ja, se i böcker får man inte lära ett dyft. Jag minns i Kalkutta, jag seglade med en engelsman och gubben söp sej regelbundet dödfull i hamn. Han ville aldrig gå i land ensam, utan jag och styrman måste följa med. Det första han gjorde första kvällen var att köpa en grov fyra alnar lång bambu och styrman och jag undrade på fan, vad han skulle med den. Men innan vi kom in på krogen, så sa han: — Nu om jag mot vanligheten skulle bli på snusen, så tar ni den här bambun och sticker in den under västen vid nacken på mej och ut genom ena byxbenet och sen bär ni mej ombord. Naturligtvis blev gubben full som en kanon, och rätt hade han — det är fanimej det enda sättet att bära en full eller sjuk på. Får du lära dej sådant i böcker, va? Nej, min gosse, sådant lär man av livet. Hade nu de här dumma niggrarna skurit sej en bambu, så hade det inte varit tal om'et mera, och nu skall det tryckas därför att de var dumma. Godnatt med dej! Dumskallar!

Om ett par minuter hade jag fördjupat mig i sagan om Polykrates ring.

— Läser du än, vad läser du för smörja?

— Om Polykrates ring.

— Va fan är det för nånting?

Jag gjorde ett hastigt sammandrag av sagan.

— Skulle det vara nånting märkvärdigt? Har jag inte alltid sagt, att böcker är nån förbannadlappskoj. Kan d u tycka att det där är nånting så extra, att det kan vara värt trycksvärta?

— Åja, nog är det väl litet ovanligt, att om någon kastar en ring i sjön, han får igen den i en fisk.

— I samma farvatten, nej, min gosse, det är inte märkvärdigt alls, inte ett dugg. Men att få igen nånting hundratals mil därifrån, det kan tyckas litet konstigt. Hör du, du som har friska ben, kliv opp och laga mej en liten, liten groggunge, ska du få höra på fan, du!

— Jo, ser du, år 1852 seglade jag styrman med en kustskonare som gick mellan Port San Diego och San Francisco. Så var det en natt strax före 8 glas, hög sjö, svart som i en säck, då vi fick en by över oss. Det var att fira brammen, giga och skota, närmaste man opp och beslå, och det var jag, förstås. Nå, jag opp, tar in buken på seglet, går ut på lä nock för att fånga opp resten. Men skotet hade inte kommit i sitt läge när seglet gigades opp utan slog och piskade i luften, och jag fick en kyss tvärs över nos och käft så blodet sprutade. Redan då hade jag tre löständer — jag fick smockan av en irländare en gång — lösgommen gick i två bitar och i hastigheten spottade jag ena halvan med två av tänderna i sjön. Den andra halvan behöll jag och gömde den i min

sjömanskista.

Men sex år efteråt sitter jag på en krog i Stavanger och äter såna där förbannade fiskebollar som baggarna joxar ihop. Rätt som det är håller jag på att bryta sönder en oxeltand på något hårt. Jag ser efter och förbanna mej är det inte mina tvåtänder och halva lösgommen som jag spottade ut i Stilla Havet. Biten passade precis med resten jag hade i kistan. Det var nån fan till fisk som huggit den förstås. Nu ser du själv att det aldrig står något märkvärdigt i böcker! Nej, livet självt är bästa lärarn! Erfarenheten, ser du. Godnatt med dej! Förbannat dum bok!

— Skall jag läsa opp något mera för farbror?

— Nehej du, den gubben går inte! Du vill pumpa mej, din fan! Godnatt, du vet var groggvirket står. Lägg bort böckerna, det är mitt råd, du blir bara kort om skallen. Dumma jäklar!

Morgonen därpå skildes jag för alltid från farbror Bergklint.

Jag har verkligen inte följt hans råd att lägga bort böckerna. Men jag skulle kanske göra det, om jag hade hans fantasi. Ty då skulle jag själv skriva böcker.

SNYGG.

Gubben Snygg var skomakare i vår socken. Han hade varit med i danska kriget och hade träben. Därför måste han lägga upp träbenet på en stol, då han sydde, för att kunna klämma fast skon mellan låren.

Han hade exercerat vid Kalmar regemente på Hultsfreds slätt. På hans tid fingo beväringarna namn, och han kallades Snygg, därför att han tvättade sig ibland, vilket betraktades som ett möjligen aktningsvärt, men högst egendomligt företag. Hans kompanichef pikade honom för hans småaktiga omsorg om kroppen, men Snygg framhärdade i sin snygghet. Snygg blev slutligen ett kuriosum på regementet och då andra årets beväringsövning började, blev han föremål för kamraternas och befälets kvickheter och till slut förföljelse. Redan första veckan blev han sjuk. Han fick en elakartad böld mellan axlarna och sjukrapporterade sig. Men den tiden fanns ingen hänsyn för sådana bagateller. Han måste gå ut i gymnastiken och göra alla rörelser. Men »framåt böj» kunde han inte göra, ty bölden sprängde,

och han vägrade. Kaptenen skrek: — Varför etc.... gör du inte rörelsen?

— Gud bevare kapten, jag har en böld!

— Ja, om du så hade tiotusen bölder, så skall du göra framåt böj — — —

Och kaptenen tryckte ner Snygg — bölden brast, han svimmade, kom in i sitt tält och blev bra.

Det där berättade gubben Snygg medan jag väntade på, att han skulle sätta en bot på en av mina kängor. Jag hade ju hört, att han varit med i krig, men jag vågade inte fråga om det, fast jag brann av intresse, ty alla bönderna i trakten påstodo att Snygg var stum, då det gällde danska kriget och över huvud taget något som rörde honom själv.

Men en dag hade jag fått reda på av min mor, att en av våra förfäder varit ryttmästare i Karl XII:s krig — han hette Svensson och hade många vackra döttrar, som blevo gifta med den tidens och den traktens förnämliga män, Duvall, Dohna och sådana — och jag skröt för gubben Snygg med dessa släktförhållanden. Han började tala om Karl XII på småländskt maner, han hade läst om honom och han kunde sjunga några verser ur Sinclairs visa. Han letade fram Sinclairs bojor ur en gammal dragkista och lärde mig hemligheten med dem. Han påstod, att om också inte alla smålänningar voro så starka som Karl XII, så voro de i alla fall tillräckligt starka för att klå vilka utlänningar som helst. Jag kände kraften svälla i mina barnmuskler och önskade krig, helst medknytnävar och helst genast. Vi ha väl känt den känslan alla som barn, man sväller av kraft, kinderna bli röda och i fantasien är man inom ett par sekunder med i ett handgemäng med imaginerade fiender, man tänker sig in i detaljerna, blir

listig och mordisk. Och segrande, förstås.

Med åren blev skomakarnas teknik en annan än den Snygg framhärdade i. Han fick konkurrenter med nåtlingsmaskiner, moderna ändrade sig, och hans kundkrets smälte ihop. Det fanns inga rika i socknen men de fattigaste fortforo att låta sy sina skor hos honom. Snygg blev orgeltrampare om söndagarna.

Det var bakom orgeln han började bli meddelsam. Under predikan gingo vi ned i vapenhuset eller också upp på kyrkvinden halvvägs till klockorna i ett rum, där gamla helgonbilder, rester av den gamla altartavlan, stodo uppradade kring väggarna. Där fanns en bänk och där sutto Snygg och jag, och han berättade. Jag var så gammal, att jag börjat anteckna ting som intresserade mig. Och Snygg lade sina ord som för en jämnårig.

Hans längtan hade varit att bli sadelmakare, och han blev gesäll i Jönköping. Han hade litet pengar, och efter tidens sed ville han ut på gesällvandring genom Tyskland. Han vandrade genom Småland och Skåne, kom över till Danmark, tog sig fram över öarna och kom till Hamburg, där han stannade något år. Så gav han sig i väg söderut och kom till Frankfurt. Där arbetade han i sin profession några år men så blev längtan efter Småland honom för stark och han anträdde återfärdenmot hemlandet. Enligt vad han själv försäkrade, var han stor och stark och alla flickor voro snälla mot honom. »Akta sej för flickor, när gymnasisten blir vuxen!» sade han.

På hemvägen slarvade han med sina hopsparade pengar och då han kom till Schleswig, funderade han på att ta tjänst igen. Men så fick han höra talas om kriget. Han hade gått landsvägen och visserligen hört glunkas om något bråk, men han hade aldrig lärt sig förstå eller tala tyska ordentligt, så han fattade bara ytligt vad det var fråga om.

Plötsligt var han mitt inne i allt rabalder. Trupper passerade, främmande uniformer, ungrare, polacker, österrikare — och ibland hade han svårt att klara sig. En dag kom han in på en gård, där ett ungerskt husarregemente höll till, han blev infångad, förhörd och släppt. Han visste ju ingenting och man blev övertygad om att han bara var en hygglig sadelmakare. Nästa dag infångades han igen. Han började förstå vad det gällde. Han rymde en natt och efter åtskilliga äventyr befann han sig innanför den danska förpostlinjen.

Nu kommer jag icke ihåg hans äventyr i början av kriget, men jag har antecknat, att han icke var i någon allvarlig affär före Dybböl. Han träffade en svensk löjtnant Åkerhjelm, som fattade intresse för honom, och han kom in vid det 22 regementet. Han berättade nog en massa roliga historier från förposten. Hur danskar och tyskar kunde ligga på var sin sida om ett dike och jensarna ocn pommeranarna drucko ur varandras fältflaskor ochbytte mynt med varandra. — Willstu hapsen snapsen? sade Snygg. — Jawull! sade pommeranarna. Och söpo det goda danska brännvinet. Men officerarna fingo reda på det där hånglet med fienden och förbjödo det.

Men Dybböl kom han ihåg detaljerat, särskilt striden vid tredje skansen. Han var i Jægers kompani och slogs i norra avdelningen av skansen. De voro bara 16 man under en officersaspirant som hette Smidth. I södra skansen slogs korpral Grönlund med åtta man under sig. De hade bara två kanoner som dugde, och en hade halvtannat hjul, men de skötte kanonerna så bra att tyskarna måste lägga sig några steg från skansen. Korpral Hess hade hand om kanonerna och han fyra av fyra kartescher innan kanonen med den trasiga lavetten ramlade omkull. Så stormade tyskarna. Den förste, som kom upp med fanan, fick en revolverkula av Smidth. Och sen blev det slagsmål på allvar, man mot man. En tysk soldat måttade ett slag med kolven mot Snygg, men han böjde sig ned och fick tag om knäna på tysken och så började de brottas. Tysken bet Snygg i hakan — berättaren makade undan en skäggruska och visade ett väldigt ärr — det gjorde ont och Snygg blev arg och sökte efter strupen på tysken, och i detsamma rullade Smidth, som brottades med en tysk löjtnant, över ryggen på Snygg med en sådan kläm att Snyggs tumme trycktes in under hakan på tysken och rev upp ett stort sår. Men när Snygg fick se blod blev han ursinnig och slog till tysken tvärs över nosen så att han svimmade. Och så rusadehan upp, alldeles lagom för att få ett slag av en gevärskolv — men det bara snuddade vid hjässan och tog av mössan. Han blev litet vimmelkantig ett tag men rusade fram och stötte huvudet mot bröstet på den nye angriparen, så att han halkade i leran och åkte baklänges ner i graven. Då hade Smidth redan fått en kula i bröstet och en i armen och lade sig ner, som om han skulle svimma, men då en tysk löjtnant rusade fram, fick han liv igen och lyckades efter en stunds brottning skuffa honom nedför sluttningen.

— Var Snygg inte rädd? frågade jag intresserat, jag var med hela tiden och undrade hur sådant skulle kännas.

— Rädd! Nej, jag såg bara rött för ögona. Och när jag fick tag i mitt gevär, började jag sticka och slå igen och jag skrek och svor och grät, men man slår ju många slag förgäves när man är arg. Det vet jag och minns jag att jag råkade en vid örat med kolven, och det är ett slag som ingen står för — det krasade som i ett äggskal. Så skrek de, att vi skulle ner i krutkammaren, för där var värre slagsmål, det var tyskar som flugor och vi gick baklänges och slängde och slog och i detsamma kom kapten Tranberg med andra kompaniet, som stod bredvid i löpgraven, för att se om han inte kunde ta tillbaka skansen, men han fick en kula i armen, och då började vi slåss så förbannat »så jag minns inte hur vi slogs». Men vi slog i alla fall ihjäl nära 150 tyskar. Det sa dom själva efteråt. Smidth kom på sjukhuset och när han blevfrisk, blev han präst. Slagsmålet på den skansen var det värsta vid hela Dybböl.

— Nå, men hur gick det till när Snygg förlorade sitt ben?

— Ja, jag vet inte! När jag vaknade på sjukhuset, hade jag bara ett ben kvar.

— Ja, men minns inte Snygg hur det gick till?

— Nej, jag bara slogs, bara slogs! Och så fick jag väl något slag som inte var hälsosamt. För jag vaknade på sjukhuset och då var benet borta, och jag frågade ingenting.

Efter krigets slut drog sig Snygg åt hemhållet. Sökte anställning hos alla sadelmakare han passerade. Men ingen ville ha en karl med träben. På det viset kom det till att han hamnade i sin hemsocken som skomakare. Ty skor behövas alltid, och skor kunna alla rättrogna smålänningar göra, om de bli tvingade därtill.

Gubben Snygg är död sedan många år. Han är den ende som något detaljerat berättat mig hur det går till i krig. Jag har sedermera vid mognare år träffat flera, som deltagit i krig, men ingen har kunnat ge mig en så levande skildring av ett allvarligt slagsmål, icke ens de ryska hjältar från Port Arthur som jag stött ihop med. Kanske därför att de icke varit med.

ISEN.

Nu ligger isen mellan Grisslehamn och Åland. Vitt så långt ögat ser. Jag har varit uppe på utkiksberget med kikare för att se efter säl, som måste finnas någonstans därute. Men inga brunnar synas och snön ligger djup överallt, vadan en närmare undersökning med isbåt ännu är riskabel, om isen därute ej är nog tjock.

Solen lyser vackert på allt det vita och horisonten ser lockande ut. Det är som söndagsfrid över en oändlighet.

Men jag vet, att inom några minuter kan den leende solglänsande ytan vara ett böljande helvete av brakande isstycken. Ve då den, som är därute.

Jag har en gammal ämbetsskrivelsejournal från postföringstiden åren 1843—49.

Jag slår upp på måfå och läser:

Till Herr General Post Directeuren!

Kl. $^{1}/_{2}$ 1 middagen den 19 dennes, landade Keijserl. Ryska Amiralen, Greve von Heijden vid Eckerö brygga; dagen därpå kl. 8 f. m. företog underofficeren med postbåten återfärden, men

inlopp i Signildsskärs hamn för motvind, där båten i anseende till is i havet, blev liggande till i går f. m. kl. 7. Havet syntes då från Signildsskär fritt från is, vårföre bemälte und. officer avseglade, men överkommen nära svenska skärgården söder om Understen, möttes is. Tillökad NO vind, gående till halv storm, drev båten så långt in i issörjan, att besättningen, 8 man, uttröttade av arbete och efter att flera gånger varit i vattnet, måste övergiva fartyget kl. 2 denna dags eftermiddag. Utfrusna och med livsfara ilandkommo manskapet till Svartklubb och

vidare till Singö, varifrån det, åkande, kl. 6 e. m. hit anlände — etc.

Jag slår vidare på måfå:

Till Hr. Stat. Befälhavaren för Kongl. Maj:ts Flotta i Stockholm.

Ödm. Memorial.

Hos Välborne Herr Stations Befälhavaren, Wice Amiralen och Commendeuren av Kongl. Svärds Orden får jag ödmjukast anhålla att i stället för det under postföringen den 29 i sistlidne månad drunknade Underbefäl och manskap, få till tjänstgöring hitcommenderade en sjövan Und. officer och 4 man Rotebåtsmän, etc.

En annan rapport:

— — — — — — — — Torsdagen den 18:de företogs åter Resan hit i sällskap med 2:ne ålandsbåtar som medhavde 2:ne poster och 2:ne passagerare, Utkomne blev en av ålandsbåtarne skadad, vårföre den då återvände med posterna till Singelskär, de övrige jämte passagerarnefortsatte Resan hela dagen stundom på isen och stundom på vattnet till frampå aftonen då de voro något över halva havet, då började det blåsa upp en Sydväst storm med snötjocka, isen sprang sönder uppå flere ställen och kom uti drift, då vad som kom emellan sönderkrossades, Isbåten Delfin med dess tillbehör jämte en mängd andra postverket tillhörige persedlar har under denna natt gott förlorade även som flera Under Officeren och manskapet tillhörige persedlar blevo förlorade, vilket genom medföljande Rapport som Skeppar Sjöstedt till mig över händelsen avgivit närmare torde upplysa, de Resande voro en Kabinets Kurir från Pettersburg vid Namn Södergren med dess betient, och vilka under natten måst bortkasta saker till för över 300 Rd. B:o värde, emedan de flere gånger voro på vägen att sjunka och hadde de mycket de svenska båtarne och deras folk att tacka för deras räddning, vilket jag får äran anmäla, jämte Ödmjuk anhållan om någon ersättning till Under Officeren och manskapet för giorde förluster och utståndet lidande ty de voro nästan förfrusne då de framkommo, jämte tillstånd att få låta förfärdiga 2:ne Sjöpälsar och ett par Sjöstövlar i de förlorades ställe. Etc.

Utdrag ur ännu en rapport — sen skall jag inte besvära längre.

— — — — Vidare har en av tullverkets Jakt Båtsmän vid namn Holmberg anmält att han, då han samma dag vid middagstiden varit uppe på högderna av Byholma landet sett en mindre båtkomma seglande fördevind från Singelsskärssidan med kurs till Orisslehamn, under den tid han stod och såg uppå den lilla båten i det hårda vädret, såg han den slutligen på något över en mils avstånd ifrån land kantra eller segla under och alldeles försvinna, således anser jag det vara säkert att isbåten Vittling med dess befäl och besättning, som bestod av Under Konstapel Härlin, Matroserne Matts Olsson och Jan Eric Jansson samt Båtsmännen av Norra Roslags 2:dra Compagnie N:o 114 Stjernholm, N:o 115 Malmberg och N:o 116 Svan gott förlorade, vid detta olyckliga tillfälle har av Kongl. Postverkets tillhörigheter utom båten med segel och tillbehör 6 st. Sjöpälsar och 6 par Sjöstövlar got förlorade och av rotens tillhörigheter har 2:ne Båtsmans Cavaijer jemte de drunknades kläder som de hadde på sig, detta har jag till Hr. Stations Befälhavaren inrapporterat och anhållit om att en Under Officer och 3:ne Båtsmän kunde få bliva hit Commenderade i de drunknades ställe, vilket jag får äran anmäla; då alla de som nu got förlorade lämnat Enkor och oförsörgda barn efter sig, så vågar jag i Ödmjukhet anhålla att Kongl. Över Post Direkteurs Em-betet behagade hava de olyckliga Enkorna och de faderlösa barnen i åtanka med något understöd i deras bedrövelse — — —

Så där gick det till för icke många år sedan här utanför i havet. Händer något nu, beror det väl oftast på rospiggarnas våldsamma begär efter säl.

PRÄSTER, PANSARBÅTAR OCH KONSTVERK.

Alla kulturmänniskor, alla renhjärtade människor, alla med röda hjärtan måste vara Dagens Nyheter tacksamma, emedan den tidningen har avskaffat djävulen — naturligtvis icke ensam utan med hjälp av fackmän, nämligen

medlemmarna i ett visst konsistorium. Djävulen är död och vi kunna andas igen. Han skrämde mig i småbarnsskolan genom en lärare som var hans bundsförvant, en lismande skurk som njöt av att slå 8-åringar ända tills det verkade sadism — inte på mig då gubevars, ty jag var rätt okunnig om en bondskollärares själiska avgrunder, men nu ser jag hans fala lismande individuum framför mig, när jag vill, och konstaterar faktum, om också hans skugga och hans olyckliga hustrus skugga nu skymta mellan mig och papperet. Kanhända han själv var olycklig också — man måste vara rättvis. Elementarskolan räddade mig, ty min lärare där var en gammal filosof, full av originalitet och välvilja. Jag hade då icke reda på att originalen äro de enda människorna och att studiet av dem är

värt livet. Vi skämtade med honom hjärtlöst som pojkar göra. Vi läste Norbecks teologi — eller rättare läste icke — men där var icke tal om djävulen i skolan, ty den gamle mannen trodde icke på honom. Hans filosofi var mycket högre än så. Ett litet avbrott i lugnet visavi djävulen kom visserligen under konfirmationsläsningen, men prästen var en ganska fin natur, han var blyg och i besittning av en viss välgörande och uppfostrande urbanitet mot oss pojkar. Djävulen tangerades så litet att han själv borde ha känt sig som en obehagligt överflödig person. Men han tangerades i alla fall och däri låg det irriterande. I gymnasium var man obesvärad av djävulen och var kär i pensionsflickor. Jag kan inte påminna mig att jag sedan min sejour hos den av staten avlönade frireligiöse folkskolläraren någon enda gång har tänkt med fasa eller ens intresse på djävulen, fast jag gunås har yttrat mig i hans namn många gånger. Jag gör det än, och nu efter Dagens Nyheters modiga anlopp mot honom svär jag helt ogenerat och söker uppfinna nya kombinationer med användande av Fans mest originella smeknamn.

Emellertid — Fan är en saga, ett barnaminne för mig åtminstone. För prästerna måste han vara något annat, en svekfull och ohederlig bundsförvant, som ger sig i väg ur deras älskliga krets nu, då de som bäst behöva honom. Nu borde de vara intelligenta nog att lista ihop en ny djävul med många flera klor på fingrarna och med ett tagg-besatt gap, som osar mera svavel och fosfor änförut. De måste hitta på en modern djävul försedd med alla nutida bekvämligheter och raffinemanger, annars imponerar han inte på oss, senfödda får! Helst en som kan gå omkring i husen och själv övertyga oss om sin tillvaro. Ty vi ha blivit så skeptiska att vi inte ens tro på den obefläckade avlelsen, och då går det ju långt. Där ha vi väl hakat oss fast i det längsta.

De stackars i djävulsfruktan förstenade gummor och barn, som ej tagit del av Dagens Nyheters och pastor Hannerz’ verkligt kulturella inlägg i denna fråga måste vi snabbt, snabbt göra underrättade om djävulens faktiska avdankande. Jag misstänker att det kommer att sättas på kaffe och doppas bullar och firas orgier i fattighusen och torpstugorna, ty där ha prästerna sin bästa publik, då de simulera striden med Fan om stugornas inbyggares själar.

Varför kommer ingen präst till mig och försöker omvända mig? Är jag verkligen så hårdtuggad och omöjlig? Här går jag och rotar i syndens dy, men ingen bryr sig om mig. Jag går väl under så småningom. Jag tycker att var präst skulle bli pigg på ett nummer som mig. Om inte annat, så för reklamens skull.

Emellertid ilsknar jag stundom till, allvarligt talat, när jag tänker på prästernas uppträdande i djävulsstriden. Ha vi verkligen inte kommit längre ännu, nu, år 1909, än att vi syssla med frågan om djävulens existens? Och äro vi verkligen så dumma att vi ämna fortsätta att underhålla en helklass hycklande, flottiga individer, som säkerligen flina åt oss när de äro för sig själva?

Bort med hela rasket och skaffom oss flygmaskiner!

Jag frågade en gång en skräddare, hur han tyckte om prästen i församlingen.

— Å, han är så nedrig av sig (nedrig = nedlåtande). Han brukar bo hos mig, då han är i byn. Tänk att en sådan person exmerar att gå in i en så enkel stuga som min!

Tänk vilken kolossal pamp prästen var hos skräddaren. Men han kröp för socknens baron och tog till och med en middagssup hos honom, något som han ej skulle ha vågat hos en bonde. Ty han var officiellt nykterist.

Men jag återvänder till djävulen. Tänk vilken trevlig ton han hunnit åstadkomma mellan Stockholmsprästerna, innan han blev avdankad. Fridens apostlar äro i luven på varandra och föregå hjordarna med fina exempel. Är det

inte ett farsupptåg? Och sådana där skola vi underhålla!

Jag tycker att det är mest synd om djävulen. Han är ju avskaffad och lunkar vid det här laget omkring som en herrelös hund. Han törs inte ens in i konsistorium, ty han kan inte lita på det riktigt, om han också känner sig ha sympatier hos en del medlemmar.

Jag säger rent ut: — Jag skulle icke vilja vara djävul just nu. Detta kanske verkar överdrift, ty jag skulle ju alltid kunna få nattlogi och kamratligt bemötande i trevna prästgårdar, men skulle jag till exempel komma in i köket hos en viss redaktör iGrisslehamn, skulle pigorna säga: — Vi tro inte på dig, din arma fan! En sup skall du få, men höskullen är stängd för dig! Knalla dig i väg bara!

Det skall bli roligt att se, om de fina ämbetsbröderna vilja fortsätta att förfölja Hannerz. I så fall har han hela det bildade Sverige med sig. Åtminstone det som är nog avancerat att icke tro på hovpredikanternas Djävul.

Jag tycker att det är väldigt roligt just nu. Jag sitter med en sejdel öl och bara önskar att djävulen skall stiga in genom dörren och säga något kvickt. Men han kommer inte. Jag utmanar honom, men en stilla eftertanke svarar mig att han endast kommer på grund av prästers och läsares besvärjelser.

Nu tycker jag verkligen att vi ögonblickligen borde skilja kyrkan från staten. Just i kväll! Men prästerna hålla sig kvar med näbbar och klor. Nå! Dem kan man hugga av.

Tänk hur lugnt det skulle bli, tänk hur vackert! Den som har råd att hålla sig med präst — man slår sig ihop några stycken och skaffar en riktigt bra och svavelosande negermissionär, en stark en, som håller — den som har råd med det lever ju som en grosshandlare. Fattigare människor få skaffa sig sämre präster, men, då det hela är en ekonomifråga, får man foga sig därefter. Man får klå upp honom ibland, då han inte predikar med nog syra. Det blir att spara och ge honom potatis och fläsk och rotmos och litet tillfälle till kärlekdå och då — han predikar så det står som en kaskad av saliv om hans gudaingivna trut.

Jag tycker verkligen uppriktigt, att efter det bråk i Stockholm mellan präster, som hela Sverige blivit vittne till efter Dagens Nyheters Djävulsenquête, borde vi vara mogna att skilja staten från kyrkan.

Vi leva ju i vetenskapens tecken. Det arbetas på alla områden, ödmjukt och stolt på lösningar av gåtor. Vi närma oss förverkligandet av blyga och nobla barndomsdrömmar, vi börja tro — eller vår tro håller på att förverkligas.

Och så tillåta vi druiderna, dessa andliga slaktare, dessa sinsemellan grälande, obildade, drumliga, ljugande, idiotiska företeelser, som bråka om större våningar i sina församlingar i stället för att upplåta rummen åt fattiga och sjuka och leva som den Kristus de hycklande säga sig vara lärjungar av, bråka offentligt i frågor som de borde avhandla i källare djupt under gatans nivå, där de passa bäst.

Jag brukade som ung säga, att en präst är antingen idiot eller skurk. Nu vid äldre år har jag modererat mitt uttryck. Jag tvivlar icke på att en präst kan vara en god människa, och jag har sett exempel. Jag har sett — låt mig säga en enda, som inspirerad av Kristusidén sökt göra gott, en man som icke synts i allt detta bråk om djävulskap och theologicofilosofi. Jag tror fortfarande att det bästa en präst kan göra är att göra gott efter sitt samvete.

Men hur skall då samvetet vara beskaffat?Jag tror — ja, vet ni jag tror verkligen att våra samveten äro ganska lika beskaffade. Och om prästernas samvete är något olika vårt normala, så tror jag att det möjligen beror av brist på underbyggnad. Samvetet är en social historia och förändrar sin konsistens samtidigt med den sociala utvecklingen. Prästerna äro rädda för all utveckling, alltså måste de reagera mot nya hedersbegrepp. Nu ha vi fått nya hedersbegrepp. Vi börja hata lögnen. Vi bli indignerade då vi möta en lögn. Men en präst, åtminstone bland dem jag träffat, går på lugnt. Han blir kanske något tankfull, då jag möter med logik, men i nästa ögonblick möter han med tro — sacré nom de Dieu! man tröttnar och lämnar karlen åt sitt eget sockenvärde.

Jag har inte tid att skriva längre. Jag hoppas att många människor skola läsa detta och tro, att jag är en välmenande människa. Att jag är övertygad att det blir mycket bättre hemma hos oss, om kyrkan bleve skild från staten. Jag vill knappt påminna om de millioner till pansarbåtar och konstverk vi skulle få tillfälle att inhösta —

och vi skulle bli lika saliga!

Tro en gammal man! Vi skulle bli precis lika och om möjligt mera intensivt saliga.

Skilj kyrkan från staten!

EN FÖRVIRRAD KRÖNIKA OM MIG SJÄLV.

Saltsjöbadens Badhotell.

Jag har bott härute några veckor och har med all säkerhet varit ute för flera och större själsskakningar än de unga människor som ha gjort demonstrationer på gärdet. Jag har varje dag sammanträffat med en man, som med avsikt att bota mig tillfogat mig mera ont än ni, mina unga demonstranter kunna tänka er. Han har satt tummarna i mitt sjuka ben och sagt, att ju hemskare han manipulerar det, ju fortare blir jag frisk. Jag har trott på hans försäkringar och jag håller verkligen på att bli en fin och spänstig, muskulös och fruktansvärd människa igen. Jag kan nämligen boxa och är icke alldeles okunnig i jiu-jitsu. Bara vid tanken på dessa kapaciteter drar jag ihop ögonbrynen och blickar hemskt ut i universum och beklagar var och en som möjligen skulle vilja uppträda som min fiende.

Jag satt i dag — efter en härlig utfärd i skärgården — långt ut i havsbandet — fjärran från människors barn — på hemväg från Stadsgårdentill min lya här i Saltsjöbadens badanstalt. Jag hade sökt en ensam kupé, en ensam bänk, ty jag önskade vara ensam med mina egna tankar, något som jag alltid kommer att hålla styvt på. Men just som tåget började röra sig, fick jag tre kamrater, en bredvid mig och två mitt emot mig. En av dem som sutto mitt emot mig såg på mig föraktfullt från huvud till fot och sade halvviskande till sin granne: — Fy fan, har han galoscher, d’ä en snobb!

Skratt och fnitter.

Jag observerade deras händer, som voro ganska vackra. Där var spår av arbete, deras naglar voro ostörda av manicure, men fingrarna hade karaktär, en vacker, självisk individuell karaktär, som jag höll styvt på. Det fanns en kvarglömd svärta vid deras nagelrötter som kom mig att tänka på maskinarbetare och lederna i fingrarna framträdde ganska tydligt. Jag satt och lärde mig tycka om deras fingrar. Jag satt faktiskt och förälskade mig i deras händer. Starka arbetshänder med utpräglad karaktär. Jag blev glad och satt och lärde mig teckningen, fördjupade mig i studiet av det själiska i dessa fingrar, som kunna något, och jag inbillade mig studera sambandet mellan deras hjärnor och deras händer. Deras ögon förefölle mig slöa, och detta inbillar jag mig bero på att arbetarna trots klassmedvetenhet ändå känna sig vara underklass. Jag tänkte: Herre Gud låt dessa människor snart kunna — och ha rättighet att kunna

— känna sig mogna att känna sig tillräckligt stolta.

Jag såg på mina egna händer och fann dem utan karaktär, veka, fast rätt kraftiga, men utandenna utpräglade rörelse åt ett bestämt håll, som jag tycker mig se i arbetarhänder av skilda yrken. Just nu då jag skriver detta och ser på handen som för pennan och på den vänstra, blygs jag nästan att jag icke har brutit bygd och slagits tillräckligt eller huggit ved eller plockat potatis så mycket som jag bort.

Jag kände mig verkligen blyg inför mina reskamrater. Jag hade nästan önskat vara tillräckligt otvättad för att vara en av dem.

Under tiden talade de ganska ogenerat med varandra om de sista dagarnas händelser, om majdemonstrationerna och lundensarnas polisslagsmål, om ryska revolutionen och om sina dåliga löner. Tydligen ville de att jag skulle få i mig något, ty ofta tittade de naivt avsiktligt, med samförstånd, på min obetydlighet. Jag fördjupade mig i min tidning och hycklade oberördhet. Detta berodde helt och hållet på blyghet hos mig, jag försäkrar det — om någon skulle vilja insinuera motsatsen. Men över tidningens övre kant sökte jag studera deras ansikten, deras tärda drag, deras efterblivna elegans — ty två av sällskapet hade kväsarhår och stubbade mustascher. Jag låter ju mitt hår

växa rätt länge, innan jag klipper det — jag klipper det själv — men dessa människor ha sin speciella elegans.

Och jag betraktade linjerna i deras ansikten och mitt hjärta blev varmt, verkligen varmt. Jag såg rynkor, som de själva inte hade någon aning om, veck som man får av trötthet och drag som jag skulle vilja ändra om.Allt detta tänkte och önskade jag över min tidningskant. Över Dagens Nyheters övre kant.

Plötsligt säger den som sitter mitt emot mig — sedan han möjligen kritiserat min företeelse: — Hörru, aktare för den där jäveln — han låssas bara att han läser.

Detta var ju verkligen sant och jag kände i samma ögonblick en hemsk ensamhet. Jag satt ju fylld av sympati för dessa människor och begärde intet bättre än att åtminstone få vara i fred, fast jag innerst önskade att de skulle tilltala mig — kanske! Jag beundrade deras käkar, deras hårfästen, deras linjer omkring munnen och deras ögonbryn och ögon, i vilka det låg tusentals års hat mot mig och min släkt, inte genealogiskt utan djupare — därför att de icke förstodo min sympati.

Jag sökte se in i deras ögon och de mötte mig verkligen, men med ett överlägset, nästan fräckt uttryck.

Men vid Duvnäs kom en ny man in och hälsade på dessa mina fiender — som jag ville kalla dem. Han hade håret nerdraget över ögonbrynen, väldiga axlar och en pampig bröstkorg. Han hälsade på mina ynglingar och slog sig ned hos dem. De viskade tillsammans några minuter och plötsligt — det kom som en verklig överraskning, sade den sist ankomne till mig:

— Dä va en jävul att se fräck ut! Borstar herrn sej på någe vis så träffas vi i Saltsjöbaden!

Jag var blyg och generad.Jag sade stilla: — Jag har gått igenom en kurs jiu-jitsu och 26 lektioner i boxning för Cronholm — ä dä så att herrn schokar ojämnt, så säj bara till!

Han svarade: — Jag menade ingenting.

Jag: — Nå, kanske är det klokast!

SKENDÖD.

Medicine studeranden av Östgöta nation Teodor Enroth var alltså levande begraven. Svepningen generade honom — det var hans första intryck, ty han kunde icke röra armarna. Han hade också svårt att andas, ty man andas dåligt genom ett kistlock och fem fots matjord, oavsett den massa kransar från släktingar och flickbekanta, som förmodligen belamrade gravkullen.

Det var vått under honom — vad kunde det bero på? Dålig dränering, eller hade det kanske regnat under prästens långa tal. Han såg halvt i dvala med själens ögon nationsfanan vaja över kamraternas blottade huvuden. Där stod långa Holstein med en tung tår dallrande från nässpetsen. Och Kalle Kula, som varit så fruktansvärt berusad sista april! Kalle Kula var blek av rörelse och stod dessutom på en växel, kanske var det bara därför han var så blek. Och Svante Lakenström som nog stod och tyckte det hela vara jolmigt och längtade att få klämma i med »Mina levnadstimmar stupa» — — —

— Stupa — supa — djupa — bottenfockar! tänkte Teodor Enroth. Alt kopparslagarna förföljde en syndare ända i graven! tänkte han vidare. Ty han hade ohyggligt ont i skallen.

Hur hade han dött för resten? Den som ändå hade en flaska apollinaris, för att inte tala om en lemon squash! Jag ska ta mej fan bulta i golvet och höra, om inte Sellenius har en pilsner!

Och halvt i drömmen gjorde Teodor Enroth en rörelse för att resa sig och leta reda på en sko att knacka med. Men kistlocket tog emot.

Då fattade han i ett ögonblick sin förfärliga situation. Han kände, att han blev likblek från hårfästet till tånaglarna, medan kallsvetten rann från pannan.

Han blev klarvaken och utstötte ett skri av förtvivlan. Han sökte pressa upp kistlocket med knän och armbågar och stönande i dödsvånda bultade han med knytnävarna och sparkade, tills hälarna värkte. Så blev han matt och ett slags slö resignation bemäktigade sig honom för ett par sekunder, tills den fasansfulla verkligheten åter stod för hans själ, glasklar och stålhård: — Nu skall du dö, nu skall du dö, nu skall du dö, nu skall du dö!

Han försökte säga efter: — Nu skall jag dö, nu skall jag dö, men det var ju dumt, det ljöd ju ändå i hans hjärna och upprepades i oändlighet med regelbundet bullrande ljud, som om han vevat på en tibetansk bönkvarn.

Nu kände han, hur tungan började förlamas och en kväljande känsla steg upp i halsen på honom, men innan han blev stum, skulle han skrika, *skrika*, **skrika** — — **hjäälp!**

— Quid in Gehenna bölar du efter? Har du fått sprallen, kufiske yngling? sluddrade en

morgonhes punschröst. Teodor Enroths kistlock lyftes av. Han låg på golvet bredvid en sönderslagen vattenkaraff, helt våt på undersidan och över honom stod hans värd och asiskamrat Figge och höll upp den trasiga inventionssoffans förbannade och fördömda skrammelverk.

— Soffan gick runt med dej i natt, gamle alkoholist, och du märkte ingenting, för du var full som en koffert. Detta kallas sömn på fikonspråket, min gosse, det är din sunda bondnatur, som tar sej uttryck ibland så här!

Teodor Enroth bara stirrade. Solen sken in och lyste bländande på den vita kakelugnen.

— Va fan nu då! Du är ju blek som en oblat! Har du sprallen eller har du fått poliomyelit?

Men Teodor bara stirrade. På solen, på kakelugnen. Och så började han gapskratta. Men nästa sekund vände han sig om, lutade ansiktet i händerna utan att bry sig om glasskärvorna, som gnisslade under hans armbågar — och brast i gråt, så ryggen skakade. Ty Teodor var bara 22 år, det var andra maj och han hade fått sitt första elddop. Människan måste genomgå mycket, innan hon blir luttrad.

Tre timmar efteråt sutto Teodor, Figge, Kalle Kula, Svante Lakenström och långa Holstein på Gästis och firade med en flaska champagne — gout americain — vårens verkliga ankomst och Teodor Enroths reinkarnation — som de kallade det.

Kroppen behöver späkas.

EN BARNDOMSVÄN.

I dagens tidning läser jag, att den omtyckte resetalaren, pastorn vid metodistförsamlingen i Elko, Nevada, Eberhard Anthony Henry Jewrell, avlidit i sin ålders fyrtionde år på en resa till Spruce Mount i samma stat till följd av ett revolverskott, som serverats av en annan svensk, vars namn jag anser onödigt upprepa.

Tre gånger om året hedrades vår socken nere i Småland av ett besök, som var åtminstone mig i högsta grad kärkommet. Det var ett sällskap på fyra personer, som kom vandrande från Eksjöhållet och regelbundet tog in hos gamla Malla i Gåförbi, hon som sålde svagdricka, vilket förorsakade blodiga slagsmål med åtföljande häktningar och långvarig läkarevård. De fyra personerna voro gubben Adel, en vithårig åldring med ytterligt förnämt sätt och utseende, Jurell, en grovväxt karl, som sköt en kärra med låda, innehållande leksaksdjur av gips, Albertina, en liten mager och blek kvinna med kolsvart hår, och slutligen gossen Eberhard Anton Henri, kallad Hangri, ett namn, vilket min genom romanertränade fantasi omspann med romantik för en hel massa riksdaler.

För gubben Adel hyste jag uteslutande vördnad. Han hade i sin ungdom varit anställd i Karl XIV Johans kök, där han förvärvat sina fina fasoner. Han talade absolut grammatikaliskt — och, det, jag — isynnerhet jag — med en beslöjad, förnäm och nedlåtande stämma, i vilken man spårade ett så oändligt överseende, att man ville förintas i medvetandet om sin ömkliga bondaktighet. Han rörde sig med excellenser och grevar, och drottning Desideria satt som ett plåster på hans tunga. Hans fina profil, hans åldringsskära, rena hy, hans silverskägg och hans propra kläder kommo en oundvikligt att tänka på en oförvitlig mannaålders belöning, den lugna vördnadsvärda

ålderdomens gloria, vilken här tycktes lysa mera berättigad än eljest. Gubben Adel var sällskapets conférencier.

För Jurell kände jag endast fruktan. Hans röda skägg, ärriga hy och trasiga rock påminde mig om en av hjältarna i min älsklingsbok, Londons Mysterier av Paul Féval, Bob Lantern, den svartaste karaktär, som någonsin formats i en författares hjärna. Det var Jurell, som var skaparen av de underliga gipstupparna, hästarna och kattorna, vilka sällskapet utbjöd till salu. Gröna hästar, blå kattor och röda gäss erbjuda ju en angenäm omväxling mot levande livets mera dämpade färger, varför affären gick bra vid ackompanjemanget av gubben Adels i högre kretsar utbildade konversation.Kvinnan förstod jag mig ej på — då för tiden — men denna var mig icke absolut osympatisk. En gång hörde jag ett samtal, rösterna kommo ur köket: — Men varför följer ni då med honom, när han slåss?

— Ja, men iblann kan han va så snäll så — — — ja, å du milde — — — ja, nu har di vatt döfödda tre år i ra — ja åjejenamej, men va sa en göra, d’ä bara te å gå mä — uck uck uck!

Men Eberhard Anton Hangri var min beundrade och avhållne vän. Det var icke utan, att jag beundrade hans kostym också. Den bestod av bara ett plagg, men ett lejonplagg. Tänken er ett par av Jurell utnötta mollskinnsbyxor, vilkas fickor man tagit bort. Ur fickhålen stucko Hangris armar ut, och byxjulpen knäpptes till som en väst, medan ett snöre drog åt plagget om halsen. Ett par träskor fulländade utrustningen.

Under de dagar bandet uppehöll sig hos gumman Malla stal jag mig till ett energiskt umgänge med Hangri. Vi snärjde gäddor tillsammans i ån, gjorde tallbössor, savade björkar och spelade sten. Vi badade, smorde oss med gyttja över hela kroppen, sprungo som vildar och jagade varandra under upphävande av stridsrop. Mitt förråd av fula ord ökades betydligt, ord, vilkas verkliga betydelse var mig ganska främmande, men vilkas klang och mystik bedårade mig.

Det hände ofta, att gubben Adel ensam gjorde besök i köket. Han tröttnade då aldrig att framhålla sin särställning gentemot sina följeslagare.

— Det finnes två slags personer, sade han,de som ha förmågan att sköta sig och hålla sig uppe och ha hand om sina affärder på ett fint sätt, och de som icke kunna detta. Se, Jurell hör till dem, som icke kunna sköta sig. Hade han icke mig och min pension från slottet, skulle han vara djupt sjunken och svina ned sig, för att använda sämre folks uttryckssätt. Men en förtjänst har han, och det är hans rörande kärlek till sin maka. Det gör en riktigt gott att se en sådan kärlek, hur han arbetar och strävar för att hon skall ha det bekvämt och propert. Jag är ju icke kommen från deras samhällsklass, jag är av bättre folk, och jag stötes ofta av isynnerhet hennes konversation, som är allt annat än bildad, men vad skulle bliva av dem, om jag icke toge hand om dem, och för rexten har doktor Pontén sagt, att min reumatist blir bättre, om jag går så här, fast oangenämt är det ju ibland att nödgas undvara umgänge med bildat folk under vägen. Därför vill jag säga herrskapet, att en sådan här konversation som nu gör gubben riktigt gott. Se allt kommer an på den goda tonen. Å, jag minns väl i Stockholm! Bildat folk överallt, och icke denna råa, bondaktiga ton, som tyvärr är rådande på landet. Excellensen Skjöldebrand gjorde honnör för mig en gång på Lejonbacken. Det var en fint belevad man, men så hade han också varit ute i krig och var överståthållare. Drottning Desideria var också en mycket fin dam — — — å, gubben har minnen! Och excellensen Brahe tappade sin käpp en gång, och jag tog upp den, och han gav mig en hel 24-skilling. Det var en belevad man — — —Jag riktigt fasade över, att denne noble gamle man av Hangri alltid fick benämningen »gubbafaen», på ryggen förstås. Men samtidigt beundrade jag Hangris frigjordhet från sociala fördomar.

När sällskapet drog till en annan marknad, följde jag, om tillfället var gynnsamt, med ett stycke på vägen. Vi gingo i samlad trupp och jag hoppades, att de mötande skulle tro, att jag tillhörde bandet. Då vi kommo ut på skogen förändrades tonen något. En flaska kom fram och gick från mun till mun. Till och med Hangri och jag fingo var sin lilla klunk, fast gubben Adel protesterade och framhöll det råa i, att en son av bildade föräldrar skulle dricka ur butelj, vilket framkallade ett unisont »håll käft, gubbfaen», från Jurell, kvinnan och Hangri. Jag förstod icke denna sidovördnad för gubbens nobla personlighet.

Hade jag vetat, att Adel huvudsakligen förtjänte sitt bröd genom försäljningen av makurja (merkurium, arsenik),

skulle jag kanske ha förstått, att hans överlägsenhet inom sällskapet endast var skenbar.

Efter några fjärdingsväg blev jag vanligen hemförlovad och skildes med saknad från min vän Hangri.

År hade gått, och jag hade längesedan glömt Hangri. Jag hade delvis nått mina drömmars mål och stod som artistyngel i Göteborg åtminstone med ena foten i bohemlivet. En dag intog jag i sällskap med Olle Nelson och vår gemensamme vän juden Löwenstein; en gammal kringvandrande försäljare av byxhängslen, knappar ochungkarlsartiklar, middag på en bolagskrog. Dillkött och svagdricka samt en liten sup för 55 öre. Ett sällskap vid bordet bredvid tilldrog sig vår uppmärksamhet. Det var tre ovanligt sluskigt klädda karlar, som lutade huvudena tillsammans och viskade, medan de räknade pengar. Och pengar hade de i massa, sedelbuntar, vilkas volym förvånade oss, dels emedan vi icke voro vana att se pengar, dels emedan deras kläder borde ha förutsatt fullständig medellöshet.

Plötsligt tyckte jag mig känna igen en av dem, och minnet av Hangri dök opp. Det var alldeles säkert han. Och lydande ögonblickets impuls reste jag mig och gick fram till hans bord.

— Goddag, Hangri, känner du inte igen mig?

Men Hangri stirrade på mig med en halvt förskräckt och halvt fräck blick. Och så kom ett kort: — Nej, vad vill ni?

— Är det inte Hangri Jurell?

— Fan känner inte Hangri Jurell! Gå å lägg sej, dumsnut!

Nå, jag svarade antagligen något som passade i lokalen och återvände till mitt dillkött.

Vi betalade och gingo, Olle och jag. När vi gått några steg uppför gatan, ropade Olle plötsligt: — Pass opp, huka dej!

Jag hukade mig instinktivt, och en gatsten susade över min rygg. Jag vände mig om och såg Hangri och hans två kamrater utanför krogdörren. Han knöt näven och ropade: — Har du blitt dektiv, din jävel?

Så avlägsnade sig de tre springande.Jag studerade tidningar flitigt några dar framåt, men utan resultat, och så småningom glömde jag alltsammans, tills jag nu i dag såg min barndomsväns ovanliga och välbekanta namn.

Hans utveckling har i alla fall varit helt naturlig och följdriktig.

TEOSOFEN.

De talade om flygmaskinen och någon sade.

— Jag skulle vilja leva åtminstone så länge att den blir lika använd och lika säker som bicykeln!

En annan, han var visst litet teosof, begärde icke att få leva så länge, ty han var övertygad om att han från andra sidan graven skulle kunna iakttaga mänsklighetens utveckling med samma glädje som han känt inför de framsteg som gjorts under hans liv, t. ex. uppfinningen av telefonen, telefotografien, kinematografen, gramofonen. — Tror ingen av er andra på detta? frågade han.

Den äldste i sällskapet svarade: — Nej! Och efter ett par sekunders tystnad tillade han: — Men om det vore så att man efter döden skulle kunna iakttaga det som försiggår bland människorna, skulle de sorgliga iakttagelserna tränga de glada i bakgrunden, eller alldeles undantränga dem, så att man skulle tro sig vara i helvetet, vilket är detsamma som att verkligen vara i helvetet.

Teosofen tittade med stora ögon på den talande.

— Ja, fortsatte denne, jag är nästan säker att det helvete de gamla föreställde sig, skulle beståi fortsatt medvetande efter döden. Tänk er, att ni utan att kunna ingripa skulle bli vittne till de efterlevandes sätt att göra i ordning efter er, ändra om den miljö, som en gång var er egen, det hem på vilket ni satt er personlighets prägel,

möblera om, vädra efter er och ringaktande ställa undan småsaker, som hade värde endast för er. I början skulle kanhända de ni lämnat sörja djupt och förtvivlat, och ni skulle känna en ljuvt smärtsam tillfredsställelse över att ha fått bekräftelse på att ni verkligen var älskad. Men då ni såge er änka kläda sig, snöra sig till begravningen och icke utan koketteri välja smycken medan hon genom tårarna betraktar sin bild i spegeln och konstaterar att det svarta klär, eller är misslynt på sömmerskan, som kanske gjort ett för en man omärkligt fel någonstans, skulle ni inte då känna början till helvetet? Eller då ni efter någon tid, ty all sorg bleknar, hör hennes första glada skratt? Fortsätter ni att vara människa efter döden, måste ni till slut endast känna en förtvivlan som övergår ert nuvarande förstånd. Och ni skulle förbanna dem som proppat i er er teosofi eller vad det är.

Teosofen satt tyst och stirrade i sitt pomrilglas. Så sade han med fasthet som om han fattat ett orubbligt beslut:

— Jag gifter mig inte!

Den äldste såg på honom en halv sekund och lutade sig därpå tillbaka i gungstolen för att lättare kunna svälja sin ganska starka grogg, ty han fördrog icke pomril.

ETT MINNE FRÅN ENGLAND.

På Furusundsbryggan stod en jätte med gråröött, böljande helskägg, pipa i munnen, engelsk yachtclubmössa, blå kavaj och vita pantalonger. Vid hans sida en liten tjock figur med blårött ansikte och vita mustascher. Jag sökte i mitt minne.

Men då jätten tog pipan ur munnen och mullrade fram en fruktansvärd ed, åtföljd av ett skratt, som gav eko på Köpmanholmen, och den lille väste fram några hesa ord, medan magen hoppade av glädje, då hade jag saken klar.

Jag skulle för tredje gången i mitt liv sammanträffa med The Right Honourable The Earl of Carnworth och hans skugga, f. d. majoren vid Hennes Majestäts 23:dje infanteriregemente Donald Strepton, båda globetrotters av rang och provare av skotsk whisky överallt på jordklotet, där sådan tillhandahålles för pengar.

Vi gjorde bekantskap för 13 år sen på en resa från Göteborg till London. Vid första middagen blev jag placerad vid majoren och efter middagen befann jag mig, nästan utan att veta hur, vid ettbord i röksalongen som deltagare i earlens och majorens obligatoriska whiskyorgie. Jag har aldrig sett eller träffat sådana mästare i förtäringens konst. Efter några minuter hade whiskyståndet i flaskan sjunkit till orkan, om man får använda en sådan bild. Den lille majoren berättade historier av en sådan must, att de överträffade mina blygaste förhoppningar, och earlen ackompanjerade med exploderande skratt, som kom glas och fönster att skallra. Jag kunde förstå, att majoren var

The Right Honourable The Earl of Carnworth

earlens drabant och medföljde som historieberättare och förstående konsumptör.

John Burns from life långt innan han blef minister. Naturligtvis icke tecknadt i earlens sällskap.

I gröngräset vid Thames

Ångbåtskaptenen hade presenterat mig som artist, earlen hade varit tecknare — damn it! Han gjorde i min skissbok en verkligen bra karikatyr av sin vän majoren, jag skänkte honom hans eget

porträtt med pipa och grogg som attribut. Detta förklarar vår närmare bekantskap, vilken den gången varade fyra dygn, ty vi lågo två för dimma på Doggers bank, där majoren skrek sig om möjligt hesare under sina försök att överrösta mistluren.

Bookmaker Joe Turnhull, London.

Emellertid lade jag till med min jolle vid bryggan och gick fram och hälsade. Man förändras något på ett tiotal år,

men då det befanns, att jag var den ende svensk de båda herrarna någonsin gjort närmare bekantskap med, erinrade sig earlen, upphov en ryslig ed och kramade min hand samt

nämnde något om whisky, vilket ögonblickligen accepterades av majoren.

Nåväl! Den kvällen glömmer jag sent, fast jag morgonen därpå hade svårt att minnas detaljerna. Vi slutade ombord på Hellas i morgongryningen, då mina gäster gingo ombord på Stockholmsbåten för att på kvällen fara med Bore till Hälsingfors f. v. b. Petersburg. Älskande ombord på Thamesbåten Jurist

Man talar om svårigheten att komma engelsmän in på livet. För det första är earlen skotte och för det andra förenar groggen.

Då vi på min Londonresa kommit till Tilbury, och jag ämnade ta avsked, erbjöds jag att tillbringa de två följande dagarna i de båda vännernas sällskap. Jag accepterade. Det gällde en Derbylöpning och en privatutflykt till Hampton Court, där earlen hade något att uträtta. Full av tacksamhet, ensam som jag var i främmande land, Londonpoliser antog jag inbjudningen, och så mycket whisky och så många historier har jag ej fått i mig på så kort tid under någon period av mitt liv. De båda gentlemännen behandiade mig som en son, om Harpspelare ombord å Thamesbåten

man nu häller i sina söner så mycket whisky i vanliga fall. Jag var bara 26 år gammal, njöt av allt och såg på allt nytt och rådbråkade engelska, så att käkarna värkte, isynnerhet då jag sökte översätta svenska rekordhistorier för dem. Men jag måste erkänna, att våra svenska historier på sin höjd passa engelska läsbarn. Svensk reskamrat agent för Mellins Food

Som bevis på min tacksamhet skänkte jag earlen en serie teckningar från vår gemensamma resa, och i dag hittade jag efter ihärdigt sökande ett par skissböcker, mitt material till dessa teckningar.

Två år efteråt var jag earlens gäst i Brighton, där han äger hus, och nu träffade jag honom som sagt för tredje gången, litet gråare men med samma sväljningsförmåga och samma humör. Majoren var redan för 13 år sedan alldeles för balsamerad för att kunna ändra sig nämnvärt.

Om mina skisser kunna intressera någon av mina läsare, skulle det glädja mig. Men roligast har jag säkerligen själv åt dem.

EN KÅESSESSESSARE.

Han var en bild av svensk hälsa. Blåröd i ansiktet, ljusblå ögon med gula glober, utträngda mellan de feta kinderna och pannan, ljusa, uppåtvridna mustascher, isterhaka, som hängde över den uppochnedvikta kragen, K. S. S. S.-mössan käckt på glest hår. Magen stod spänd under den mörkblå kavajen, stjärten modellerade sig imposant och vaggade under gången, benen i vita byxor fördes litet åtskilda och fötterna i amerikanska skor sattes säkert och målmedvetet i trottoaren, ty han var efter frukosten på Metropol på väg till Operaterrassen för att få sig en kopp kaffe med Hennessy 3 stjärnor. I munnen satt en svart cigarr. Hela hans uppsyn uttryckte fullkomlig tillfredsställelse med tillvaron. Man kunde se det till och med på den eldröda nacken, i vilken kragen satt inklämd och lyste kritvit mellan rött och blått.

— Nå, hur har seglingen varit i sommar?

— Förbannat fin — men ansträngande, särskilt i Sandhamn — och i Vaxholm — och överallt för resten — uppåt har det varit hela tiden. Ta mej fan har inte hela sommaren varit en enda

långgrogg — med litet champagne och konjak och nubben och pilo som mellanlägg. Festmiddagar i oändlighet! Man känner sig liksom lite däst.

— Nå, men seglingen?

— Ja, seglingen, ibland har det varit storm och ibland stiltje, fina seglingar utanför Sandham och på

Kanholmsfjärden. Jag tror, att det var 14 dar i sträck som vi höll på dygnet igenom, den ena middagen efter den andra. Om inte de där förbaskade groggarna funnes ändå! Vaxholm har vi vänt upp och ned på. En kväll drack vi läns — ja, ta mej fan, fråga flickorna! Och i Furusund sen, jojomänsan!

— Nå, men när sov herrarna då?

— Sova! Sova! Man svimmar av ett slag då och då. Sova är det inte fråga om. Någon spänstighet skall man väl ha! Men ni ä ju från lande — ursäkta — och där ha dom ingen spänstighet. Jag hade en prisse på besök i Stockholm, han var från Västervik för resten och var ett dygn i stan för affärer. Vi blev bjudna på middag uppe hos Vinter & C:o, en jäkla middag, bara friskusar och ta mej fan, klockan 1 på natten var Västervikarn så pass, så jag måste telefonera efter en droska. Vi ramlade väl ned kl. 3 och kusken satt och sov, och så fick vi liv i den och körde hem till mej för att få oss nattgroggen. Och när jag steg ur och hade betalt och skulle öppna porten, ropade kusken: — Ska inte grosshandlarn ta med sej sin överrock? och så pekade han på ett bylte, som låg på droskbottnen. Ta mej fan var det inteVästervikarn som hade sjunkit ihop ett slag! Nej, spänstighet och uthållighet finns inte i landsorten.

— Nå, men seglingarna?

— Ja, skärgården är härlig, first class! Det känns något till skönt att få segla av sig affärsdammet några veckor. Gomorgonson!

Sade och försvann uppför terrasstrapporna.

Jag sneddade av genom Karl XII: s park. På en soffa satt ett ungt par och såg varandra in i ögonen som kloka djur. En gammal man satt och läste Dagen, ett par landsortsbor studerade osedligheterna på mörsarna omkring statyn. Brisen fläktade frisk in mellan träden.

Vid spårvägen mötte jag den store seglaren och båtkonstruktören.

— Känner du grosshandlar Spadervall?

— Spadervall? Jaså han i kaffe? Joo! Hur så?

— Är han seglare?

— Den! Inte! Men han är en satans sjöman ändå. Han reser två gånger om dagen på saltsjöbadsfärjan. Sommarbostad Neglinge! Frid!

UNGKARLAR.

Ungkarlslivet har icke uteslutande ljusa sidor, fast den gamle inbitne försäkrar det med dyra eder. Gå på Strömkafét en kväll och studera ansiktsuttrycken hos dem, som titta inom dörren och konstatera, att deras vanliga sällskap icke är tillstädes. Hemlöshetens hela tragik avspeglar sig i punschfeta anleten, och vi gifta rysa, då vi tänka på, att ungkarlen kanske resultatlöst måste irra från krog till krog till stängningstiden utan att hitta en enda medlem av kotteriet, ty så illa kan det hampa sig. Krogen är ungkarlens hem. Där får han sina vanor och där kysser han de flaskor, som skola ersätta en öm maka. Kanske han icke förtär något, men han måste sitta i.sin schaggsoffa några timmar varje kväll, annars kan han inte somna. Det är som hade han försummat en dyr plikt. Den inbitne talar mycket litet med sitt kotteri, annat än på sin höjd med gillande eller ogillande morrningar. Han tål inga förändringar, inga rubbningar i maskineriet, och är böjd för att titta ut tillfälliga gäster på stamkrogen. Men han trivs med stamtruppens avmätta sorl, glasensdiskreta klirrande och det smekande ljudet av Thereses, Irmas eller Puttes trippande steg.

Vikarierande lektorn och jag hyrde en triplett tillsammans. Tillsammans åto vi och drucko vår punsch på samma lokus i samma kotteri. I ett kotteri saknas sällan anledningar att ta in en omgång till. Så småningom övergå morrningarna till samtal. Efter flera omgångar kan det bli diskussion och framemot stängningstiden gör

sentimentaliteten sitt intåg. Oftast kommer religionen på tapeten, om icke aftontidningen kört fram politiken. Då svalla lidelsens vågor högt. Man känner, att man fått en omgång för litet och enas i tamburen att lagarna äro förbannade, som icke tillåta en fri man dricka åtminstone så länge, att han hinner framlägga sin åsikt ordentligt, klart och tydligt.

En kväll hade vi just nått det sentimentala stadiet, då sista varningen förmörkade lokalen. Tysta drevo vi över torget på väg till vårt gemensamma hem.

Lektorn sade: — Hör du, egentligen är det ett bra tomt liv vi för! Det är ju ständigt detsamma, var kväll den evinnerliga krogen, samma prissar, samma punsch och samma resonemang. Vet du, ibland längtar jag efter ett hem. Det här måste ta ett slut. Aldrig kommer man i säng förrän bortåt två och alltid har man druckit en halv punsch för mycket. Jag slutar ta mej fan!

Jag svarade under inflytande av samma tankegång: — Det är precis vad jag har tänkt på länge. Vi borde gifta oss — — —

— Hm...— Nåja, men man kunde åtminstone hålla sig ifrån krogen någon kväll i veckan. Varför kan vi inte äta kväll hemma till exempel. Man köper hem smör och bröd och lite konserver, och varför skulle man inte kunna ta sitt glas efteråt hemma lika väl som ute? Då bleve det måtta och reson i libationerna.

— Ja, vet du, det här kroglivet förslöar, man får vanor i förtid. Och så är det inte hälsosamt att skvalpa i sig så mycket vätska. Fy tusan, när jag ser min lilla hängmage, blir jag gråtfärdig. Är detta guds beläte? Ja, den där idén att äta hemma är inte så dum. Och ett litet glas efteråt. Man har ju sina böcker, kommer i säng tidigt och kan ligga och läsa. Det är fan så mycket bättre. Vi börjar i morgon, va? Men då ska vi svära på att hålla ut — utom någon gång förstås — —

— Ja, naturligtvis! Vi tar varandra i hand på, att vi börjar i morgon, va?

Vi skakade hand och kände oss ädla.

— Tänk, vad prissarna ska flatna, va? När vi blir borta utom kanske en gång i veckan, det kan vara lagom. Och så tar vi gymnastik om mornarna och går Djurgårn runt om eftermiddagarna. Sport är hälsosamt. Jag känner mig redan spänstigare. Här skall fanken i mej bli annan ordning! —

Följande dag gjorde vi med städerskans hjälp några inköp. Vi gingo Djurgården runt efter middagen på Du Nord, och klockan halv nio stod supén färdig. Det såg riktigt hemtrevligt ut. Den vita duken lyste mellan assietterna. Det var brödoch smör och ansjovis och en liten hummerburk, rädisor, ett par ägg, rökt skinka, renstek, akvavit och två pilsner.

Lektorn strålade och jag med för resten. Vi kände oss moraliskt upphöjda, som om vi hade besegrat arvsyndens demon i våra själar. Vi gnuggade händerna och slogo i akvaviten och tuggade och pratade. Kanske litet forcerat, men trevligt var det.

— Är inte det här mycket bättre än krogen? Här vet vi åtminstone vad vi få i oss, och mycket bättre smakar det. Skål! Det var längesedan en sup smakade mig så gott.

— Ja, och så behöver man inte knacka och leva jäklarna för var bit. Inga dricks, inga rockpengar. Hej på dig!

Oupphörligt funno vi nya synpunkter och nya anledningar att prisa vår goda idé. Och när vi efter maten tänt cigarrerna och sutto vid divanbordet i våra bekväma länstolar och börjat smutta på vår Cederlund, voro vi övertygade, att vi löst litet av livets gåta.

— Nu sitter dom andra och andas in dålig luft och dricker surt kaffe och dyr punsch.

— Ja, och samma smörja pratar dom! Skål på dig!

— Skål, du gamle! Känner du dig inte skön? Är det inte sättet, det här? Men is måste vi skaffa hem.

— Jo, jag tänkte just på det. Och så har hon glömt vichyvattnet. Men det där ordnar sig nog, när hon blir lite

mera van. Hjälp mig att kommaihåg is och vichy. Och så bör man allt lägga en duk över matbordet, för smöret och det uppskurna räcker i morgon kväll också, delvis förstås.

— Ja, och hon kunde för resten ha tagit upp litet mera pilsner. Det är fan vad det är litet i en halv.

— Ja, och ansjovisen kanske härsknar, om den får stå uppslagen. Ansjovis är onödigt för resten, man blir bara törstig till natten. Men nu tar man sitt lilla Aftonblad och studerar och smuttar till. Skål på dig!

Vi försjönko i våra tidningar.

Efter en kvart drog lektorn en ljudlig gäspning. — Hör du, jäklar i det, börjar jag inte bli litet lurig. Jag sitter verkligen och håller på att somna. Det var komiskt. Men det beror naturligtvis på det sunda levnadssättet, det är ju alldeles som det skall vara.

— Ja, jag känner precis detsamma. Det är förstås sunt och riktigt att bli sömnig om kvällarna. Vi ä på god väg till det normala, skall du få se. Ja, allvarsamt sagt tror jag, att jag går in och knyter mig. Nu tar vi en liten bottenjamare och så — skål! Ja, god natt, gamle gosse!

Vi släckte lampan och drogo oss gäspande in i våra gemak. Jag klädde av mig, tog en bok och lade mig att läsa. Jag var sömnig nyss, men i sängen blev jag klarvaken. Jag såg på klockan. Hon var bara halv elva.

Nåja, sömnen kommer väl. Vad betydde annars gäspningarna? Jag släckte, lade mig på sidan och slöt ögonen.Men det var rent märkvärdigt, vad jag var vaken. Lyktljuset sken på rullgardinen. Hästtramp och droskbuller hördes från gatan. En katt jamade på planket mitt emot. Natten levde.

Jag vred mig oroligt i sängen. Till och med klockan på nattduksbordet väsnades, hon som annars gick så tyst. Nu bullrade någon i rummet ovanför. Att inte folk kan hålla sig lugnt mitt i natten, när ordentliga människor vilja sova!

Nej, det här går inte! Ta mej fan det duger!

Jag satte mig upp i sängen. Jag måtte väl ha legat åtminstone en halvtimme. Jag tände ljuset och såg på klockan. Jag hade legat bara tio minuter.

Nej, vid alla helgon, detta duger inte alls! Skall man nu ligga sömnlös och vrida sig som en mask i timtal? Är det dygdens belöning?

I nästa ögonblick var jag uppe och började kläda mig. Tyst som en ande förstås, ty jag ville ju inte störa lektorn, om han sov, och sov han inte, ville jag inte visa min svaghet. Klockan är inte elva än, alltså hinner jag i god tid ner till prissarna. Man behöver väl inte vara en hund mot sin egen kropp!

Jag var färdig och öppnade ljudlöst dörren till vår gemensamma salong. På tåspetsarna smög jag mig över rummet och steg ut i tamburen.

Där stod lektorn med överrocken på och lyste med en tändsticka efter sin käpp.

Vi stirrade på varandra med ovanligt idiotisk uppsyn, tills det förlösande skrattet kom och togbort den lilla rest blygsel vi ägde i våra ungkarlssjälar.

Och tigande gingo vi utför trapporna.

Vi togo en droska för att icke spilla tid. —

— Det var fan, va ni kommer sent, sade prissarna.

— Ja, vi hade litet uträttningar hemma!

EN GENEALOG.

Hela den lilla socknen är en idyll. Mellan skogbevuxna höjder ligga de röda bondgårdarna omgivna av trädgårdar

och små åkerlappar. En oval sjö med höga stränder och en liten ö med en vacker klosterruin blänker som ett öga med pupill mitt i grönskan. Det är en källsjö och en bäck rinner ut därifrån. En gammal kvarn bullrar svagt vid utloppet, och strax bredvid ligger kyrkan av trä med lustiga målningar i taket, vapensköldar på väggarna och gravstenar i golvet. Tätt vid kyrkogårdsmuren är prästgården, skuggad av jättekastanjer. Prästens trädgård sluttar ned mot sjön, där en runsten står på en kulle under yviga hängbjörkar.

På andra sidan sjön ligger herrgården, ett gammalt och rätt blygsamt fideikommiss. Corps de logiet är ett långt envånings trähus med brutet tak. Det är byggt på 1500-talet av kärnvirke som trotsat tiden. En allé av åldriga popplar för ned till sjön. På en gammal stenkaj står ett fallfärdigt lusthus i barock, där det spökar. Familjen är friherrlig och dess namn är icke obekant i vår historia.

Denna nästan receptidylliska socken är belägen 4 mil från järnväg, ty eljest vore den ingen idyll. Bullret av tidens stormar höres blott svagt tre gånger i veckan, då posten kommer. Folket går i kyrkan och på husförhör och bugar för prästens och det friherrliga herrskapet med samma vördnad som för tvåhundra år sedan.

För att ostört få avsluta ett arbete hade jag tagit min bostad hos kyrkoherden, som jag kände sedan många år. Utan att egentligen tycka om deras yrke måste jag erkänna, att jag trives utmärkt hos präster av gamla stammen. De verka ofta förkroppsligade goda samveten, där de sitta vid sin aftontoddy i syrenbersån, medan själavården sköter sig själv och går som ett urverk som dras upp på söndagen. De sitta där rödlätta och utstråla fryntlighet. Den väl tilltagna magen missklär icke alls. Den hör till och skall hoppa så där alldeles lagom ystert vid minnet av något glatt Uppsalaskämt. Sorgerna utestängas av späcklagret. Inga makabra fantasier störa otium, ty matsmältningen är god tack vare den rundgattade och gemytliga fruns kunniga omsorger. Samtidens problem är dem en styggefse och en galenskap och de oroande budskapen från yttervärlden bli betydelselösa, då de betrakta grödan och raskornas mjölkspeglar. »LAMMAH RAGESCHU GOJIM ULEYMM1M JÆHEGU RIQ?» Varför larma hedningarna och varför tänka folken på fåfänglighet? säger den kunglige psalmisten.

Klockan sex var toddydags enligt fädrens sed. Då jag trött och tankspridd efter arbetet infannmig i syrenbersån, visste jag att några timmars kroppslig och andlig vila väntade mig. Trädgårdsbordets vita duk och ångande porslinskanna lyste vackert ur det gröna dunklet, och den lilla snarkningen i kyrkoherdens långpipa ljöd emot mig som en katts belåtna spinnande.

Mellan Uppsalahistorierna föll talet ofta på baronens, de enda ståndspersonerna i socknen utom kyrkoherdens. Jag fick veta att baronen var en gammal umgängsam herre, att friherrinnan var en ganska högdragen dam av borgerlig härkomst, som fört litet välbehövligt mynt till boet, och att deras ende son försökt bli officer men kuggats på Karlberg. Hans bördsstolthet var utan gräns och han sysselsatte sig uteslutande med genealogiska studier. Gamle baron hade länge varit ungkarl och fört ett glatt liv.

— Han hade — hm — hur skall jag uttrycka mig? kyrkoherden pustade rök och sökte ord, hm — med nästan ängslig noggrannhet hållit på sina förfäders jus primæ noctis, varom hela traktens och naturligtvis speciellt herrgårdstorpens fullvuxna ungdom bar synligt vittnesbörd i form av stora kroknäsor, som man svårligen kunde misstaga sig på. Den där sedvänjan är ännu icke alldeles utrotad i så här avlägsna landsändar.

För övrigt skulle jag snart få tillfälle att själv göra herrskapets bekantskap på dess obligatoriska höstmiddag för kyrkoherdens och ett par adliga godsägare från grannsocknen. Baronens hushållerska skulle i denna veckan resa till staden, och en sådan Romafärd tydde enligt gamla märken på

en snart förestående festlighet och matorgie. »Och där finns mycken mat och god mat, ty mamsellen är en baddare att kunna med sådant.»

Jag måste tillstå att jag icke var synnerligen nyfiken, men då baronen en dag infann sig för att bjuda sin granne och ytterst älskvärt anmodade mig att följa med, kunde jag icke neka, isynnerhet som han föreföll mig glad, naturlig och gentlemannalike. Han kom lagom till toddyn och vi tillbragte ett par timmar under ganska flitigt omrörande i glasen. Han hade i sin ungdom vistats en månad i Paris, och detta var hans livs stora minne. Också tycktes han ha grundligt utnyttjat denna knappt tillmätta tid. Hans livliga svarta ögon lyste, då han ganska

ogenerat berättade ett par galanta äventyr därifrån. Han föreföll att vara närmare 70 än 60 år. Håret var ännu svart med litet grått vid tinningarna. Näsan var stor och krokig. —

Kyrkoherden fastade nästan hela dagen före baronens middag. Vi rodde över sjön och välkomnades på lusthuskajen hjärtligt av vår värd, vilken min kännedom om Paris charmerat i hög grad. — Nu får vi allt ta en liten repetitionskurs i Parislivet igen. Det bör gå bra med gammalt gott vin till, inte sant?

I salongen presenterades jag för värdinnan, en yppig ännu ganska vacker dam på omkring 45 år, cendré, beslöjade ögon, rätt nedlåtande min, dekolleté. Hon lornjerade gästen vid varje replik, vilket egentligen icke imponerade stort på mig, då kyrkoherdens fru förut välvilligt upplystatt hon icke behövde lornjett, utan endast representerade med den vid de stora middagarna.

De andra gästerna voro de förut nämnda adliga godsägarna med fruar och en ogift ofrälse major, som såg ut som ett veritabelt fyllsvin.

Plötsligt öppnades dörrarna till ett angränsande rum av en domestik och en ung man gjorde sin entré.

Han var en rödhårig 25-åring med blomstrande hy, runda kinder, små röda vaxade mustascher och vattenblå ögon. Jag har sällan sett ett så stelt uttryck i ett par ögon. Mungiporna voro föraktfullt neddragna. Kostymen var oklanderligt korrekt.

Jag trodde knappt mina öron, då baronen presenterade honom som sin son. Han tog icke i hand. Han gjorde en ytterligt avmätt bugning utan att förändra en min. Därpå gick han rak som en pinne och med raka ben fram och hälsade på de adliga gästerna med en handtryckning. Kyrkoherden och hans fru hugnades med en sänkning av ögonlocken. Åt majoren såg han ej, vilken ohövlighet denne honorerade med något som liknade en morrning.

Emellertid slogos dörrarna till matsalen upp och vi tågade in. Middagen började och så småningom tinade sällskapet upp utom unge baron. Han åt med mungiporna lika neddragna som förut och de vattenblå stirrande i förnäm likgiltighet. Mänskligast såg han ut då någon av de adliga höjde sitt glas mot honom.

Jag observerade också, att hans sätt attbehandla sin mor icke nämnvärt avvek från hans sätt mot oss ofrälse.

Då gamle baron icke gärna vid bordet kunde tangera sina Parisminnen, rörde sig samtalet uteslutande om släkter och släktförbindelser. Unge baron anlitades ofta som sakkunnig och visade sig snart verkligen vara ett orakel. Det hela skulle ha varit odrägligt om icke värden då och då stuckit emellan med något lustigt apropå, någon historiett eller ett infall, och sekunderats av majoren som gärna rörde vid det skabrösa, dock inom salongsgränser. Dessemellan slappflirtade han med damerna, drack tappert och var plommonblå i ansiktet. Själv hade jag fört kyrkoherdens fru till bordet, varför jag av hänsyn ej kunde utveckla mina kurtisanta egenskaper, oaktat kyrkoherden ej ägnade oss en blick utan riktade sitt intresse huvudsakligast på maten.

Vid kaffet och likörerna i salongen närmade jag mig unge baron, fascinerad av det komiska i hans företeelse. Jag såg hur han ställde sig i psykisk gardeställning vid annalkandet av en ofrälse.

— Jag hör baron är mycket intresserad av genealogi —

— Ja, är herrn? De vattenblå mätte mig och värderade mig.

— Å, inte tar jag det precis som livsuppgift —

— Herrn har väl ingen anledning, förmodar jag. Ur de vattenblå stirrade mig till mötes den koncentrerade yverborenheten hos en oöverskådlig rad lysande förfäder. Hjälmbuskar fladdra,lansar splittras, gyllene fanstångspetsar blixtra i moln av damm och rök, brynjor rassla, hugg skiftas, ur sagans dunkel dyker ättefaderns vålnad upp och fixerar vanbördingen genom sista ättlingens små pupiller.

— Inte någon särskild anledning, men jag äger litet genealogisk litteratur, som kanske kunde intressera en fackman.

— Det skulle på det högsta förvåna mig, om herrn har något i den genren, som jag icke har i mitt bibliotek. Det

skulle verkligen vara högst intressant och egendomligt.

Vilken konstig nasalton den unge mannen anlagt! Och typen som sådan! Han skulle ju ha blivit officer. Jag måste undertrycka ett leende, ty jag kom att tänka på en figur i General Marbots memoarer, en husartyp i Bonapartes armé. En rödbrusig, skrävlande, supande, svärjande, överdådigt tapper karl med tschakån på sned, ansiktet delat itu av ett fruktansvärt ärr, ett par halvfotslånga, vaxade mustascher som försvunno bakom öronen, vid tinningarna två grova hårflätor som hängde ned på bröstet, slamrande släpsabel och inte ett dugg genealogi.

— Jo, jag har till exempel Putters Tabulæ genealogicæ — — —

Baronen log medlidsamt.

— Jaså, den finns alltså. Vidare har jag Hübners Genealogische Tabellen, också en rar bok.

Baronen log uttråkat och såg ut som om han ville sluta sig till sina likar igen.— Men så har jag Theatrum Nobilitatis Svecanæ av Johannes Messenius.

Det runda ansiktet blev med ens något längre.

— Herr — — — Herr — — — förlåt, men jag hörde inte min herres namn.

Jag presenterade mig.

— Är den — skulle den möjligtvis — jag menar — vill herrn sälja den?

— Jag säljer inte böcker.

Baronen blev plötsligt livlig. — Men då herrn inte speciellt sysslar med genealogi, vad för intresse kan herrn ha av boken? Den passar naturligtvis i en adelsmans och genealogs bibliotek bättre än hos en — — — hos en — — — hos er!

Det var mig en liten ohängd gynnare! Jag hade verkligen hittills trott att sådana figurer bara funnos till i böcker och på teatern, men här hade jag ju typen renodlad, ett sällsynt praktblomster, en underbar orkidé.

I detsamma dök majoren, som svept några glas konjak och redan hunnit till groggen, rakt på oss. Han var glad och högljudd.

— Skål, du levande riddarhusvägg — va nu då — skålar du inte med din gamle farbror, vet hut, pojke!

Unge baron såg stelt på majoren.

— Jag undanber mig ohövligheter!

— Jo, den är god! Ha ha ha! Kom nu och gör en grogg! och han tog mig välvilligt brutalt under armen och förde mig till whiskybordet, skvalpade i välvilligt våldsamt och skålade i ettpar jätteklunkar. Gamle baron kom till, och snart hade vi fördjupat oss i Paris’ mysterier.

Kvällen gick. Unge baron hade fått något att tänka på och såg riktigt orolig ut. Han gjorde ett par försök till närmande, men majorens borgerliga och oblyga skämt skrämde bort honom. Emellertid verkade det pinsamt att ständigt känna den där stirrande, numera ängsligt intresserade blicken riktad på mig. Jag överlade med mig själv om jag skulle förbarma mig och lägga hyende under hans monomani genom löfte att skänka honom Theatrum Nobilitatis Svecanæ. Visserligen var han ohövlig, men han var naiv också, och saliga äro de andeligen fattiga. Barmhärtigheten segrade.

— Nå, baron, kom hit och drick med mig, få vi talas vid!

Jag såg att min obesvärade ton äcklade honom in i själen, men han kom. Dock med bibehållen värdighet.

— Baron skall få den där boken, ty den är inte till salu, men ni får den endast på grund av er fars utomordentliga älskvärdhet.

Stridiga tankar arbetade tydligen i den unge mannens kranium, men slutligen sträckte han fram två (2) fingrar,

faktiskt, som för att tacka. På neutral mark hade jag knäppt ynglingen på näsan, men här var jag ju gäst, och jag klämde till med två av mina fingrar, kanske onödigt hårt, jag medger det.

— Håll till godo, unge man och tacka er far!Han gjorde en stel bugning och avlägsnade sig med raka ben och styv nacke.

Stämningen hade blivit ganska hög isynnerhet sedan vi efter landets sed lämnat damerna i besittning av salongen och dragit oss in i baronens privatrum.

Den bullrande majoren hade ett par gånger försökt skåla med unge baron, men blivit avvisad. Han gick morrande omkring och söp. Slutligen bad han att få lägga bort titlarna med mig. Han svävade på målet och hickade ljudligt.

— Hör du, min emaljerade nye olycksbroder i borgerligheten, kom med så går vi ut ett slag i parken, skrek han. Gamle baron sökte hindra honom, men han försäkrade att han måste ha lu-huft! Forr satan!

Han stack sin kraftiga arm under min och jag måste stega med.

— Jag såg att du pratade med den där ohängde pojken, den satans lymmeln.

— Ja, men skrik inte, bästa bror, sade jag. Man hör oss från verandan.

— Dä ger jag fan! Den där lymmeln! Han gjorde sig omöjlig på Karlberg med sitt fördömda adelskap, och då är han inte baron mer än jag, den fan! skränade majoren.

— Tyst för Guds skull, gör inte skandal, man kan höra dig!

— Jag säjer, att han är inte baron mer än jag, och hör sen! Han är son till sko-hogvaktarn, just det är han, jojomänsan! Titta på skogvaktarn nån gång, ska du få se. För resten vet helatrakten om det! Och en sån liten högmodig djävul ändå — är det inte ko-homiskt? Jaja, han vet ju inte av det, men sorglustigt är det, min emaljerade olyckskamrat, va? — och genealog är han till på köpet, ha ha ha — — —

— Men tyst för tusan! Du förstår att jag kommer i en obehaglig mellanhand, om man hör oss.

— Dä ger jag fan! Men nu gå vi in. Det lättade riktigt, det här! En sån liten ohängd lymmel!

Vi gingo in. Gamle baron fixerade oss ett ögonblick litet nervöst, tycktes det mig. Majoren gick fram till bordet och lagade en grogg värdig en titan, tömde den more palatino i tre snabbt på varandra följande klunkar och blev lugn. Det hade tydligen lättat. Han såg till och med litet generad ut då vi drucko med varandra.

Kyrkoherdens och jag togo avsked och begåvo oss på hemvägen. Från lusthuskajen skrek gamle baron litet sluddrigt: — Hälsa till Paris — — —

Dagen därpå var en söndag. Litet rostig i halsen talade kyrkoherden till sin församling och jag fick tillfälle att tacka det friherrliga herrskapet för i går. Efter predikan såg jag också baronens skogvaktare på kyrkbacken. Det var en stor ståtlig karl i sina bästa år, rödhårig och med vattenblå ögon. En kraftfull man som nog icke passerat sin ungdom utan att lämna spår efter sig. Jag hade nästan kunnat svära på — — —

På kvällen satt jag åter med kyrkoherden i vår toddylund. Vi talade om gårdagens festlighet.— Jag såg att du talade med unge baron, sade kyrkoherden. Det var mycket säreget att se, ty han talar aldrig med ofrälse, knappast med sin mor. Vad tyckte du om honom?

— En högst osympatisk figur! Och så olik både far och mor! Verkligen en högst ovanlig olikhet!

— Ja, sade kyrkoherden, apropå vad talade

du med majoren om där ute? Han är ryslig att supa och rysligt oförsiktig är han i sitt tal, men godmodig, mycket godmodig — — — han sa ingenting om unge baron som han inte tål? — hm, var väl något om skogvaktarn kan jag tro — han var vid kyrkan i dag, du såg honom kanske? Ja, kära bror, så här i förtrolighet kan man ju tala om ett och annat, fast Gud bevare mig från att lasta någon, men det var mycket tråkiga historier på herrgården förr i världen. Baron har inte varit utan sorger, och det förstås, friherrinnan har inte heller varit utan, så vad det

beträffar, ja, märkvärdigt är det och hemskt att se, hur köttet anfäktar människorna. Men nog är det, nog skulle vi kunna kalla det en lusus naturæ att den unge baronen blivit så rysligt bördsstolt och bara sysslar med genealogi! Ja, skål, kära bror, jag har ju ingenting sagt — — -men så här förtroligt — — — du förstår, skål!

MED HELLAS.

Nu ligger Hellas på slipen och vem som helst kan beundra hennes härliga former. Hon verkar vederhäftig, okanterbar, förnäm, snabb. Hon är oppnosig och hacket är långt. Det skall vilja till sjö som välver in akteröver. Jag har försökt i Ålands hav. Vi ha pressat henne och aldrig fått in sjö över sittrummets skvättbord.

Men skummet har rykt i bidevind och i slör och vi ha måst pumpa ibland, men lugnt och utan rädsla. Ty hon skär genom sjöarna, daskar inte i, håller sig på ytan, lyfter med vågen och sjunker med den, är följsam som en intelligent häst i en ras. Hon är styv, hon är inte vek, går i storm för full duk, där andra ville ha tre rev inne, hon gör sina goda 10 knop, när makterna äro vänligt stämda. Och ändå är hon inte 8 meter i vattenlinjen.

Det är som en fest att segla på havet. Inne i min vik känner man ingenting av vindstyrkan, om han inte är sydost, men man ser om horisonten är taggig och om det går vitt utanför Lejet. Är det så, ta vi gärna in ett par rev och gå ut. Sjönmöter oss efter halva kilometern — utom då han är västlig förstås, men då river det i, ty landvind — bondvind — är den mest pressande av alla vindar. Då gäller det att ha starka doningar och att stå i ordning att släcka på skot, om det skulle behövas.

Nu bryr jag mig inte om vad ni tycker om allt vad jag pratar. Detta är kanske ingen jullektyr, men om ni hade en sådan där båt, skulle ni gärna vilja påminna er sommarseglingen. Jag har seglat på vintrarna också, men man blir bekväm med åren. Is på däck, isiga fall och skot, en blåst som bly, sjö, som verkar grav, skum som hagelbyar, sådant tröttnar man på, fast — om det är nödvändigt, så gärna! Jag har för resten aldrig fattat begreppet lustsegling, lika litet som begreppet promenad. Jag seglar för att komma dit jag vill och går icke utan att ha ett bestämt mål.

Jag har verkligen seglat ut några gånger med kvinnor ombord. De ville visa att de icke voro rädda. Ett par gånger lyckades de dölja sin rädsla genom en hysteriskt frimodig konversation. Men ett par gånger ha de bett mig styra rakt på land mitt i natten, då rädsla och sjösjuka ansatte dem. I mörker och regndis, då man bör vara så rädd som möjligt för land! Kjoltyg ombord är en styggelse, om man inte ligger gott förtöjd i en hamn, och hur sportwomanlike kjoltyget är, hur frejdigt och frimodigt det än uppträder, kan man komma i situationer, där ens ansvar blir för stort, då man har kvinnor ombord. Ty icke kan manskicka en individ i kjolar till väders eller sända ut henne i storm att klättra på storskot till bommen för att klara en revbrok som kommit i beknip! Hänsyn ombord gör livet odrägligt. Var och en måste kunna göra allt behövligt arbete, kunna lyda och kunna.

Nej, nu övergår jag till trevligare minnen! Kommer du ihåg, gamle Kalle Andersson, då jag låg nere i salongen, du satt och skurade bordsknivar i sittrummet och gubben Abraham stod lutad mot bommen mitt för saxen och berättade historier. Jag höll just på att somna, då du skrek: — Upp och rädda liv! Gubben hade halkat på det morgonfrostiga däcket och gått över bord. Jag rusade upp och du pekade bara. Jag lutade mig över relingen och såg gubben med flintskallen i vattenbrynet, det grå håret flytande och bubblor från näsan. Jag fick tag i västens ryggstycke, och Kalle, som suttit för över, kom till hjälp så att vi bärgade den gamle. Nå, vi lågo ju i hamn då! Under segling hade nog någon av oss fått slänga sig själv ut i havet med bojen. Kommer du ihåg att jag sade: — Nu var allt Abraham nära döden! Tänk om ingen av oss varit på däck!

Och gubben — 76 år — svarade: — Döden, ja — ja, di försökte å få mej te läsare för ett par år sen, men si dä har jag allt läst för mycket te! Ja har varit mä i storm å orkan, så att träna stog mä bägge ändar i jorden, å gått mä fulla klutar ändå, så dä ska allt va nåt varre än döden som tar — livet å Abraham!Detta är ju tro.

Gubben Abraham, ja! Kommer du ihåg, då vi skulle lägga nät en kväll ute i Norrskärgården, jag, Bernhard och Abraham? Vi hade min jolle och jag tog med en raket och en flaska whisky. Det var sent och mörkt, i augusti

men inget månsken. Jag sade åt gubben: — Nu tänder jag på raketen! — Tänd du, gosse, sade Abraham. Men raketen var av det största slaget och när den började fräsa, blev gubben perplex: — Koss i Jösse nam! och han lutade sig över åt ena sidan — vi kantrade, och började simma. Vi båda, Bernhard och jag, tänkte på gubben, men han sam som en mört — och plötsligt skrek han:

— Var inte rädda, pojkar, ja känner bôtten! Det var långgrunt och vi vadade i land.

Vi kommo upp i en fiskarstuga, obebodd förstås, ty det var långt ute åt Svenska Högarna till. Vi gjorde upp eld för att torka våra kläder, men gubben kunde ej förmås att kläda av sig.

— Dä törkar bättre på kroppen! försäkrade han. Men vi hade lagt på för mycket ved, det tog eld i spiselkransen och stugan skulle brinna ned. Men medan jag sprang till sjön för att hämta vatten, tog gubben Abraham av sina våta byxor och släckte eldsvådan med dem. Och sedan drog han på dem igen, lade sig på golvet och somnade som ett gott barn. Nog finns det tåga i rospiggarna!

Och dagen därpå, tidigt på morgonen, var han ute och dök efter whiskyflaskan, som gått till bottnen då vi kantrade, och han tog reda påden också. — Si mädäsamma som vi kantrade, to ja pejling på ett berg å en tall, för flaskan va ju ooppdragen! Ekonomi, rådighet, självuppoffring — nåja — det sista kanske mindre.

Kommer du ihåg hur svårt gubben Abraham hade att förlika sig med tanken att du var annat än gast ombord?

— Hör du, Albert, va faen ska du mä en sån där gast? Te rors sitter han ju, men sånt där ska du ha en pojke te! Å fet ä han, så han äter dej ur skutan, å super gör han, dä kan du ge dej faen på!

— Nej, Kalle Andersson tar sin sup, men super gör han inte. Och han hugger nog i, då det behövs!

— Super han inte? Rö ä han i snoken, å titta hur lugnt han sitter därborta — du brukade ju vila middag i sittande ställning ibland där ute på skären. Tror du han skulle sitta så lugn, om han inte hade en liter oppe i buskarna — ja säjer bara dä, akta din sprit!

Kommer du ihåg en annan segling, bidevind för ostlig storm, utåt ett skär öster om Norrskärgården. Det var ett fågelberg, tordmularna verkade som en bisvärm och vi måste för varje steg akta oss att trampa på ägg och ungar, tordmul-, trut- och fiskgjuseungar. Vi togo upp ungarna ur redena och smekte dem — ja, det där förstodo de kanske inte, så det var möjligen dumt, men det låg så nära till hands. Så sköto vi några tordmular, gingo i land vid Kalles fiskarstuga och stekte tordmulbiff — det var gott, bröstmusklernavoro stora och delikata. Och en av gubbarna fick en äkta roslagsidé. Vi stoppade mossa i kaviteterna efter köttet, sydde ihop bröstskinnen, och gubben Isak åtog sig att sälja sjöfågeln till källarmästaren i Furusund. Det skulle nog ha lyckats, om han hade kunnat hålla sig för skratt, men hans humor sprack ut ur ögonen — och för övrigt tyckte han att det inte tjänade något till, då vi i alla fall skulle ha låtit köpet gå tillbaka, om skämtet lyckats. Idén var inte dum — men den lyckas nog bara en gång hos varje källarmästare.

Kommer du ihåg då vi förlorade jollen i Ålandshav? Akterlig storm, tre rev och en sjö som växte obehagligt, ju närmare vi kommo Simpnäsklubben. Den nya trossen sprang. Jag tackade Gud att jag äntligen slapp den där ranka jollen, men jag höll på att förlora min pondus som redare, då ni trots mina protester ville ha jollen tillbaka. Sådant är intet lätt arbete — att passa sjö och vind och göra slag i en sjö så hög och kraftig som den kan bli i Östersjön. Du satt till rors och jag och vår kamrat lågo över relingen med båtshaken och klorna i ordning för var gång vi tangerade den usla likkistjollen. Jag skall säga att det känns i fingrarna då man skall hugga tag i en sådan där pjäs och hålla den kvar i grov sjö. Nå — det gick ju inte heller fast försöken voro aktningsvärda och gillas högt och rent, men nog kändes det ganska lugnt att krypa in under skären mot Arholma båk efteråt, fast utan jolle!

Ja, vi ha seglat rätt mycket i sommar! Vi ha farit över till Finland, vi ha inspekterat resterna av Bomarsund, vi ha krånglat oss igenom de svåraste passagerna i Åländska skärgården och vi ha haft trevligt — det är huvudsaken! Vi ha aldrig kappseglat, fast vi lämnat många efter oss, men vi ha vinkat hälsningar åt många båtar som varit ute i samma väder som vi.

Endast i Grisslehamn ha vi åtnjutit tullvisitation. Tydligen ha Kalle Andersson och jag smugglares uppsyn, fast vi lyckats dölja den överallt utom hemma. Jag har seglat på många båtar utom min egen, men har aldrig sett en tullnär ombord förrän här. Undersökningen var dock oförlåtligt slapp, ehuru vi med tanke på statens fördelar uppmanade till samvetsgrannhet, vilket upptogs mindre väl så att karlarna lämnade oss under illa dolt dåligt humör. Och ändå hade vi en halv million finska cigarretter i akterrummet, ett fat vodka hade vi låtit följa ankaret till bottnen och i soffdynorna fanns siden nog att kläda upp hela Grisslehamn. För att inte tala om de ädla stenar vi gömt i skoklackarna! Oss plockar man inte!

När jag nu går och betraktar Hellas på slipen och beundrar hennes vackra former, känner jag något som liknar tacksamhet mot henne. Och var linje i henne är så medvetet svängd och löper i så riktiga, nobla kurvor, att jag inte är riktigt säker på att hon inte är medveten själv och förstår mig. Enligt en viss filosofi lär ett konstverk leva sitt eget liv.

FRUNTIMMER OCH BÖNDER.

Det var efter middagen hos den gamle vithårige, gemytlige domaren. Vi sutto i var sitt soffhörn med våra havannor och pärlorna stego långsamt i de ljusa groggarna. Utanför föll snön.

Vi hade grälat smått om fruntimmer och som alla gamla ungkarlar ansåg han sin åsikt om könet ha patenträtt. Sen hade vi kommit att tala om bönder och även där divergerade våra meningar. Men den gamle ansåg mig ändå icke förtappad utan sade sig tydligt kunna sluta av min haltande bevisföring att en snar framtid skulle komma min åskådning att ändra kurs, konvergera med hans och slutligen bli parallell med den. Sen skulle vi sitta vid våra groggar och titta på varandra och skratta: — Ho ho!

Och han skrattade djupt nere i magen: — Ho ho!

— Nej, lille bror, fruntimmer och bönder, det är saker jag känner till. Tror du inte man känner bönder då man haft domsaga i 20 år? Och tror du inte man hunnit lära känna fruntimren vid min ålder? Icke minst vid tingen! Jag skall tala om en sak för dig! Fruntimren behöva kärlek och bönderna stryk och i intetdera fallet får man läggafingrarna emellan. Tror du inte jag varit — — hm — — haft med fruntimmer att göra, utom det jag sett av äktenskap? Det grälas i alla förhållanden, både där prästen varit med och där han inte varit med. Men de kloka karlarna vilja inte vara med om gräl med svaga kvinnor. De avstyra allt gräl ungefär som guldgrävarn hos Mark Twain som anade att det skulle bli gräl på ett valmöte. Han ville förekomma allt gräl, ty han var en fridens man, och innan förhandlingarna hade börjat, valsade han in i vallokalen med en skruvnyckel i ena handen och en knölpåk i den andra, och inom två minuter fick dom bära ut 14 man på en fönsterlucka. Han förekom allt gräl, ty han var en fridens man. De kloka karlarna avstyra allt gräl genom kärlek, men det får inte vara sådan där suckande, lyrisk blötfiskkärlek, utan stormande avgrundspassion, i varje fall intelligent simulerad — sådan där, det står i romanerna om. Sen få karlarna några dagars frid — eller någon dags. För det är sån där spansk och ungersk kärlek med blixtrande vitögon och silversporrar som fruntimmerna vill åt. Och fransar på byxorna, galoner och klackarna i taket. Helst ined litet äventyr, litet våldsamma gester. Inbilla dem att deras kärlek är förbjuden, och du har dem som i en liten ask. Sen gå de flera dar och kråma sig och se föraktfullt på sina medsystrar som de tro inte ha varit med om detsamma. De se föraktfullare än vanligt, om möjligt, ty fruntimmer trivs ju aldrig med varandra — har du hört ett fruntimmer gilla ett annat? Nej!

— Farbror förefaller mig något cynisk — —— Cynisk! Nehej du, säg ideell — det är just ordet. Just ideell — fråga fruntimren! Då ett fruntimmer börjar gå omkring och sucka och klaga att hon känner sig ensam, att mannen inte talar med henne, att det inte finns något ideellt samband mellan henne och mannen, att hon inte får ta del av hans känsloliv, att han inte låter henne läsa i hans hjärna, utan tiger, då är tid att närma sig som en tupp och sprattla med benen i soporna — var lugn, det har sin välsignelse med sig.

— Ja, men — — —

— Inga men, bror lille, och det är på samma sätt med bönder — tyst bara och skål! — för — skål! bönder ska ha smörj ibland, annars bli de ohövliga och sätta sig på näsan på oss. Ge efter en tum, och bonden tror dig vara idiot, han vantrivs och börjar ångra på att han inte gjort dig mera djävulskap än han gjort. Tror du han förstår sig på vanlig, lugn vänlighet i umgänget eller sätter värde på den? Ingalunda, lille bror — och det är på samma sätt med fruntimmer. En bonde uppfattar vänlighet som nedlåtenhet och ett fruntimmer uppfattar den som brist på kärlek. När du går i ditt vardagslag och har huvudet fullt med ditt eget som ingen annan människa har med att göra, men ändå söker iakttaga decorum, då reagerar din omgivning av vad slag den än må vara, fruntimmer, bönder eller andra. De känna sig överflödiga, fruntimren därför att de inte rusar fram i erotisk yra, bönderna därför att de inte få stryk och ditt övriga umgänge därför att de tro att du önskar det fan i våld.— Ja ja — — det ligger något i det, men — —

— Sir du, vi börja redan konvergera, skål, bror! Fruntimren ska ha stryk och bönder ska ha stryk, annars gå de hårt åt vår ekonomi! Ja ja, lugna dig, stryk finns många slag av. Men stryk ges aldrig med hartassen. Det är vad jag menar. Men nu lämnar vi fruntimren ett slag, för dem lär du dig nog behandla. Bönder är nästan värre att sköta och lagen räcker inte till i vissa fall. Känner du Johannes i Mellangärden?

— Den där svarta pojken — jaa!

— Nu har han varit framme igen och slagit en annan yngling i skallen med en gärdsgårdsstör. Det blev mål av det och nu skall han plikta en summa. Alltnog! Han åker in på 14 dar, fast han väl kunde skaffa pengar att betala med, men han föredrar att sitta av böterna, för han har varit med om samma sak förut och betraktar fängelsetiden som en rekreation. Han hade sagt åt fjärdingsmannen i Norrmåla, att det där är ju som att bo på ett hotell. Han behöver inte arbeta, om han inte vill. Han ligger och drar sig och trycker på en knapp, då han vill något. Man kommer in med hans mat på bestämda tider, och det är mat som han inte får maken till hemma. Det enda han lider av är att han inte får tugga snus. Han ligger och drönar, sover och snarkar och mår som en prins. Han blir uppsnyggad och badad — vilket han kanske helst skulle vilja slippa — men det är ju en välgärning i alla fall. Kan du se något straff i detta, om man frånräknar bristen på snus och tvånget till snygghet? Nej! Förbannatdumma lagar! Det är de korta fängelsestraffen som äro ett fördärv och till ingen nytta. De magra bondpojkarna komma ut feta och uppsnyggade, utvilade — och skammen, den är ingen. Tvärtom — en sån där får en gloria av romantik över sig inför sina jämnåriga. »Han har suttit inne därför att han inte var feg utan slogs!» Men blir straffet bortåt ett år eller mer, då kan det ju anses som verkligt straff, ty ensamheten kan i längden bli fruktansvärd. Tänk dig till exempel den gamle Per Persson, som åkte in förra året för sjunde gången, då han var över 70 år. Fjärdingsmannen pratade med honom och tyckte att det i alla fall var bra sorgligt att han, som var så gammal, skulle behöva komma i delo med lagen igen och han svarade: — Ja, si röjmatisten satte åt mej så etter befängt så jag töckte dä va bäst att di feck lite saker mä mej igen, för såna bad man får i fängelset å sån maschas, de får en inte på nåt sjukhus.

Han hade inte slagits, han hade haft litet annat för sig som bara renderade fängelse.

Bönderna skola betrakta fängelset som en rekreationsanstalt, ett sanatorium, så länge det inte kan bjuda på ett verkligt straff. Bonden vräker sig ögonblickligen på sin säng sedan han tvättats och fått lössen av sig, börjar äta god mat och bor som i ett pensionat med betjäning, som lystrar då det behagar herr fången att ringa. Nej, lille bror, är någon human, är det jag, men stryk, stryk — — —

— Jag har ofta undrat, om inte prygel skullevara nyttigt. Men det ligger något motbjudande i det. En man som har fått stryk, kan ju inte visa sig, om han inte fått stryk med ära och fått försvara sig.

— Bosch, bosch — tror du bönder tänka så? — men det finns naturligtvis bönder av olika kvalité — ja, alldeles som med fruntimmer, fast det fordras finare nos att lukta fram skillnaden mellan olika fruntimmer. Det finns naturligtvis bönder som icke tillåta sig handlingar, genom vilka de riskera fängelse, ty det finns blyga, diskreta och stolta, manliga bönder av gammal adel, folkungar, intelligenta ättlingar av släkter som bott på sin torva och försvarat den, som män skola göra, för fina att blanda sig i rallargräl och ung-hinkedispyter — det finns ju undantag och jag vill hoppas, att de flesta äro undantag från min regel att bönder skola ha stryk.

— Ja, jag tycker farbror överdriver alldeles vansinnigt och det sista är ju ett medgivande — — —

— Medgivande! Jag medger intet! Men tror du inte, att det är unghinkarna och rallarna, som fått in den där moralen att fängelsestraff, korta sådana, äro bara rekreation, vila, drönande — — — Det är kulturen som kommer, kanske, och jag är för gammal att förstå den, att följa med. Nu flyger man ju, just nu 1909, och jag får inte följa med! Det är hemskt, och jag kanske skulle känna svindel högt över jorden. Men nog är en lag åt helvete, som skall straffa och bara servera komfort! Bönderna hålla på att assimileras med unghinkarna och rallarna och när nu fruntimmerna få rösträttockså, varder helvetet öppnat! Tro gärna att jag är byråkrat, jag är det, ty jag håller på lagen, kan inte själv hitta på nya lagar, ty jag är för gammal, man accepterar och följer nya instruktioner. Lycklig du, som inte behöver följa dem! Lycklig du! Du kan ställa dig utom samhället, skriva vad du vill, rita vad du vill! Jag är för gammal. Du ser på mig som på en förhistorisk människa och ler kanske i din själ åt mig, din gamle farbror, som i alla fall tål en grogg fast du kanske inte tror det, då jag blir sentimental som nu. Men jag representerar allt arbete, som ligger bakom dig och dina jämnåriga, jag representerar en pinne i stegen jag också! Tror du inte att vi gamla också en gång rasat över att behöva bli kuggar i samhällets stora hjul, slipas mot de andra kuggarna och veta att när vi bli utnötta, sätter staten in ett nytt hjul, kallt och utan sentimentalitet, utan tacksamhet, utan hänsyn. Och ändå har jag i mitt ämbete sökt öva rättvisa, ty en domare kan stundom öva rättvisa, och det händer, då man av mänskliga hänsyn kan vränga lagen så att den överensstämmer med ens eget rättsmedvetande. Skål, lille bror, om 20 år skall du förstå det här, skål!

— Käre farbror, jag tror mig förstå mycket bra. Jag är ju bara 40 år, men nog har jag fått dagtinga. Jag har ju krage just nu, fast jag vantrivs med den. Jag ger min tribut åt samhället med min krage et ceteris. Jag har fått lära mig förstå att nästan alla mina handlingar representera en dagtingan, ett medgivande, utom då jag klår minadrängar. Det enda, genom vilket jag sökt frigöra mig och lossa på lagens fjättrar, är då jag bestraffar. Farbror bestraffar enligt lag och jag bestraffar på grund av en dunkel aning om rättvisa, som är nedlagd i min själ. Unghinkarna skulle antagligen göra en bomb åt mig och byråkraterna skulle bura in mig, om de kände den rättvisa som är bottensats i min själ.

— Nej, käre bror, jag tror att du börjar bli högtravande. Det passar mig inte. Jag är visserligen något berörd av groggen, men jag trodde verkligen inte, att du skulle bli det, du som är ung. Men — då du blir högtravande och jag sentimental, träffas vi ju på samma bog. Skål, om du har något kvar! Skål! Du börjar väl inte hålla på kvinnornas rösträtt så här sent på kvällen?

— Nej, käre farbror, tvärtom!

— Ja, ser du, jag tror att ingen kvinna håller på sin rösträtt om en riktig karl fått fatt i henne. Hon får alldeles motsatta intressen. Och jag såg i dag i en fruntimmerstidning, ett damblad var det, ja, en sån där sentimental artikel, som skulle vara litterär, gubbevars! Jag tror att det artar sig till bättre tider. Det lilla fruntimret hade skrivit alldeles som fruntimmer ska, att inga kvinnor äro ägnade åt något så mycket söm att föda barn. Allt det kvinnor producera i annan genre blir undermåligt. Och det lilla fruntimret var nog öppenhjärtigt att erkänna att det gör detsamma, vem som kommer och lyckliggör henne. Hon talade om ensamma kvinnor, ensamma kvinnor, och påpekade, att de tysta ensamma äro just desom längta efter kärlek mest. Vi karlar skulle ägna oss åt dem hellre än tävla om de kringflirtade kvinnornas gunst. Hon sade, att när vi se en ensam, förgrämd kvinna, en av de tysta, som ej gör väsen av sig, ha vi där hängivenheten personifierad. Lära mig som är gammal! Allt det där kan jag. Tycker du själv något? Skål!

— Vilken tidning var det i?

— Nej pass, bror lille, vill du ha adressen? Något gentleman är man väl ändå. Emellertid tror jag nu bara på två saker, alltings vackra framtid och min pension, kanske mest på min pension. När jag får den har du blivit något äldre och vi kunna sitta i var sitt soffhörn och skratta: Ho ho! Om jag lever då! Men nu hör jag dina bjällror och det är tid att du tar på dig din vargskinnspäls. Och under hemresan kommer du att förmildra din åsikt om bönder och fruntimmer, om jag möjligen kommit dig att ilskna till. Ser du, sådant är livet, det behövs bara lite ensamhet,

och man byter om mening som man byter om skjorta.

Kusken kom fram till stora trappan och jag satte mig i släden. I dörröppningen stod den lille gemytlige domaren med lampan i ena handen och vinkade med den andra. Hans vita hår såg ut som en gloria. Han ropade: — Godnatt, glöm nu allt om fruntimmer och bönder, svep om dig pälsen och mogna till!

Kusken sade sss till hästarna och jag började tänka över hur jag skulle stilisera detta om bönder och fruntimmer.

ADRIAN ENSTRÖM.

När skeppstimmermannen Adrian Enström efter fyra års segling med barken Rosa, som under samma tidrymd utnyttjat gynnsamma fraktmöjligheter mellan diverse Stilla havshamnar, genom brev från sjömanshuset i Havre underrättat sin lagvigda maka Karolina, att han inom några veckor vore att hemförvänta, mottog makan icke detta meddelande med den i dylika fall obligatoriska entusiasmen. Hennes känslor voro icke en gång blandade. De voro av en enbart obehaglig konsistens.

Adrian Enström hade tagit hyra fem veckor efter sitt bröllop, då Karolina var i sjunde månaden. Sådant är, med växlande månadtal, landets sed, och ingen har något att anmärka. Men nu, då Adrian väntades hem, var Karolina lycklig moder till fyra kraftiga pojkar.

Mariakulten är tack vare en växande skepsis på retur, den Helige Ande blir snart lika avdankad som salig Djävulen, en kvinna kan icke svära sig fri, alltså stod det oomkullrunkliga faktum kvar att hustru Karolina Enström, utan det ringasteingripande från mannen — antipodens sida, om man frånser det obetydliga halmstrå som en regelbunden brevväxling skänker den i denna situation drunknande, framfött tre kraftiga pojkar.

Att skylla på fyrlingar dugde icke heller, ty den äldsta kastade redan smörgås, medan den yngsta knappt kunde säga mamma — för att icke säga pappa. Den enda förmildrande omständigheten, oändligt liten i sig själv, var att två voro tvillingar. Läsaren märker, att jag vill försvara, men jag märker samtidigt själv, hur valhänt försvaret blir.

Adrian Enström hade skött sig. Hustrun hade fått hämta pengar hos redarna, intet hade klickat. Och ibland hade det kommit som en fläkt från tropiken någon liten gåva, en sidenschal, en ask med snäckor, ett rörande bevis på mannens hemtankar och längtan, en hajfena, ett julkort med engelska bibelspråk, en flaska Floridavatten.

Nå — Adrian hade kanske inte under dessa fyra år varit så alldeles som han bort. Man vet — i hamnar söder på — solen har droppat alldeles som smält metall rakt ned från zenit, man går naken på backen och hivar över sig en spann vatten då och då, däcket bränner, och i skansen drömmas feberdrömmar medan svetten dryper ur kojerna ned på durken. Det ligger galenskap i luften och man ser syner som inte äro för läsbarn. Och man tar ut litet pengar och går i land och ser svarta ögon och hör musik från någon håla, ni skall se att det inte är så lätt.

Inte som om jag skulle vilja säga att Karolinasfrestelser i Roslagen voro mindre, men värmen, den värmen, den är något att vara rädd för.

Nu har Adrian stigit i land vid Gräsholmens brygga. Han har kommit med Östhammarbåten och druckit ett par kaskar med några bekanta. Han har en stor amerikakoffert med sig, full med kläder och tyger. Men han har tyckt att hans gamla bekanta sågo så konstiga ut. — — — Visst hade de träffat Karolina — visst i helsicke — men de hade bara skålat och sagt ja och nej — satans skärgårdsjyckar, ingen fläkt, inga ups and downs! Go and — — —!

På bryggan står Sandgren, den gamle tullvaktmästaren, Jesu barn fortfarande — så du hör va ja viskar! Beware of that kind of people! — godagen, Sandgren, oppåt i kalasväskan, you see, nu är jag hemma — allt står väl bra till — Roslagen är som hemmadäcket att trampa på, jag skulle ha telefonerat till tullen och skickat bud hem till Karolina, men så tänkte jag, överraskning — surprise, you know!

Sandgren, den gamle läsaren, hycklaren, orostiftaren, skurken, svarar: — Ja, nog kunde du ha telefonerat, så hade åtminstone dina ungar kommit ner och tagit emot dig!

— Ungar — satan, säger Enström, va faen — Gustav Adolf han känner inte igen far sin, för han var inte född när jag gav mej i väg — — —

Sandgren ler ett fett, saligt, ondskefullt löje och säger: — Käre Enström, det kan födas barn tills stugan blir full, och fadern vet inget av'et — —

Nu blir Enström vit i ansiktet.— Sjung ut för satan! Är det åthelsickevänt som skägget på en bonne? Vaffaen menar du med sånt där språk?

— Käre Enström, vet du inte, att du är far till fyra barn, gunås så visst.

Och han ler ett flottigt, skadeglatt leende, som kommer Adrian Enström att ta till fötter och rusa den välkända stigen upp till sin stuga på bergklinten.

Han saktar stegen på hällen framför trappan. Så går han fram till fönstret, smyger sig fram och tittar in. Herre Gud, en, två, tre, fyra, och vid spiseln står hans unga hustru, smärt och lika vacker som då han reste — hon rör om i en gryta och den minsta sitter bredvid henne på golvet och håller henne i kjolen.

Tårar kvälla fram ur Adrian Enströms ögon, men med ens går en våg av ilska genom hans själ, han ser rött och vrålar till, yxa, kniv, knölpåk längtar han efter, han öppnar inte dörren, han slår, sparkar och famlar efter nyckeln och hör skrik inifrån. Han tar sig om pannan och stönar — och med ens står det klart för honom att här är han bestraffaren, hämnaren med lagens värdighet och oblidkelighet inom sig. Han tar ett lugnt tag i nyckeln, öppnar och stiger in till sin Karolina.

Och där står hon, lugn, med ett smil — just detsamma som kom honom att ta henne den där förbannade kvällen i Mattsons sjöbod, när de lagt skötarna.

— Jasså, du är äntligen hemma nu, Enström.Hon slår ned ögonen och lagar sig till att röra om i spiseln.

— Jo, dä är jag! Jag är hemma nu, sir du inte dä, å jag är hemma så gussförbannat så du hör va jag viskar! Vad är det för folk du har i stugan, är det folk eller negerbarn eller va djurslag är det?

Karolina är vit som ett lakan i ansiktet, men hon rör på sin vackra kropp så som hon vet att hon bör röra på den och hon säger: — Vill du inte att jag sätter på litet kaffe åt dig, stackare, som har rest en så lång väg?

— Jo, han baxnar över en sådan fräckhet, joo då, sätt på kaffe, sätt på kaf—fe — joo då — — —

Adrian Enström sjunker ned på en stol och snyftar. Hans rygg skakar och underliga ljud trängas i hans strupe. Så säger han plötsligt:

— Jo, kaffe ska jag ha, men först ska du ha smörj, smörj ska du ha!

— Gud i himmelen, slå mej inte, hjärtanes kära söta — — —

— Jo, dä ska du ha, Adrian får tag i en stol, rycker loss ett ben, tar hustrun i flätan, lindar den om handleden under ett femstämmigt skrik från henne och ungarna, dalj ska du ha så — och så — och en till och — och två till — så din syndiga kropp ska — ska — ve—ta — jä—klar, så — å hej å hej — å — ä du nöjd — nöjd — nöjd — nöjd — nu — å — gå — å gör — om'et — så du hör — va jag viskar!Adrian släpper henne och hon ligger stånkande, stirrande med färglösa ögon.

— Nu har du fått för i dag och likadant får du i morgon, så du hör, vad jag viskar! Men nu får du stiga opp och niga — jaså — jaså — nig bara — så ja — så ja — — —

— Kära söta hjärtanes — åj åj åj, och hon kryper fram mot mannen.

— Nu är det förlåtet för i dag och i morgon kväll får du samma förlåtelse, för här är sjömanstag och inget lirk. Här sir du vems ande du guppar med! Är inte kaffet färdit än? Satans slarv! När stuerten ombord inte har kaffet i ordning vid bestämda glas får han smockan abaft thé funnel, you see, och här hemma är jag abaft thé funnel, you see — skulle hennesas nåd villa va så schangdönobel och berätta vem som är pappa för det här menageriet, va

sa? Den äldsta är röhårig, den ä min, kryp inte under bordet, kvanting, pappa har fått lov om kaffe och är glad, som en lärka — kom hit får jag ta dej på knät, jittanes unge, han ä som en mört, d'ä mina tag — pappa har böxor med från England åt dej å en blus som ä fin som fläsk — men säj mej — — —

Adrian Enström sjunker ihop igen — gråten strömmar ur hans ögon, han reser sig upp med ett jättetag och rusar fram mot hustrun.

— Egentligen skulle du hatt smockan en gång till nu, men du — ja — å herre jösses! Vi ä alla syndiga människor. Tal om nu — men omdu inte talar sant så finns det Långholme för både mej och Adrian Enström!

Karolina berättar. Hennes smil är förledande — blå ögon under halvsänkta ögonlock — Adrian är under de ögonens välde och makt. Hennes tårar äro farliga och Adrians sjömanssjäl tål ingen sorg på nära håll.

— Direktören för Transitobolaget — ja, kära hjärtanes, du kom ju allri hem å han stog i å — å — han kom hit med boxen vecka efter vecka — å så blev det som det blev, men han betalar för barna, för alla tre — — —

— Direktören för bolaget, jaså — jojomänsan — d'ä te å vara ihop mä fint folk — en sån där herre, jojomänsan, du ä väl så fin nu så du inte vill vara gift mä en simpel sjöman, men nu ä du gift mä en å sju elva millioner jä — — —

— Jestanes, kära söta — — —

— Är det så, att Hennesas Nåd har varit i lag med andra än Direktören, hä?

— Nä, kära hjärtanes, söta! Slå mej bara inte!

— Gå å lägg dej! Ja knyter mej i sjöbon efter dä inte finns plats för mej ibland de här smådirektörerna. Tyst! Jag säger tyst! Och när jag säger tyst så tystnar alla jäklar! Jag ger fan i kaffet! Gör dej inte till! Akta dej för mej, om jag skulle bli ilsk! Akta dej bara!

Adrian Enströms själ genomgick i den natten alla de kval som äro reserverade åt människors privathelveten, men dagen därpå tågade han iklädd sin bästa kavaj och engelska skor med galoscher

ned till bryggan. Hela hans företeelse var ett uttryck av målmedvetenhet. Han steg ombord på ångbåten och reste till direktören för Transitobolaget. Samma dags kväll kom han tillbaka. Hans ansikte uttryckte frid och tillfredsställelse.

Den som tror att Adrian Enström för att döva sina smärtor tog ny hyra och försvann i exotiska farvatten efter att ha blivit bedragen i sin kärlek, bedrar sig i högsta grad. Ty de pengar, direktören för Transitobolaget satsade åt Karolinas tre ungar under en följd av år (på grund av Adrians energiska och målmedvetna sätt att representera Karolinas anspråk) voro alldeles tillräckliga för familjen. Adrian upphörde att segla. Han köpte en gungstol, där han satt och lindade tummarna om varandra. Han fann, att hans hustrus inkomster betydligt överträffade hans egna, då han var i arbete.

En gång, då jag under en segling kom till hans vik och behövde en handräckning med en sak, kom jag in i hans trevna bo och sade: — Skulle inte herr Enström vilja vara vänlig nog att mot en hederlig ersättning hjälpa mig lämpa in den här lådan ombord hos mig? tittade han på mig ur gungstolen, där han satt fet och däst och sade på sitt älskliga rospiggspråk: — Nä—ij!

Så förvandlar hjärtesorg en människa!

LÅNGT LIV.

La Philosophie de la longévité par Jean Finot är en mycket intressant bok. Den behandlar frågan, varför man icke blir oändligt gammal, möjligheterna att förlänga livet, med ett ord människornas längtan efter och försök att göra sig oberoende av förvandlingens lagar, om sådana finnas för den, som ej vill tro på dem.

En ung människa vill väl icke dö. Men man träffar rätt ofta gamla som påstå sig utan bitterhet eller rädsla vilja möta döden som en befriare. Jag är emellertid mycket böjd för att tro, att dessa gamla prata bredvid munnen. Ty det borde väl vara normalt, att allt liv fasar för att upphöra eller åtminstone ryser för det obekanta som följer döden.

Jag stod en gång vid en dödsbädd. Det var en gammal rik man, som ätit så mycket god mat och druckit så goda viner, att han slutligen icke kunde förtära annat än gröt och mjölk och med det hade han hållit på i många år. Nu skulle han dö av ålderdomssvaghet och talade från morgon till kväll om sin längtan efter befrielse. Hansomgivning hade så småningom börjat betrakta honom såsom kvarhängande vid livet med en spindelvävsfin tråd, som en fladdrande och svag låga, och atmosfären i hans rum hade något förandligat över sig, något nästan himmelskt. Man steg ditin med beklämning och vördnad inför dödens majestät.

Nå, nu skulle slutet nalkas och den gamle mannens ansikte sken som förklarat. Släktingarna voro samlade, och en av hans svågrar, en smart affärsman, infann sig också. Han var en finkänslig man och ville ha en paragraf i testamentet ändrat till sin fördel. Vad hände? Gubben rasnade till, blev frisk som en nötkärna och levde fem år till.

— Nå, det var således ingen dödsbädd, invänder den vakne läsaren. Jo, hade gubben inte fått den där sensationen som dessert, hade han nog kvitterat det jordiska. Hemligheten låg i att han på flera år icke haft några själsskakningar, ty de som trodde sig skola bli hans arvingar hade sökt överträffa varandra i att göra allt så bekvämt som möjligt för honom, ända tills en av dem visade sin själs oblyghet vid dödsbädden, och gubben piggnade till i en ovan och hälsosam ilska. Ängeln steg ned och rörde vattnet, eljest hade det ruttnat.

Då en människa säger sig längta efter döden, verkar det rätt kuriöst om han intresserat sig för morgondagen annat än som för den dag, då befrielsens timme möjligen slår. Jag tror, att det finns mången gammal Ravaillac, som ligger och bara solar sig i sin omgivnings vördnad och hardet bekvämt och njuter av att få alla gammalmansnycker tillfredsställda utan att bry sig om att de ofta tillfredsställas för att minska den knarrighet och surmulenhet, som alltid följer sysslolösheten. Jag talar nu icke om sjuka åldringar. Men jag har sett gamla riktiga rackare som njuta av sitt dåliga humör och av att vara till ständigt besvär.

Men jag har också sett gamla vackra människor, som med lugn och jämnmod gå det obekanta till mötes efter en lång och gagnande arbetsdag. Kanske man icke kan kalla dessa gubbar? Jag tror nästan att det ungdomliga sinnelaget, förståelsen — eller den stolta manligheten — kan bevaras genom psykisk träning lika länge som ens livsmotor fungerar.

Och att komma den att fungera länge, ja, oändligt länge — det är detta Jean Finot och väl vi alla stundom i vårt inre dryfta möjligheterna till.

Jag har en gång träffat en kvinna, som var 105 år gammal. Det var 1887. Alltså bör hon ha varit född 1782. Det var nere i en smålandssocken och dagen skall jag alltid minnas. En vacker, solig vinterfärd på gnistrande snö, orrar på topp, sidensvansars visslingar, bjällerklang. En gammal farbror skjutsade mig och vi talade om den gamla vi skulle besöka. Jag kände samma allvar i själen, som då man reser till en dödsbädd, och jag tyckte att min nyfikenhet nästan skulle oskära en ålder, som väl i sina funktioner övergått till barndom och jungfrulighet igen hos den gamla kvinnan. På hennes gård steg allvaret till beklämning och i förstugan blev beklämningen rädsla.Nå, vi kommo in. Där låg gumman, liten, förkrympt, blid, och tuggande med tandlösa käkar på sitt livs gåta. Hon såg dåligt och hörde illa men förstod och kunde berätta. Hon påminde först i sin hjälplöshet om ett nyfött barn, flintskallig och bräcklig som hon var, men hon hade rosenkinder och en förnöjd, oändligt välvillig min. Ett kärnmjölkstop stod på en stol bredvid sängen och ur det tog hon då och då en klunk med hjälp av sin dotterdotter, som var 65 år. Hon kom icke ihåg annat än sin barndom och de svåra tiderna i Sverige då. Ni kan tro, att det lät underligt att höra henne tala om Gustav III:s mord och uppståndelsen som det väckte. Och om finska kriget, då hon redan var gift och mor och hade en bror, som var med och kom hem med båda benen förfrusna utan att fått höra eller skjuta av ett skott. — Och herrarna sa, att kungen var galen och satte av honom, men han var inte mer galen än jag — tänk sej det, sätta av en så hög herre som en kung, men han kommer nog på

tronen igen, för Gud tillstädjer inte högmod hos aldrig så fina herrar och präster — Johanna, har du satt på havrevällingen? Eller tag hit enbärsdrickat, jänta!

— Mormor glömmer, att vi inte kan få enbärsdricka förrän i höst.

— Ja, Herre Gud, det blir aldrig höst i år? Men jag får vara nöjd som har levat så länge, men nu vill jag be Gud han tar mig in i sin härlighet. Och ingenting har ni hört om att jorden skall förgås snart. Si jag vill bra gärna dö innan dess — — —

Nästa ögonblick hade den gamla slumrat in. Vi ville avlägsna oss, rädda att ha tröttat ut henne.

— Nej stanna, herrarna, hon tycker det är så roligt att få prata med främmande. Sen minns hon det en hel vecka. Annars lever hon bara i forntiden. Nu vaknar hon igen!

— Har de gått? Jaså, det var riktigt gement av så ungt folk att prata en stund med gumman. Får jag känna på ditt ansikte? Hon sträckte ut sin vänstra hand, den högra var borttvinad, och strök mig över hakan. Kors, inte ett skäggstrå, ja, den ungdomen, jaha, jag har också varit gift med en unger en, men det var så längesedan Herren tog honom hem, håhå jaja, men nådig har han varit emot mig i all min tid, och slår han så helar han också, tro mej! Johanna, tag hit enbärsdrickat!

— Kära mormor, till hösten — — —

— Ja ja, man får väl ge sig till tåls. Håhå jaja!

Gumman ville inte dö när hon tänkte på sitt enbärsdricka. Och så sjönk hon åter tillbaka i sina minnen. Det var om prästerna i hemsocknen, om general »Pekelin», om den stora kometen och pesten och fältsjukan och bröllop och begravningar och döpelseakter och framför allt om Ulfsparren, han som var med och satte av kungen. Se, hos honom hade hon varit som barnfödd.

När jag åter kom ut i det fria, var det som jag hade talat med en för längesedan död. Man vill i det längsta icke tro på åldern mer än till de vanliga gränserna. Men vore det icke normalt att dö som barn på nytt och gå in i sammaomedvetenhet, som man en gång lämnat? Smärtfritt och liksom vaggad till sömn.

Jag kände en gammal försupen fanjunkare, avsatt för oegentligheter, som slutligen hamnade i en koja långt borta i en avlägsen smålandssocken. Sina sista år låg han till sängs och sköttes av sin gumma, en liten torr och ettrig käring. De grälade sig varje kväll i sömn. Det var deras livsmotor. Fanjunkarens enda glädjestunder voro söndagseftermiddagarna, då grannen, en gammal smed, kom på besök med en blå flaska i infickan och kaffet kom fram för kaskens skull. Det äkta paret var nu bortåt 90 år. En dag kom jag in i stugan.

— Nå, hur står det till med fanjunkaren?

— Å, smeden var här i går, så i dag är det väl lite bättre, men långt är det inte kvar med honom, svarade gumman.

— Svara för dej själv, käring! fräste fanjunkaren. Jag dör aldrig, å sen ska ja spöka för er allihop!

— Den där! sade gumman. Han är så lat, så han ids nog inte spöka en gång!

Detta var den fridfulla, vördnadsvärda ålderdomen, uppehållen av litet sprit och litet nordmannakraft.

HEDENDOM.

Det behövs många, många hundra år, innan en kultur eller ett filosofem har hunnit genomsyra ett folkslag så mycket att det blivit folkslagets egendom. Katolicismen är på vissa håll genomförd ordentligt och diplomatiskt. Men protestantismen är ännu för ung för att vara en standardhistoria. Jag undrar för resten om inte d:r Martin Luther misstog sig i sin hederliga — kanske — reformiver. Det hela blev för vissa stater en ekonomisk fråga, och varför Sverige slöt sig till nyheten var nästan uteslutande av ekonomiska skäl.

Vår fina och ariska hedendom hade ännu inte värkt bort, då Gustav Vasa tillät ett par präster att — fortfarande av

ekonomiska skäl — predika luteranismen. Bönderna blevo förvirrade. De hade nyss börjat lära sig att göra korstecknet, och plötsligt kommer en ukas som förbjuder dem detta enkla trick. Man tog bort alla vackra helgonbilder, avskaffade mystiken och gav oss vita väggar att se på och tråka ut oss med. Prästerna upphörde att vara trollkarlar. De blevo ekonomer, vidriga lymlar som fetmade och söktekvarhålla trollkarlsglorian genom en massa humbug. En del av deras lärdom var äkta och vi äro dem tack skyldiga för mycket vackert. Men religionen odlade de endast för att kunna hålla sig själva uppe och framme.

Hur litet luteranismen har genomsyrat vårt folk, konstaterade jag häromdagen. Hedendomen, den friska, poesifyllda, med rot kanhända på sluttningarna av Himalaya, om vi vilja tro på vissa kulturhistorici, har så fast grund här hemma, att både katolicism och luteranism förefalla som valhänta försök.

Jag reser med en gammal bonde, en sjöman, erfaren i havet, stark och välvillig. Vi ha två hästar för att komma fort fram, en fårskinnsfäll och ett gråsälskinn för att icke frysa. Jag stiger upp i vagnen, stiger fel, och min nervus ischiadicus, som bråkar ibland, gör sig gällande. Det värker som om denna grova nerv skulle vilja knyta sig i en fast knut, det värker, och jag måste sträcka ut benet, gymnastisera med fotterna och göra en hel del rörelser för att komma i mitt esse.

Då säger gubben: — Har inte Hengström frågat läkare om den där ryggmatisten?

— Joo då, jag låg på Saltsjöbaden och gick igenom allt, bad och massage och inpackning i gyttja, som var så fin att den serverade radiumemanationer — — — nå, detta sade ja ju icke till min skjutsbonde, men jag menade det.

— Har Hengström inte låtit stöpa över sig?

— Nej, men det kanske är dumt att jag inte har gjort det.— Det skulle Hengström försöka. Nu är det ju inte många som kan’et, men gubben Fånglina, båtsman, han kan’et. Han har stöpt över mej!

— Ja, jag har nog tänkt på stöpning, men jag har aldrig riktigt kunnat tro på’et, men det hjälper kanhända. Nå, hur gick det till, när Fånglina stöpte över Johannes?

— Jo, först så skulle det samlas ihop nio slags saker att lägga i vattnet som han skulle stöpa i. Det var tio naglar från händerna och tio naglar från fotterna och en hel del andra grejor. Och när det var klart fick jag gå hem till gubben Fånglina och klä av mig och krypa ner i hans säng. Så höll han blyet och pannan över mej och stöpte. Det small som ett skott och stänkte runtomkring, men jag låg med huvudet under täcket, för det var farligt att titta opp. Och sedan tog han opp blyet och det hade bildat sig som torn och vass — han sa: — torn och vass det betyder att du har gjort något illa åt jorden. — Vad har jag gjort för illa åt jorden? sade jag. — Jo, du har väl haft något naturbehov ute i någon äng någon gång och kastat det i någon älvring. Det tycker älvorna inte om. Du har sett älvringar i gräset på ängar. Där bor jordandarna och de blir förstås ilskna när det kommer en människa och gör sitt tarv, vad det nu är, i deras ring.

Jag sade: — Tror Johannes på det här, som Johannes har berättat?

— Jag säger bara, sade Johannes, Hengström skulle försöka med stöpning. Om inte Hengström vill försöka att träffa älvorna själv. För mitt påHengströms äng står det en älvring var morgon då det är dagg. Men om inte Hengström kan läsa ordena som behövs, så är det bäst att gå upp till gubben Fånglina och titta i hans svartkonstbok. Det behövs bara att ha med sig en halvbutelj brännvin. Han häller ut tre supar i spisen och resten tar han själv.

Johannes berättade detta och jag konstaterade att kristendomen ännu är bara en yta hos oss.

Jag frågade honom, om han inte brukade gå till nattvarden.

— Joo då, svarade Johannes, jag skjutsar sommargäster ibland, och då passar jag på — men det blir mera sällan — och så har jag inga fina byxor.

Hedendom!

LÖJTNANT SCHWÄTZER.

Han var mycket fin, ty han var reservofficer. Han kom på Stockholmsbåten med två koffertar, ett vidunder till dogg, ett silverbeslaget promenadrör och cigarrmunstycke av sjöskum med en lättfärdig najad på.

Den lilla badorten hade hunnit bli nästan fri från sommargäster, och de som funnos hade redan fått höstfebern — Stockholmsfebern — i blodet, vadan de voro föga sällskapliga, vilket löjtnant Schwätzer snart kom underfund med. Men som han var sällskapligt anlagd och à tout prix ville ha utbyte av sin sena semester, ägnade han sig snart så gott som uteslutande åt landets barn.

Det tvång som societetsumgänget i storstaden ålägger en mondän karl, var ju uteslutet här, tonen var friare och man kunde låta sitt goda lynne spela efter behag. Löjtnant Schwätzer fann urinvånarna mycket komiska. De tuggade snus och talade rospiggska. De voro reserverat hövliga men fullkomligt ogenerade. De befattade sig inte ett dugg med löjtnanten, vilket han väl var ovan vid. De voro komiska men tråkiga, och behövde alltså livas upp.Löjtnanten hade för vana att slå sig i språk med alla han mötte och utfråga dem om deras levnadsförhållanden. Han skämtade med flickorna och tog dem under hakan utan att tänka på faran. Han förföljde gubbarna med frågor och sökte roa dem med Stockholmsvitsar. Och det kunde hända att han smög sig efter någon gammal gumma och plötsligt tog henne om livet samt skrek till, så att det var fara värt att både ett och annat kunnat inträffa. Han var en rörlig man, ständigt på gående fot och han dök upp oförberett som en meteor. Kvinnorna började frukta honom och betraktade honom som småfnoskig, vilket gubbarna gjort från första ögonblicket. Av en toker kan man vänta våldsamt utbrott när som helst och man började till och med bli rädd för eldfara.

Men okunnig om dessa omdömen och misstankar promenerade löjtnant Schwätzer omkring på vägar och stigar under fortsatta försök att sätta liv i den lantliga slöheten.

Nå — det lyckades verkligen, men på ett helt annat sätt än han tänkt sig.

Uppe i backen vid korsvägen bor den gamle Matts Östergren med sin gumma. Matts är en allvarlig man. Åtminstone ligger hans humor inte på ytan. Han går rak och värdig, och han drar not med samma allvar som han gör sin söndagsrond i helgdagskläder.

Löjtnant Schwätzer söker honom en dag för att prata bort en stund och gjuta in litet mera lekande liv i hans sjuttioåriga själ. Men Matts är icke hemma och icke heller gumman, med vilkenhan en gång fåfängt sökt tråda kväsarvalsen på landsvägen till hennes ytterliga skräck, indignation och förvåning. Tillfället är lämpligt för ett gott skämt. Löjtnanten hopsamlar från gårdsplanen allt löst gods han kan hitta, en bläckhink, ett vattenämbar, en kvast, en räfsa, vedträn, sågbock, yxa med mera och ställer upp alltsammans i rad på förstubron, går på några stegs avstånd och betraktar sitt verk samt finner arrangemanget mycket humoristiskt.

Om någon stund kommer Matts genom grinden och löjtnanten rusar gapskrattande emot honom: — Titta, Matts, vad gumman har tagit sig till, medan Matts har varit borta! Är det inte det jag alltid har sagt, att fruntimmer blir tokiga då dom blir gamla!

Men effekten blir ej den Schwätzer tänkt sig, ty gubben Matts tar några långa skutt in i kammaren och kommer ut med bössan, vit som krita i ansiktet.

— Gå, du djävul, annars skjuter jag!

Löjtnanten förfogar sig hastigt från gårdsplanen och kan inte förstå — — —»För resten be- höver dom dödansarna livas opp, det skadar inte!»

Efter denna historia betraktas löjtnant Schwätzer som dårhusmässig och litet var har ett öga på honom. Han får slutligen så gott som aldrig tillfälle att med sitt ystra skämt förljuva någons tillvaro. Till och med flickorna stanna ej då han tilltalar dem. Men han följer efter med långa steg medan munnen går och ibland springer han fatt dem, tar dem under armen och säger att de ärοförtjusande strandliljor. Då slita de sig loss och dyka in i närmaste stuga.

Ryktet om hans misstänkta sinnestillstånd börjar till och med sprida sig bland sommargästerna. Damerna vågar han sig inte på, men han presenterar sig för herrarna och klagar över sin ensamhet. Han vill nödvändigt bjuda dem hem till sig, ty han är välförsedd. Han har cigarrer, whisky, punsch, konjak, om det kan locka. Kvällarna börja bli långa och en pratstund vid ett glas eller par — — —

Men vem vill sitta ensam med en galning, om vansinnet också bara är i sin linda! Ensamheten och mörkret sluta sig allt fastare kring den glade löjtnant Schwätzer. Men semestern skall utnyttjas och morgondagen kan ju alltid medföra något nöje, någon oanad omväxling.

Omväxlingen kom. Det skulle bli konsert. En operasångerska gjorde en avstickare på hemvägen från sin Norrlandsturné och ville andas havsluft ett par dar och vila ut.

Men si — sångfågeln i hennes bröst sov icke. Han bara blundade. Hon var storsinnad, hon var ädel och hennes godhet tog sig uttryck i en billighetskonsert, arrangerad så där lantligt provisoriskt gemytligt som stjärnor kunna då de någon gång stiga ned från sin himmel.

Löjtnant Schwätzer slog ned som en örn på främlingarna, stjärnan och hennes ackompanjatör. Hos dem fick han förståelse. Nu var han uppe på tinnarna och kunde se ned på dem som försmått hans sällskap och mött honom med kallsinnighet.Nu var han i sitt ässe och han kände sig som en fisk i vattnet när han äntligen fick lägga fram hela sin fond av glatt lynne och konversationstalang. Det kom som en fors ur honom och strandpromenaden genljöd av flirt medan löjtnanten växte tum för tum och såg ned på urinvånare och sommargäster med en min av oefterhärmlig höghet.

Entrén sattes så lågt som till en usel 50-öring för att även de fattigare skulle få tillfälle att en gång i livet njuta av förstklassig sång. Den lilla musikpaviljongen var också fullsatt till sista plats, sommargästerna på stolar främst, bakom på bänkar lantbefolkningen. De hade kommit mangrant så gott som, framför allt de musikaliska av ungdomen, de som skötte handklaver och fiol vid danstillställningarna, ty här skulle bli tillfälle att lära sig nya livade melodier, förstås.

Där fanns Gustav Abraham som spelade dubbelstämmigt som ingen i hela Roslagen. Där sutto Jon Pers Kalle och Karl Ers Efraim som alltid spelade dragspel och fiol tillsammans, och många andra bjässar i dansmusik.

Ackompanjatören som hade musikhår och simmiga, vällustdruckna ögon började med ett pianostycke.

Men vad fan var det för smörja, tyckte pojkarna. De sökte gnola med, de sökte få fram någon trall med takt och kläm i ordet, men det gick inte. Endast Gustav Abraham, som var mest musikalisk, följde med något så när, fast det var skräp till stycke. Men det skulle vara något fint förstås, så fint så man inte hörde det fina.

Nu började stjärnan. Hon hade valt ett stycke ur en opera, och turen ville att Gustav Abraham mångfaldiga gånger hört det på klockarns grammofon och kunde det. Han visste att han kunde det som ett rinnande vatten och han började sjunga med, alldeles rent, fast rösten naturligtvis var litet oskolad. Men vad fan nu då! Alla sommargästerna vände sig om och tittade förvånad på Gustav Abraham, sångerskan slutade blodröd ända upp i pannan och med förvridna drag, som om hon fått knip i magen. Ackompanjatören reste sig upp och såg med rynkade ögonbryn över instrumentet på församlingen, himlade sig, gjorde en vädjande gest och sade: — Men, mitt herrskap! — — — Löjtnant Schwätzer tog ett par steg fram på golvet, betraktade hotfullt forskande auditoriets lantliga avdelning och skrek med kommandostämma:

— Vem stör sången? Kasta ögonblickligen ut karlen!

Ingen svarade och ingen rörde sig.

Schwätzer ryckte på axlarna och gick med energiska steg fram till stjärnan och den vällustdruckne. Han gjorde gester, han knäppte ihop händerna, han lade huvudet på sned, intog förföriska ställiningar med benen och tycktes övertala. Han slog ut med båda armarna, bockade sig, viskade, bockade ånyo, gjorde helt om och gick med bestämda steg och hot i ögonen som han lät vila på pojkarna längst borta vid väggen, där Gustav Abraham satt, tillbaka till sin platsoch satte sig. Den vällustdruckne slog an några ackorder. Schwätzer hade lyckats övertala.

Stjärnan började om igen.

— Det var väl elva jäklar, tänkte Gustav Abraham. Får en inte sjunga med, när en har betalt sin biljett och kan visan!

Och Gustav Abraham klämde i en gång till, denna gång ljudligt, ty han var arg och ville visa att nog var han lika god som den där majan — — — vad det beträffar att vara musikalisk, så, jäklars blod!!

Sången tystnade ögonblickligen, stjärnan tycktes tänka på svimning, ackompanjatören slog ihop nothäftet och löjtnant Schwätzer vrålade:

— Kör ut karlen! Finns det ingen som vill kasta ut karlen?

— Dä törs vi inte! hördes blygt en röst ur auditoriet. För då få vi smörj.

— Ja, är det så, så kan jag gå själv, sade Gustav Abraham, reste sig, gick ut och stängde dörren med ett skratt som ekade mot sjöbodarna på andra sidan viken.

I sublimt ädelmod fortsatte stjärnan verkligen sin avbrutna aria. Vem skulle ha gjort det under liknande förhållanden? Skulle Patti? Skulle Arnoldson? För visso icke. De skulle ha fått hysteriska anfall och kastat sig baklänges och bara sparkat litet med ena bakbenet. Men kanske den här stjärnan inte var riktigt av samma storlek som de.

Aftonen blev ostörd och njutningsrik.Efteråt superade Schwätzer naturligtvis med stjärnan och den vällustdruckne och lyckades till och med få dem hem till sig på ett glas av varorna, som de kortsynta och kallsinniga sommargästerna försmått. Så följde han dem till hotellet och ämnade återvända hem nöjd med sin dag. Doggen var också med.

Nå — han kom också hem, men litet senare än han tänkt sig.

Oktobermånen sken matt bakom ulliga moln. i skuggan av syrenbusken vid Schwätzers grind stod Gustav Abraham och väntade. Han började tycka att han väntat nog och det gjorde honom inte gladare. Då Schwätzer tog i grindhaspen, klev Gustav Abraham fram. Schwätzer kände att en stor fara hotade.

— Det var ju du, din toker, som ville låta kasta ut mej! Var det inte det? Sjung ut bara!

Schwätzer ville hastigt ställa grinden mellan sig och den fruktansvärde, men en järnhand grep honom i kragen.

— Ja, du behöver inte svara, om du inte vill. Jag svarar både för dej och mej. Du tosas med våra flickor här, din vettvilling, och bär dej åt som en stolle mot gammalt folk också. Och så vill du kasta ut mej. Vill du slåss, så säj ifrån! Jaså, du vill inte det? Då ska du bara få ett enkelt kok stryk, och det så du minns’et. Här ska du få se, vems ande du guppar med!

Och nu började den värsta vals Schwätzer varit med om i sitt liv. Ett krig med alla dess fasor kan inte ens för en reservlöjtnants fantasiställa sig ruskigare. Till och med doggen, som Schwätzer förgäves åkallade, fann efter en spark förenligt med sin fördel att fly nedåt hotellet. Som avslutning vred Gustav Abraham Schwätzers näsa till 12, fattade honom i rockkrage och byxbak och slängde honom efter ett par förberedande åhej — åhi in i syrenbusken, där han sjönk ihop med illa skamfilat yttre.

Morgonen därpå skred ett sorgligt tåg framåt vägen till ångbåtsbryggan. Först Schwätzers värdinna med hans koffertar på en kärra, så Schwätzer — om det verkligen var han eller skuggan av honom, men ansiktet påminde litet om Schwätzers — och sist doggen med hängande huvud och tydliga försök att sloka med sin stubbsvans.

Reservunderlöjtnant Schwätzer hade nämligen efter två månader funnit att det går varken att skämta eller tala allvar med rospiggar.

Vi som känna dem, kunna försäkra att det är inte svårt alls, men man måste ha det rätta sinnelaget, och det hade inte Schwätzer.

GÄDDHJÄRTAT.

Jag satt just och funderade över tillvarons gåtfullhet, som vanligt utan att komma till något resultat.

Plötsligt fingo mina funderingar ny fart, då min hustru kom in med ett gäddhjärta i handen och sade: — Kan du känna något liv i det här? Jag tog det, och mycket riktigt, jag kände en ytterst svag rörelse, som en rysning, en skälvning.

Gäddan, som var ovanligt stor, hade kommit direkt ur havet och var avdagatagen och rensad ungefär en kvarts timme innan min hustru passerade köket för att hämta inkråmet åt kattorna. Hon kom att fästa sig vid hjärtats storlek, tog det och fann att livet ännu flämtade i muskeln.

Nå, här satt jag nu med en annan varelses centralaste livsmotor — förstå mig rätt, käre läsare, och märk ej ord — i min hand. Denna motor skälvde, som om den kunnat inse, att den hemlighetsfulla låga som ännu fladdrade i dess materia snart skulle slockna, och den tycktes rysa inför det förestående med dess oändliga perspektiv.

Då beslöt jag att fuska i Nasarenens konst att uppväcka döda. Jag kom ihåg de båda danska läkarna som genom hjärtmassage kommo medvetandet hos en till synes död att vakna för en kort stund. Jag började med rytmiska tryckningar. Och si, livet flammade upp och hjärtat började sina pumpningsrörelser, icke svagt eller oregelbundet, utan med en styrka som jag skulle vilja kalla våldsam. Jag tog fram klockan. Det arbetade nästan 4 minuter. Då jag slöt fingrarna om det, föreföll det mig, som om det velat arbeta sig ut i handen. Så gjorde det ett par häftiga rörelser som försök att andas vid andtäppa, och så låg det stilla igen. Jag upprepade tryckningarna och med samma resultat som förut. Jag experimenterade, dröjde en gång hela 5 minuter mellan ett par försök, och det tycktes nästan, som om hjärtat fattat beslut att börja ny tillvaro med en energi som kanske varit latent under den gamla gäddans härjningståg bland tångruskor och vass i vikarna vid Ålandshav. Det behövde för varje gång endast en mycket svag manipulation för att åter börja pumpa blod. Blodet var ju för övrigt nästan slut i kamrarna, och det som flöt var knappt märkbart.

Efter 45 minuter tycktes dock hjärtats aura på allvar stadd i flyttning. Jag måste trycka oftare och muskelns reagering verkade kramp under smärtor. Då halvtimmen var över tycktes livet vara slut efter en sista, jag höll på att säga rossling. Ett par fina darrningar, och hjärtat låg slappt i min hand.Nå, vad mera? Vad är det kvicka i den här historien? frågar slaktarmästare Våmblund.

Ja, jag kan verkligen inte förklara det, men — — —

Icke som om jag icke skulle förstå, att vilken livsyttring som helst är lika imposant, ett höstblads fallande eller en vindfläkt, men människan är nu en gång så inrättad, att det bokstavligen påtagliga gör djupaste intrycket. Så oklara äro våra själar, fast vi väl i lyckliga ögonblick känna finare. Och den högsta känsla vi äro mäktiga, är beundran, förundran, undran inför mysteriet.

Skall någon en gång söka massera liv i mitt eller ditt hjärta, käre läsare? Eller vill du det?

EN NATTLIG FUNDERING.

Jag tycker verkligen om Strindbergs Blå Böcker, och kritikens anfall på dem förefalla mig löjliga. Jag förstår kanske inte tiondelen — men, mina snälla herrar kritici — det är en konstnär som skrivit dem! Så mycket av kulturell njutning erfar man i alla händelser. Jag tycker det vara löjligt att folk vill, att Strindberg skall skriva på annat sätt än han gör. Jag njuter av Strindbergs gudomliga naivitet och anser att en man, som i alla händelser fyllt våra bokhyllor med konstverk, har rättighet att skriva vad han vill. Till och med om det skulle vara dåligt — det är ändå en jätte som skriver. Jag inbillar mig att Strindberg just nu söker naivitetet — att han stiliserar, förenklar. Jag har stundom blivit ledsen över Bo Bergmans sätt att kalfatra Strindberg. Visserligen märker man att han gör det motvilligt. Att han vill söka förtjänster och skönhet. Att han helst skulle vilja berömma — men det vilja vi ju

alla, vi som älska konst. Det är oss ett lidande att behöva påpeka fel, att kliva upp på höga hästar. Mig förefaller det, som om Strindberg just nu skulle ha fått klartför sig något litet av det gåtfulla i vår tillvaro — i varje fall märker man att han upptäckt, att det verkligen finns problem. Jag tycker att han frågar mera än demonstrerar. Jag tycker att hans Blå Böcker äro ödmjuka, äro en hövisk förfrågan till Vår Herre. 1 varje fall är Strindberg den som intensivast velat förstå, debattera det centralaste i vår tillvaro, vårt förhållande till kvinnan.

Och nämn mig en större lyriker! Ja, mina herrar, om I viljen fatta begreppet lyrik, detta som icke får vidröras av brutala händer, icke får bli föremål för kall debatt — ty då rubbas stoftet på fjärilsvingen, så ha vi väl ingen intensivare lyriker än Strindberg. Den lilla dikten — kommer ni ihåg den?

Guldpudran vid järnkällan, kopparormen under silverlind, det är huldrans gåta, det är din och min!

Och i de Blå Böckerna finns mycken lyrik bredvid många försök att lyfta sig själv i håret! Nå, allt är ju en sympatifråga. Men just därför har jag rättighet att tycka om de Blå Böckerna.

Jag skriver som tankarna löpa. Det var inte alls min mening att bedöma Strindberg, då jag började det här. Jag kom ihåg en sak från min barndom. Det är kanhända seniliteten som börjar ta sig uttryck. Jag minns helst och lättast upplevelser från min barndom. Jag har märkt att en sak måste ligga till sig innan jag kan beskriva den. Det som hände i går kan jag icke skänka er förrän om 10 år, då det kanske hunnit bli en lögn. Nivet väl att fantasin kan förvandla sagor till verklighet. Jag har minnen som jag låtit fantasin omforma. De ha fått leva ett nästan organiskt liv i min hjärna och blivit verklighet. På samma sätt som man talar om lögnare: — De ha ljugit så länge att de tro på sina lögnhistorier och svära på sanningsenligheten bona fide.

I alla händelser var det en historia jag ville berätta för er! Och den tangerar något litet Strindbergs Blå Böcker. Det är makterna som äro i rörelse. Jag skrev i förra berättelsen om ett gäddhjärta. Nu ville jag tala om en kvinna som jag kände i min barndom. Hon var blind till en viss grad. Och det egendomliga med henne var att hon kunde se endast i månsken. Hon var dotter till en stortjuv, kyrktjuv, en man som levt ett halvt liv i fängelse. Jag var skolkamrat med flickan, och detta underliga att hon endast vid månsken blev seende, uppfattade vi som bara ett faktum utan att tänka vidare. Men för några år sedan kom jag ner till min hemtrakt. Jag gjorde en promenad och kom till den gamle tjuvens torp. Bara gumman var hemma och jag började prata. Det blev nog så intressant. Jag talade om dottern den blinda, som endast vid månsken vart seende, och gumman, en av livet sliten åttioåring, kastade av masken och gav sig helt. Vi sutto i fållbänken och jag höll henne i handen — strök ibland hennes hår — jag fick ett människoöde serverat.

Det var en kväll, då de saknade mat i torpet, alltså måste mat anskaffas. På ett gärde en kvarts mil därifrån betade kyrkvärdens får. Mannenkyrk- och stortjuven föreslog att hustrun skulle följa med dit och hämta ett får. Det hela var så enkelt och lätt gjort. De slaktade fåret ute på gärdet. Kvinnan höll djuret medan mannen slaktade. Det var månsken — hon berättade nästan konstnärligt — hon beskrev hur ljust allt var — och just då fåret drog sitt sista andetag, gjorde det en rörelse med ögonen i den sista dödsryckningen, något hjälplöst hemskt — och kvinnan började kräkas. Hon var havande — nå, hon glömde av hela historien, men flickan som föddes sen, var blind, utom då det var månsken. Då såg hon skarpt och klart. Nå! Då gumman, tjuvens hustru, berättade detta för mig, gjorde hon det på ett sätt som jag måste kalla storartat. Jag kände ett människoöde fläkta omkring mitt huvud. Hennes blick var vacker, hon kunde beskriva. Jag dröjde långt in på kvällen i torpet. Mannen kom hem. Han visade ingen förvåning över min existens, han var gentleman. Han visste att jag visste att han tillbragt minst 10 år av sitt liv i fängelse. Han sade med en glimt i ögat: — Herrn är ju en sådan där skrivare och går omkring och skriver upp det han ser och hör! Och herrn kommer väl att skriva om det här besöket hos stortjuven?

Vad skulle jag svara? Jag blev generad. Jag svarade: — Ja, jag måste erkänna, att jag vill skriva om er, men inte på det sättet ni tror. Det underligaste är med flickan, att hon bara ser i månsken.

Då svarade han verkligen något rätt intressant:— Nå, men tror inte herrn att hon kunde ha fått samma åkomma, om jag inte hade varit tjuv?

Vad skall man svara på en sådan fråga?

Jag inbillar mig, att August Strindoerg skulle kunna servera en förklaring, men jag är ju inte säker, att jag skulle gilla den.

Jag minns ännu tjuvens handtryckning, då jag gick mitt i natten. Det var en mans handtag och därtill en gammal mans. Jag skriver om det här nu, därför att jag tror att både tjuven och hustrun äro döda. De borde nästan vara det, ty jag har åldrats ganska mycket sedan jag var gäst i tjuvens torp.

Just nu kommer jag ihåg en gammal historia om en präst som hette Ekborn, som hjälpte tjuvar att stjäla kyrksilvret i Lönneberga kyrka. Han blev upptäckt och häktad och hängde sig i fängelset. Min mormor berättade det där, och kände verklig indignation. Men samtidigt fick jag reda på, att min morfar var en rolig och fin karl, som sjöng Bellman, fastän han bara var pastorsadjunkt i Vena. Där ha vi Strindberg igen! Jag vill gärna komma ihåg min morfar och min farfar, präster båda två och antagligen stora original. Båda hade svårt att tala, men de måste ju tala i alla fall. Den ene dog ung, den andre dog gammal.

Jag sitter nu i kväll och skriver om mina förfäder och söker sätta mig in i deras tankegång. Och jag inbillar mig att jag skulle kunna ha mött både min morfar och min farfar och tryckt deras händer och fått ett litet erkännande. Min morfar dog yngre än jag är nu, men min farfar blev engammal man. Det är rätt konstigt och egendomligt att jag nu kan sitta inne med mera vetskap om livet än min unge morfar. Han har lämnat spår efter sig. Han var kamrat med Kernell, den unge skalden, som skrev så vackra saker, men dog ung. Min farfar var tydligen mera gemytlig

— en glad östgöte som måste bli präst, därför att hans far hade råd att låta sin son studera till präst.

Ja, godnatt! Det här är ju strängt taget ingen krönika. Men det är ett uppriktigt resonemang med er alla.

Godnatt och adjö!

ISAKSONS DÖD.

Det såg ut som om gubben Isakson skulle ha svårt för att dö. Prästen hade varit hos honom två gånger med fjorton dagars mellanrum, men efter var gång piggnade han till och låg och domderade om gårdens skötsel och anmärkte på allting, så att ingenting var honom till lags. Han började rent av bli besvärlig.

Som de flesta rospiggar hade Isakson seglat några år, innan han återvände för att bruka fädernejorden, och det gjorde han som en hel karl. Så småningom utvidgade han den och var nu ägare av ett helt halvt mantal, de bästa båtarna och fiskbragderna på ön och hade därtill stigit till suppleant i taxeringsnämnden. Men vad båtade världslig ära och upphöjelse, då han nu skulle dö?

Han låg i sängen och pustade och övertänkte detta faktum. Han övertänkte även andra fakta. Han hade varit en stor syndare och en storspjuver, både med sprit och kvinnfolk, vita och svarta och gula. Men när en är borta månadtals från hustru och barn och kommer ner i hettan omkring linjen, kan en inte styra sig. Gud som tillstädjer allting hade väl också tillstått hans syndiga begärelser och handlingar. Fast prästen sade att det varDen onde, som åstadkom allt detta. Men Gud tillstadde ju att Den onde fick husera med människan — — — det gick runt i Isaksons huvud. Han pustade och kved, ty sjukan satte åt honom igen. Det var något som tryckte nerifrån magen uppåt bröstet och pressade på hjärtat och han tänkte som han tänkt nu flera veckor vid varje anfall: Detta är väl döden som kommer. Nu satte det åt honom värre än vanligt och han skakade på koskällan, som man ställt på stolen bredvid sängen.

Hustrun kom in. Hon var en sextioårs människa, solbrynt och rynkig, senig av arbetet med fisket, knotig och kutryggig.

— Nu tror ja dä börjar lida mä mej, Johanna! D'ä bäst du skickar ätter prästen — — —

— Du ä tokug mä din präst! Ska han fara som en stolle fram å tebaka så fort dä sticker lite i kroppen på dej! Inte

dör du, inte! Ska ja ge dej ett glas utå vinet?

— Ja, ge mej dä, kanske dä lenar lite i bröstet. — Tack ska du ha, Johanna — åj åj åj — ja, men dä ä som om dä skulle lena lite, hå hå ja ja — d'ä svårt å dö. Å, ja har vari en stor syndare —

Johannas anlete mörknade: — Åja, ja hörde nog när du biktade dej, du har vatt en usslinge, dä har du, bedrage mej å vatt när andra, fast du lovade i körka — men nu har du ditt straff —

— Stog du å lyssnade när jag talte mä pastorn? Jäk — — — men dä gör däsamma — åj åj åj, ge mej ett glas te! — Tack ska du ha, du ä snäll, Johanna, i alla fall — åj — åj — nu kommer döden!Isaksons ögon tycktes stirra genom tak och vind ut i en rymd, som hustrun icke kunde fatta. Hon blev rädd.

— Isakson lille, dö inte! Dö inte!

— Ge mej ett glas, dä lenar så gott! — Tack, Johanna lilla. Men nu får du allt säja te att barna å mormor kommer in, för nu ä dä allvar. Dä känner ja — gråt inte, Johanna, d'ä ingen nytta mä!

Med förklädet för ögonen gick hustrun ut i köket, där den övriga familjen åt middag. Med darrande hand hällde Isakson i ett glas portvin till. Det var märkvärdigt vad det gjorde gott. Han mindes orgier med sprit i Hamburg — en krog där hela besättningen på briggen Leontine druckit Weissbier och snapsar, det blev slagsmål och Isakson ryckte loss en klädhängare och slog tyskarna i skallen tills polisen kom och han listade sig uppför en trappa och in till en flicka, som hjälpte honom ut genom ett fönster och han sprang en mörk gränd ned till hamnen och gömde sig i en pråm.

Allting stod i klart ljus för hans minne, alldeles för klart, tyckte han, ty det var bara syndiga minnen, intet gott hade han gjort i sitt liv. Intet? Jo, han hade skött gården, och det står ju i bibeln att man skall bruka och sköta sin jord. Det åtminstone skulle han kunna säga, när han snart skulle stå inför tronen.

Men nu öppnades köksdörren och mormor kom in först. Mormor var en gumma på åttioåtta år, liten och brun och vriden som en skärgårdstall. Efter mormor kom Alida, yngsta dottern, en

rundgattad tjugutvååring, sonen Viktor, lingul och med snus inom läppen och drängen David, alla med allvaret i form av rynkade ögonbryn präglat på anletena. Men Alida snyftade stilla.

Gubben Isakson låg där i sängen gulblek och plockade på täcket. Vinet hade slagit honom åt huvudet, ty Vår Herre är nådig även mot dem som skola dö, och han log. Han hade tänkt göra en stor scen, det enda som återstod honom nu, ty testamentet var klart och färdigt, han hade skött om sitt hus redan i början ay sin sjukdom.

— Ja känner att dä börjar lida mä mej, å dä ä dä så gott först som sist å ta ajöss. Ge mej ett glas te! — tack, Johanna, d'ä rent märkvärdit va dä lenar i bröstet. Nu ska dä bli begravning förståss, å tvåhundra riksdaler ä avlagda te den. Hi hi hi, begravning ätter en gammal sjöman. Men dä ska inte bli nån begravning mä gråt å tandagnisslan, utan mä glädje å vischomhej, hi hi hi! Dä ska va handklaver å fioler å trillerifillerirukomfallanlej, för här vilar gamla Isakson sex alnar under jorden — fallerej — mä ett fint kors å psalmvers å granriskrans på sitt modiga bröst. För prästen sa te mej efter Den Heliga Skrift, att ingen sorg skall sedan vara, icke heller gråt, icke heller rop varder mer, ty si, det första är förgånget! Å sedan ska I göra ett litet titthål i graven, så ja kan få luft å si på stjärnerna, för d'ä efter dom en sjöman gör sitt bestick, när han inte har pejling på land. Har du ett glas vin te, Johanna? — — — Va fan står I och glor på mej för? Sir ni inte, att ja ä sjuk,gå åt helskuttan! Förstår I inte att ja håller på å friskna te, era snorgärsar? Ja minns när gamla Stormen seglade rakt på land mä skutan opp i leran å hoppade ner på strand å sa te redarna:

— Här har I er förbannade skuta! Då var ja bara jungman men fanimej förstod ja honom inte! För nu lägger ja te ve evighetens strand å säjer:

— Här har I er skuta, skamfilad ä hon, å rodret ä väck å kölen ä borta, men hjärtar i min talg finns inte kaptenen kvar, full å galen å syndig, men pojken opp i alla fall, va säjer Herren om dä? Å Vår Herre tar mej under armarna å säjer: — Tack ska du ha, gamla Isakson, för att du tog i land just här hos mej! Å så kommer dä änglar mä

whisky å brännvin — — å öl — — å vingar som nytvättade segel å så bär di mej te — te — Table Bay å Zansibar å Singapore — å — å — där kommer — hajar — å gula djävlar — å vin — å — — —

Isakson somnade.

Mormors ögon stodo på skaft, ty så mycken synd hade hon icke hört på länge. Johannas blick var outgrundlig, men drängen sade: — Jäklar i mej kryar inte husbond till sej!

Dagen därpå satt Isakson i sängen, matt och gul och ville ha köttsoppa. En vecka efteråt gick han med käpp och inspekterade ladugården. Efter en månad var han åter Isakson.

Någon sade, att Isakson aldrig dör. Men han dog. Nästa gång skall jag beskriva hans begravning, ungefär så som den blivit mig berättad.

ISAKSONS BEGRAVNING.

Gubben Isakson dog verkligen trots alla käringars profetior om hans odödlighet. En novembermorgon väckte han som vanligt drängen vid femtiden. Medan denne mockade lagårn, gick Isakson till fårkätten och kliade den arga baggen mellan hornen. Om nu baggen ilsknat till och skuffat omkull Isakson eller Isakson fått slag, blev aldrig utrett. Men faktum är att gubben låg död vid kätten, då drängen kom förbi med kärran.

Isakson bars upp på vindskammaren och fick lakan för fönstren.

Man öppnade hans testamente. Först ordade han om affärerna och kvarlåtenskapen så att var och en skulle få sitt, och så kom han till begravningen. Tydligen hade han icke haft någon lagkarl till biträde utan själv sökt reda ut alltsammans med tillhjälp av sitt goda huvud, en dålig kråkpenna och en tolvöres flaska Barnängens bläck. Se här hans föreskrifter om begravningen. Jag använder endast delvis hans egen ortografi:

Då nu när jag känner att livsjukan tar åt mig och jag skall dö, så vill jag bedja om förlåtelseför alla synder jag har gjort i mitt liv och vi skall dö alla människor, och jag har varit svår på brännvin och fruntimmer särskilt under seglationerna och jag kan icke försona det för jag är för gammal, men jag har icke tyckt att läsare är bättre folk för de ljuger och jag har levt och handlat alldeles som jag har villat, jag tycker att alla som lipar och skriker när en människa dör är dumma för en människa dör precis när hans tid är ute och kan icke skjutas upp eller hindras jag har varit en glad och livad sjöman i min ungdom och inte varit noga med pengarna utan köpt hem fina schalar och kläder och haft livat med alla vita och svarta folkslag och kineser och negrar och malajer och dagorackare med och när Isakson hade pengar så hade alla pengar och nu när jag avgår ifrån den jordiska egendomen så tycker jag att ingen skall sörja efter mig för de har inget att sörja efter för jag vill att alla skall vara som jag, för jag har varit en glad sjöman i alla väder på Atlanten och Stilla havet och Nordsjön och Ålandshav och ni får ju allt det som jag har sparat och har intet att lipa eller gråta efter, detta har jag Carl Isakson skrivit med fullt förstånd fast jag har varit sjuk och jag testamenterar trehundra kronor säger 300 till begravningen för jag vill hava en regäl begravning för en dör bara en gång och döden är mycket högtidligare än livet har jag alltid tyckt och nu bestämmer jag vid fullt förstånd att min begravning skall vara med supé och öl och brännvin för släkten och hela byn och extra för djurena i lagårn så att också djurena skall vetaatt de är med på Isaksons begravning och min kista skall göras av furuträ och jag skall icke hava något kors, för när en är i jorden så minns släkten bara ett par år var en ligger, sen så låter de andra lik skuffa undan en om en inte har köpt särskild gravplats, men Isakson behöver ingen gravplats utan lägg honom var som helst i ett dike eller i en påse med kätting vid fotterna och lämpa honom över bord eller vad som helst, för sjöman var han ändå. Det står i bibeln att ingen gråt skall sedan vara, icke heller rop, icke heller någon sorg yarder mer, ty si det första är förgånget därför skall det vara livat på Isaksons begravning med handklaver och fioler och en dans med också, ty glädje och fröjd skola varda ovanefter står det och trehundra säger 300 kronor äro testamenterade till Carl Isaksons begravning för han vet vad de sörjande behöver — — —

Det blev också en begravning.

När liket kommit i jord och skjutsarna kört den milslånga vägen hem från kyrkan började ett festande som man skulle minnas länge i trakten. Julgrisen var mogen för döden och avdagatagen och för resten var man ju mitt uppe i siktiden. Det blev kokt sik, stekt sik, gravad sik och sikrom i stora karotter, men fisken vill simma, och simma fick han.

Efter måltiden steg byalagets tolvman upp och tackade för maten. Litet dragen var han och han började tala om Isaksons testamente och påbudet att gästerna skulle vara glada. Inte ville han precis föreslå att man skulle börja spela och dansa, menvore det rätt, skulle död mans förordningar följas till punkt och pricka. Glatt hade det varit och glatt var det, och underligt var inte det med en sådan välfägnad, men skulle man inte nu lämna de sörjande och gå var och en till sitt, för det led mot kvällen?

Men därpå voro de sörjande icke förberedda. Mor Johanna, änkan, nästan bleknade vid tanken på den myckna maten, som var i ordning till kvällsmåltiden, för supé hade Isakson särskilt bestämt. Och detta hade varit liksom middag.

Si det var en annan femma, menade gubbarna, och man satte sig igen.

Kaffet, brännvinet och toddyvirket bars in och man grep sig an med nya krafter. De trehundra voro nog inte slut än. Det blev ett sorl som på den värsta auktion. Längst uppe i långsoffan satt gamla mormor och vaggade och skakade på huvudet och muttlade något för sig själv. Ja, den Isakson han ville ju så ha det!

Men inne från lillstugan, där ungdomen trängt sig tillsammans, ljödo riktiga skrattsalvor. Det var extra tullvaktmästaren Blomkvist från Stockholm, tolvmannens syskonbarn, som för första gången var på orten och nu avundad av pojkarna och beundrad av flickorna, med sina storstadstalanger utan ansträngning gjorde sig till sällskapets medelpunkt. Han kunde tala i magen och var en mästare i att medelst två knutar i motsatta hörn på en näsduk framställa ett möte mellan två älskande. Framgången gjorde honom allt djärvare och näsduksmänniskornas ställningar till varandra alltmervågade. Samtidigt utförde han en dialog. Flickornas ögon glänste, men mest glänste Alidas, husets yngsta dotters.

Blott en deltog icke i det allmänna jublet och det var David, gårdsdrängen. Han var blek som en kalkvägg och stirrade stint under lugg än på Alida och än på Blomkvist. Svartsjukans djävlar spelade med döden om hans själ.

Han blev utkallad i köket.

När han kom in igen, satt Blomkvist i soffan tätt tryckt intill Alida. De talade ivrigt. Blomkvist var skönt blond med små vita mustascher och hans uniformsknappar blänkte. Hans skor hade tåhättor av blankskinn.

Pang! Det kom ett illvrål från de äldres rum och det åtföljdes av ett klirrande och krasande. Sandgren drog fingerkrok med Matts Abraham och de hade vält kaffebordet — hela servisen var slut. Men de släppte inte kroken ändå. Tolvman måste skilja dem åt. Fruntimmerna åjade sig, Johannas ögon sköto gröna blixtar medan munnen krystade fram ett ursäktande gallsprängt leende — »kors för alla delar, inte gör dä något, inte, asch, bry sej om lite postelin, va dä tal om sånt skräp!» Och gamla mormor vaggade och nickade: — Ja, si Isakson skulle då alltid ha sin vilja fram!

När vågorna efter olyckshändelsen lagt sig och alla återtagit sina platser, observerade David, att Blomkvist förstulet höll sin arm om Alidas liv i skymundan bakom Mellangårdskalle som skulle sitta på understol. Svarta moln skymde Davids ögon.Äntligen kom Isaksons testamentsenliga supé med oräkneliga karotter och assietter. Helan och halvan slökos. Sorlet växte. Man började skuffas helt skämtsamt i hörnen, tog varandra om armarna och satte spänntag mot panelningen. Köttbullarna försvunno som snömos och siken åts som ansjovis. Fjärdingsmannen, som somnat i en stol, började göra vågrörelser med ryggen och bars skyndsamt ut i snickarstugan. Söderberg, lotsen, började tala om seglation med en moraklocka, och gubben Efraim, Isaksons kusin, skuffade omkull saftkrämskålen och började ösa tillbaka det uthällda med händerna.

Plötsligt märker David, att Alida och Blomkvist äro försvunna. Något snör ihop hans hjärta och han rusar ut på gården. Två skuggor stanna orörliga invid den stora almens stam. David skriker:

— Vem ä där? Intet svar. Så låtsas han gå in men stannar i förstugan. Skuggorna gå in där också, stanna några ögonblick och kyssas så att det böljar rött under Davids pannben. Så gå de in i salen.

Därinne sorlas det inte längre. Det vrålas. En och annan av pojkarna gör ett kalvhopp och slår ihop händerna. Ett par gubbar gräla om en gärdesgård. Den ena stampar ilsket i golvet och träffar Johanna på bästa liktornen. Johanna är icke människa längre, hon är en bomb i explosionsögonblicket. Hon exploderar och får fruntimmerna på sin sida. Förstämning lägger sig över sällskapet så till vida att vrålet lugnar av tillskrik. Det blir ingen toddy efter maten. Festen är slut.

I förstun ramlar mor Agusta Sjögren på näsan över lotsen Söderberg, som lagt sig till vila och sover en kofferts lugna sömn.

Nu är månen uppe, och i bygatan se gubbarna med sina osäkra steg ut som om de skulle väva vadmal. Sorlet av deras röster dör bort och fridens änglar laga sig i ordning att hägna Isaksons gård.

I drängstugan sitter David vid en räddad ölhalva och har dragit av sig ena stöveln. Han vänder den runt i händerna och stirrar blek och dyster in i stallyktans gula låga. Så sitter han länge, länge, kanske ett par timmar.

Men plötsligt dåna osäkra steg därutanför. De närma sig hans fönster. Ett ansikte tryckes mot rutan och en knoge knackar sakta.

— David, David! viskar det. David tar lyktan och lyser nattvandraren i ansiktet. Jäklarna, det är Blomkvist!

David får en kväljande känsla i halsen, han tänker: Skall jag ta yxan och klämma till genom rutan?

Men Blomkvist viskar sluddrande: — David, David! Får jag tala ve dej?

— Dra förbi fasen! säger David hotfullt.

— David! Hör du, David! Hör du va ja säjer? Var ligger Alida?

Davids hjärta ville rämna av kval men i samma ögonblick far en djävulsk tanke genom hans hjärna. Och han viskar tillbaka: — Kom in och å säj va du vill.Blomkvist trevar sig fram till dörren, snubblar på trappan så det ekar mellan gårdsbyggnaderna, men står om ett par sekunder på litet osäkra ben i Davids kammare.

— Hör du David, jag vill veta, var Alida ligger, fästemön begrips! Kan en komma in?

— Nog kan en komma in, men moster Johanna hör så fasligt väl. Det går nog aldrig! Åtminstone får du ta åv dej skorna.

— Ä dä ingenting annat, så — — och Blomkvist sätter sig på Davids sängkant och drar av sig sina stiliga skor.

— Ja ska följa me å visa dej, säjer David med ett infernaliskt uttryck i synen. Kom nu så gå vi. Men kom ihåg, säj inte ett ord, viska inte en gång, för moster har hörsel som en hare. Alida ligger i vindskammarn i övervåningen mitt emot trappan. Men gå som en ande å tänd inte stickor, slå inte emot någonstans, tänd inte stickor inne i kammarn heller, för dä hörs!

Och David öppnar förstudörren åt Blomkvist och visar på trappan. Därpå försvinner han, skyndar över gårdsplanen till sin kammare, tar Blomkvists skor, går ut, låser ytterdörren, springer till logen som han öppnar sedan han slängt skorna över takåsen och klättrar upp på hörännet. Där borrar han ned sig och somnar som den där utfört en god gärning.

Men däruppe på vindskammaren sov icke Alida utan gamla mormor. När Blomkvist kom in och började tassa fram över golvet i sin strumpläst för att överraska den älskade, drog gamlamormor lugnt eld på en tändsticka, lyste på Blomkvist och sa: — Jösses, va tar du dej te, gösse, när en ä nie å åttetie år kan en väl få slippa å va mä om tocket där!

Blomkvist gjorde helt om och sökte försvinna som en ande, men halkade i trappan och åkte på bakändan ända ned i förstun under ett fruktansvärt buller, som väckte hela huset. Egentligen skulle Blomkvist velat ha tag i David, för att icke tala om skorna, men det tvärväckta sorgehuset och situationen medgav intet dröjsmål.

Blomkvist avreste till Stockholm följande dag och har sedan ej varit synlig i trakten.

Ja, så slutade gubben Isaksons begravningssupé. Annandagen gingo gubbarna och bytte mössor och lapade svagdricka hos varandra under det släkten i sorgehuset förtärde de sista av anslagets trehundra kronor.

MÄRKET.

Den oktoberdag jag första gången såg Märkets fyr på nära håll, passerade jag den i min gamla koster länsande undan för en sjungande nordoststorm. Jag hade gjort en titt på Grundkallens fyrskepp och var på hemvägen.

Sjön var grov, brotten jagade varandra, rullade väsande förbi och passade då och då på att stjälpa in en skvätt i sittrummet. Nere i salongen stod min kamrat, roslagsskepparen, i sex tums fotvatten på durken och envisades att söka tända fyr i spritköket trots gir och stampningar. Han ville nödvändigt steka sin filé, fast han såg att jag med god smak borrade i mig min som »Pelle Janzon», rå och ingniden med salt och peppar. Nå, han lyckades naturligtvis inte, och efter en serie åkallanden tog han sig en stadig akvavit och började tugga på köttbiten som en hundracka som har stulit. Så ställde han sig i salongstrappan med armarna på kappen och kisade ut under bommen.

— Styr två streck bättre ostligt, så går vi mellan Märket och Norrsankan och tittar efter, hur det kan se ut på fyren i sånt här väder, sade han.— Hur nära kan vi gå?

— Jag tar rodret, när vi kommer fram. All right, stött så!

Från krönen av de mäktiga vågbergen kunde vi se Märkets fyr i sydost på en mils avstånd.

— För tio år sedan var jag på väg över till Åland med isbåt. Vi stötte på drivis, som var omöjlig att ta sig fram i, och så måste vi söka in till Märket. Det fanns en öppen ränna dit, annars hade jag inte stått här nu. På Märket voro vi instängda 8 man i fjorton dars tid, och det var ett liv, förstås. Det smällde och brakade som kanonskott, när isen sköt upp över vågbrytaren. Vi satte inte foten utom dörren på hela tiden, för isen skruvade upp sig till andra våningen och var i rörelse jämt. Mat hade vi dåligt med, men en av pojkarna hade en kortlek, och den spelade vi femkort med, tills vi inte kunde skilja på hackor och målare. Ja, hellre sutte jag på fattighuset än som fyrvaktare på Märket. Det var ju bara ett litet skär, inte tre alnar högt. När ryssarna skulle bygga fyren och hade fått opp grunden med stora pengar och efter många om och men — för när det blir sjö, kan en varken lägga till där eller vara på hällen, för sjön går över, så snart det börjar skvalpa litet, och de som byggde fick passa på, då där var särskilt lugnt ibland på högsommarn — ja, så blev det en storm en natt som sopade hällen ren, och det var ändå granitblock som till en hamnkaj.

De fick börja på ny kula ett par gånger om. Men nu står fyren där och jag tror inte att det finnsväder som tar bort'en. Styr rakt sydost! All right! Brottet om styrbord är Märketskallen, men med den här vind kan vi inte höra klockbojen. För resten kan jag ta rodret nu.

Han sköt ned sydvästens hakrem och vi bytte plats. Det gick för fulla boliner och fyren växte alltmer.

— Pass opp nu och titta! Jag går alldeles utmed grundet.

Och jag såg.

Mitt i ett kokande, dånande helvete av skum och gröna sjöar reste sig fyren. Av skäret syntes intet, och endast övre delen av undervåningen och fyrens båtar, som upphissade i sin ställning svängde av och an för stormen, kunde skönjas genom de fräsande skummolnen.

En väldig sjö sög sig upp mot en cyklopmurliknande byggnad, förrådshuset, krossades till rök och dolde för ett ögonblick alltsammans.

På mindre än en kvarts minut hade vi passerat skäret, föllo av och styrde rakt sydost på Svartklubbens fyr för att i kvällningen svänga in genom Singösundet och i lä under Fogdö segla som i hallonsaft hem till Grisslehamn.

*

Den gången växte min redan förut stora aktning för havet och dess kraftresurser, men den stegrades ytterligare vid ett besök på Märket följande sommar. Låt mig berätta! Jag skall åtminstone själv inte tröttna.Åter länsar jag, men denna gång en strålande sommarmorgon för laber sydväst och icke i min koster utan i Atlantic, en båt med två loggertsegel och en förhistoria. För trettio år sedan hittades den av sin förre ägare drivande mitt ute på Atlanten. Den hade tydligen varit storbåt på något förolyckat fartyg och överlämnad åt sig själv en längre tid. Med tofter och annat innanrede förstört av mask var den dock användbar, ty borden voro kärnfriska. Den togs alltså med hem till gamla Sverige, försågs med en liten indäckning, vitmålades och undfick med all rätt sitt ståtliga namn. Ligger hårt på rodret i bidevind och tar gärna litet mer vatten över sig än önskligt, men klarar sig länge med sin kolossala barlast.

Vi styra nordostvart förbi hemkobbarna ut på det sommarblå havet. Solen bränner och glänser på den vita indäckningen, så att man måste skugga ögonen för att kunna observera kompassen. Lommar sträcka nyfikna fram och åter i vinande flykt och ungejder lyfter eller makar sig simmande undan ur vår kurs.

Min kamrat sitter till rors. Vinden börjar skralna. Efter några timmars seglats tar jag pejling på Halsarens vita kors och Understens fyr, gör mitt bestick och konstaterar på kortet att vi ha trekvarts mil till dessa båda punkter.

Vinden mojnar alldeles av. Vi ta fram matsäckskorgen, äta, jag lägger mig på durken och somnar in, som jag tycker, för ett ögonblick.

Drömmer, vaknar.

— Hur länge har jag sovit?— Tre timmar, svarar kamraten leende. Men kan du säga var vi äro?

Jag ser mig omkring. Icke en vindfläkt rör havet, som är blankt och alldeles vitt. Luften är vit. Horisonten är försvunnen, himmel och vatten övergå omärkligt i varandra. Det är som befunne vi oss mitt i en sfär av en tryckande varm vithet, som om vår vita båt med sina vita segel vore medelpunkten i ett vitt universum.

Men i fjärran hörs dunket av en osynlig ångare och någonstans i luften eller havet simmar en fågel och drar en hårfin, mörk strimma efter sig.

Jag känner symtom av snöblindhet som på en vinterdag med sol över vita fält.

Min kamrat lägger sig att sova och jag tar vakten. Timmarna glida långsamt och jag undrar var vi äro. Vi ha ju ingen landkänning. Antagligen driva vi med strömmen, men är den nordlig eller sydlig?

Efter en evighet vaknar kamraten, vi låta resten av matsäcken försvinna och jag lägger mig att sova igen ett par timmar, tills jag väckes.

— Var äro vi?

— Vet inte, såvida inte det där är någon av Sankorna. Han pekar på ett skär, som svagt bryter av vitheten omkring oss. I så fall ha vi Märket i nordväst eller nordnordväst. Det kan omöjligen vara långt dit, och dit ska vi, om jag inte skall svälta ihjäl. Jag är redan hungrig igen.

Jag tar kikaren, stiger upp på en toft och undersöker den så kallade horisonten, som ej synes, åt alla håll.

Plötsligt tycker jag mig se något glänsa i den dunstmättade, vita solrökväggen. Tre blixtar över varandra! Det måste vara solreflexer i fönstren på Märket. Men det är minst en mil dit. Vi ha således drivit ett par mil med strömmen.

Av med rockarna och fram med granseglen! Atlantic är tung, och i släpande takt röra vi stående de oviga årorna. Halvsovande märka vi knappt att vi närma oss vårt mål, förrän vi äro alldeles inpå det. Vi se tre män röra sig på hällen, en båt sättes ut och möter oss. En man i vit uniformsmössa ropar på sjungande finsk dialekt:

— Herrarna vill väl ha lots in i hamnen, kan jag tro!

Han ror före oss och vi följa honom in i hamnen, vars inlopp är en fot bredare än Atlantic och kan begagnas

endast vid absolut lugnt väder. Vi ta ner seglen, förtöja vår båt och skaka hand med våra hjälpsamma värdar. Vi äro i land på Märket.

Vi äro välkomna, ty besök äro sällsynta så här mitt ute i havet. Sedan fem månader voro vi de första främmande, och då vi talade om att vi voro hungriga, skeno de tre vaktarnas anleten upp av en glädje, som sade oss att gästfriheten var den dygd de helst utövade.

Medan en av dem kokar kaffe, göra vi med de båda andra en orienteringsfärd runt det lilla skäret.

Norr om fyren ligger den av väldiga granitblock uppförda vågbrytaren till skydd mot sjö och is. Vid hällen utanför är havet tvärdjupt, ej långt från stranden över hundra meter. Man kanföreställa sig, till vilken höjd några dagars storm kan torna upp sjön ur ett sådant djup. Då rulla vattenbergen in över vågbrytaren, oaktat den ligger nära hundra meter från sjön, skölja över skäret i dess helhet och kasta skummet högre än fyrkupolen. Sådana dagar vågar man knappast öppna dörren till första våningen, vilken är belägen minst tre meter över skärets högsta punkt. Till och med de mer än metertjocka väggarna på förrådshuset, vilket har mera lä, anses ej tillräckligt solida, fastän de få känna sjön, först sedan den uttömt största delen av sin kraft. En avbruten järnbjälke med 12 centimeters sida står i berget som ett vältaligt bevis, på havets styrka.

Nu är kaffet färdigt och vi gå upp i fyren. Samtalsämnen fattas ej för män som fått besök, efter att snart ett halvt år ha gått ensamma med varandra. På ett halvt år händer mycket och deras färskaste tidning hade den åldern inne. 9 månader av året räcker vars och ens tjänstgöring i oavbruten följd.

— Det är no mycke, men nog går det, nog!

— Men bli ni aldrig osams, då ni gå så här och frottera er mot varandra dag ut och dag in?

De tre logo. — Int sku det duga, int!

— Och vad säga edra hustrur, ty ni ä väl gifta?

— Bara han är gift, säga två och peka på den tredje, som håller utkik vid fönstret.

— Int passar no det här för fruntimmer, förklarar den gifte. Och int sku det passa för oss heller, om vi sku ha våra hustrur här. Jag hademin härute fyra månader en gång, men det gick int. Och när jag sen kom hem på min ledighet, hade hon till på köpet hunnit med att begrava vår halvårsgamla pojke, som jag aldrig hade sett. Nog är det konstigt, nog! — Men no ska du int luxa mej mera, din — — —

Det sista gällde något helt annat än vårt samtalsämne, ty mannen, som hela tiden stått vid fönstret, rusade till väggen, tog ned en gammal sälstudsare och sprang på dörren.

— Det är en gammal gråsäl som alltid håller till på Märketshällen och förstör våra strömmingsskötar, förklarade den äldste. Nu ligger han och dyker efter fisk mellan oss och hällen, och Nordblom har svurit på att han skall ha skinnet till stövelskaft.

Vi sågo snart både sälen och Nordblom, som kröp ned mot stranden i skydd av några ojämnheter i berget. Då sälen dök, sprang skytten ned till vattenbrynet och låg inom kort färdig med kolven vid kinden.

Nu var sälen uppe igen. Ett rökmoln och en knall. Några ejdrar lyfte därute, Nordblom reste sig och lät bössan ligga kvar, hämtade en åra, som han lade i bössans riktning, och klev inom ett par minuter in genom dörren.

— Han fick, och jag draggar upp honom i morgon, om det inte blir väder. Lugnt som om ingenting hänt.

Han smekte sin studsare. — Det är en god bössa, det här, sade han. På hundra steg sätterjag kula i kula, men hon träffar bara, då jag siktar på liv.

Den yngste lagar i ordning kvällsvarden. Hur smör, bröd, stekt ungejder och te med condensed milk smakar hungriga fribytare behöver väl ej beskrivas.

På inga villkor få vi gå och lägga oss ombord under seglet. Vi protestera, men då vi lockas med var sin ordentliga säng med kudde och filt, kunna vi inte motstå. Min kamrat är trött och försvinner med den äldste av fyrvaktarna.

Den yngste har vakten uppe vid apparaten, men Nordblom och jag sitta och prata vid vårt te, tills det börjar dagas borta över Ålandsöarna. Ur en sjömanskista har han letat fram en flaska vodka, högtiden till ära.

Han berättar om sina jakter på säl och sjöfågel, om vinterstormar, då fyren och skäret blivit ett enda isberg, om vågsamma färder på drivande is, om skepp som förlorats utanför, utan att man kunnat hjälpa. Jag skulle önska att kunna berätta så.

Några timmars sömn.

Vi gå ut i den svala, härliga morgonen. En svag kåre blånar i norr och stryker sydväst förbi skäret. Vi måste hem. Men först proppas med kaffe, smör, bröd, stekt ungejder och te med condensed milk.

Vi trycka våra hederliga värdars händer, hissa segel och ro ut ur hamnen. Den lilla kåren leker smått med seglen och vi glida långsamt bort från Märket.— Adjö nu och välkommen igen!

— Tack! Vi ska inte glömma!

Så länge vi kunna urskilja dem, stå fyrvaktarna och se efter oss. Och när jag sedan tar kikaren, äro de i tornet med tuben. De se att jag har kikaren framme och vinka ännu ett avsked. Kanske dröjer det åter månader, innan någon ånyo lägger till i deras vänliga hamn. Om en stund se vi en båt lägga ut från fyren. Det är säkert Nordblom som skall dragga efter sin säl.

Solen bränner, och den svaga brisen fladdrar högst uppe i våra saxade segel. Havet är blankt, och bara en knappt märkbar strimma i vattnet visar att Atlantic är i rörelse. En säl blåser på ett par båtlängders håll och några tumlare passera flåsande vårt kölvatten. Deras triangelformade fenor glänsa svartblå i solen.

Sent i skymningen äro vi i hamn.